

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Τεύχος 3, Ιανουάριος - Μάρτιος 2015

Περιεχόμενα

- Σημείωμα από τον Υπεύθυνο Έκδοσης
- Κλήμη-Καμινάρη Ολυμπία, «Διερεύνηση του βαθμού ευθυγράμμισης του ν. 4015/2011 για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς προς συνταγματικούς και διεθνείς κανόνες»
- Μπιρλιράκης, Β., Υπόμνημα της Ομοσπονδίας Συνεταιρισμών Φαρμακοποιών Ελλάδος, με νομοθετικές προτάσεις για τους αστικούς συνεταιρισμούς
- Σύσταση Νο 193 του ILO για την προώθηση των Συνεταιρισμών
- Νόμος υπ' αριθμ. 4277, *Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας – Αττικής και άλλες διατάξεις*. Άρθρο 61: Τροποποίηση των νόμων 4015/2011 (Α' 210) και 2810/2000 (Α' 61).
- Εγκύκλιος. Θέμα: Τροποποιήσεις των Ν. 4015/2011 και Ν. 2810/2000 «Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις».

Σχόλια

- 100 χρόνια από την ψήφιση του νόμου 602/1914 (του Κ. Παπαγεωργίου)
  - Στα 100 χρόνια από την ψήφιση του νόμου 602/1914, οι αγροτικού συνεταιρισμοί γνώρισαν άνοδο, πτώση και λεηλασία – Ένας συνοπτικός απολογισμός (του Γ. Σελλιανάκη)
  - Μερικές απορίες (του Κ. Παπαγεωργίου)
  - Θετικές ρυθμίσεις και διατηρούμενες αδυναμίες στη νομοθεσία για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς (του Κ. Παπαγεωργίου)
- Πρωτοβουλίες και στόχοι του κ. Π. Κουκουλόπουλου (του Κ. Παπαγεωργίου)

Συνεταιριστικές Οργανώσεις

- Εκλογές στην ΠΑΣΕΓΕΣ
- Παγκρήτια Συνεταιριστική Τράπεζα: Συνεργασία με την Action Finance
- Ένωση Μαστιχοπαραγωγών: Η μαστίχα Χίου στην πολιτιστική κληρονομιά της UNESCO
- «Εύκαρπον»: Αγροτικός Συνεταιρισμός παραγωγών «υπερτροφών»
- Γυναικείος Συνεταιρισμός Γαβαλοχωρίου Χανίων

Επιστολές

- Οι εγκρίσεις δαπανών στους συνεταιρισμούς (του Γ. Σελλιανάκη)

Εκείνοι που φεύγουν

- Βαγγέλης Σκουλάς

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΩΝ (ΙΣΕΜ)

isem-institute.blogspot.com

isem-journal.blogspot.com

isem-journal@gmail.com

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΩΝ (Ι.Σ.Ε.Μ.)

Διεύθυνση περιοδικού: Το περιοδικό αναρτάται στην ακόλουθη διεύθυνση:

– isem-journal.blogspot.com

Συμβούλιο Έκδοσης (κριτές επιστημονικών εργασιών):

Αλεξόπουλος Γεώργιος	Δρ Γεωργοοικονομολόγος, ΕΕΔΙΠ Γεωπονικό Πανεπιστήμιο
Ανεσιάδης Αντώνιος	Γενικός Διευθυντής Ένωσης Αγροτών Ν. Σερρών
Αποστολόπουλος Κωνσταντίνος,	Καθηγητής Χαροκοπείου Πανεπιστημίου
Δημάκης Ιωάννης	Γενικός Διευθυντής Ένωσης Αγροτών Αργολίδας «ΡΕΑ»
Δοδόπουλος Σοφοκλής	Πρώην Εντεταλμένος Σύμβουλος της ΣΕΚΑΠ
Καμενίδης Χρίστος	Καθηγητής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης
Καραμέτου Παναγιώτα	Διδάκτωρ Χαροκοπείου Πανεπιστημίου
Καρυπίδης Φίλιππος	Καθηγητής ΤΕΙ Θεσσαλονίκης
Κλήμη-Καμινάρη Ολυμπία	Επ. Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου
Κορέντζελου Νάνσυ	Δικηγόρος
Μητροπούλου Ανδριανή-Άννα	Δικηγόρος, π. Νομικός Σύμβουλος ΠΑΣΕΓΕΣ
Παναγιωτόπουλος Φώτιος	Πρώην Υποδιοικητής ΑΤΕ
Παπαγεωργίου Κωνσταντίνος	Ομότ. Καθηγητής Γεωπονικού Πανεπιστημίου
Σδράλη Δέσποινα	Επ. Καθηγήτρια Χαροκοπείου Πανεπιστημίου
Σελλιανάκης Γεώργιος	Πρώην Γεν. Δ/ντής Ελαιουργικής, π. Γεν. Γραμματέας Υπ. Γεωργίας
Σέμος Αναστάσιος	Καθηγητής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης
Σεργάκη Παναγιώτα	Επ. Καθηγήτρια Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης
Σινίκης Ευστάθιος	Πρώην Διευθυντής Υπουργείου Γεωργίας
Σωφρονάς Αντώνιος	τ. Διευθυντής Υπουργείου Γεωργίας
Φεφές Μιχαήλ	Επ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Διεύθυνση επικοινωνίας με το ΙΣΕΜ: isem-institute@gmail.com

Διεύθυνση Συντονιστή Έκδοσης: clpapageorgiou@gmail.com

Σημείωμα από τον Υπεύθυνο Έκδοσης

Το περιοδικό «ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ» εύχεται στους αναγνώστες του Χρόνια Πολλά και καλή χρονιά.

Συνεχίζοντας την προσπάθεια ενημέρωσης των αναγνωστών του με κείμενα προβληματισμού αλλά και κείμενα που περιλαμβάνουν θεμελιώδεις γνώσεις για τον συνεταιριστικό θεσμό, το τρίτο τεύχος του περιοδικού δημοσιεύει την εργασία της Ολυμπίας Κλήμη-Καμινάρη, με το οποίο διερευνάται κατά πόσον ο νόμος 4015/2011 ανταποκρίνεται στις επιταγές του ελληνικού Συντάγματος, στις δεσμεύσεις που έχει αναλάβει η χώρα έναντι διεθνών οργανισμών και στις Διεθνείς Αξίες και Αρχές που είναι παγκοσμίως αποδεκτές. Η εργασία αυτή αξιολογήθηκε και παρουσιάστηκε στο Πανελλήνιο Συνέδριο Αγροτικής Οικονομίας, που οργανώθηκε στην Αθήνα στις 21 και 22 Νοεμβρίου 2014.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται μια πρόταση του Β. Μπιρλιράκη, Συμβούλου επί συνεταιριστικών ζητημάτων της Ομοσπονδίας Συνεταιρισμών Φαρμακοποιών Ελλάδος (ΟΣΦΕ), η οποία υποβλήθηκε ως υπόμνημα στο Υπουργείο Οικονομικών, με το οποίο ζητείται με επιχειρήματα η τροποποίηση του νόμου 1667, που αναφέρεται στους αστικούς συνεταιρισμούς

Επειδή συχνά γίνεται αναφορά στη Σύσταση 193 του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας, παρουσιάζεται στους αναγνώστες το πλήρες κείμενο της Σύστασης, μεταφρασμένο στα ελληνικά.

Η αξία αυτού του κειμένου είναι ότι όπως και οι Αξίες και οι Αρχές του συνεργατισμού είναι υποχρεωτικής εφαρμογής από την Ελλάδα, η οποία είναι μία από τις χώρες που μετέχουν στον Οργανισμό αυτό και οι οποίες, σχεδόν ομόφωνα, ψήφισαν αυτή τη Σύσταση. Η μελέτη αυτού του κειμένου μας συνδέει με τις δύο προηγούμενες εργασίες και δείχνει πόσο απέχει ο νόμος 4015/2011 από αυτά που επίσημα έχει αποδεχθεί η Ελλάδα.

Τα δύο επόμενα κείμενα αναφέρονται στην τροποποίηση του νόμου 4015 με το άρθρο 61 του νόμου 4277/2014, και στην Εγκύκλιο του Υπουργείου Γεωργίας, που αναφέρεται ακριβώς στην εφαρμογή των τροποποιήσεων. Αυτά περιλαμβάνονται για διευκόλυνση των συνεταιριστικών οργανώσεων, αφού επιδίωξη του περιοδικού είναι και η πρακτική υποβοήθηση στη λειτουργία τους.

Τα Σχόλια του περιοδικού αναφέρονται σε επίκαιρα θέματα. Σύμφωνα με τους κανόνες του περιοδικού εγκρίνονται από τον Πρόεδρο και τη Γενική Γραμματέα του ΙΣΕΜ

Στο τμήμα Συνεταιριστικές Οργανώσεις περιλαμβάνονται ενδιαφέρουσες πρακτικές από συνεταιριστικές οργανώσεις, που υποπίπτουν στην αντίληψη του περιοδικού. Ευχαρίστως θα δημοσιεύουμε ειδήσεις για επιτυχημένες πρωτοβουλίες των συνεταιρισμών και άλλων φορέων της Κοινωνικής Οικονομίας που θα μας υποδεικνύονται.

Το περιοδικό δεν θα μπορούσε να παραλείψει την ενημέρωση των αναγνωστών του για την απώλεια του πρώην Προέδρου της ΠΑΣΕΓΕΣ Βαγγέλη Σκουλά, τον οποίο τίμησαν οι συνεταιρισμοί της χώρας μας με αυτό το ανώτατο συνεταιριστικό αξίωμα.

Διερεύνηση του βαθμού ευθυγράμμισης του ν. 4015/2011

για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς
προς συνταγματικούς και διεθνείς κανόνες

Ολυμπία Κλήμη-Καμινάρη

Επ. Καθηγήτρια, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

e-mail:kaminari@otenet.gr

Περίληψη

Ο στόχος της παρούσας εργασίας είναι η τεκμηρίωση της ύπαρξης καθοριστικής σημασίας αδύνατων σημείων στον νόμο 4015/2011 για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, που τον καθιστούν ένα κακό για τους συνεταιρισμούς νόμο. Ο νόμος παρουσιάζει σημαντικές ατέλειες από απόψεως τήρησης των Διεθνών Αρχών του Συνεργατισμού και των δεσμεύσεων της χώρας μας ως συμμετόχου στον ΟΗΕ και στη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας, από απόψεως τήρησης των διατάξεων του Συντάγματος και από απόψεως ίσης μεταχείρισης των συνεταιρισμών με τις συμβατικές επιχειρήσεις.

Λέξεις-κλειδιά: αγροτικοί συνεταιρισμοί, Διεθνείς Συνεταιριστικές Αρχές, Σύνταγμα, νόμος 4015/2011, Ευρωπαϊκή Ένωση.

Abstract

The present paper aims at documenting the existence of critically important weaknesses in the Greek law 4015/2011 concerning agricultural co-operatives, so as to characterize this law as a bad one for co-operatives. It is found that there are indeed serious shortcomings with regard (a) to the International Co-operative Principles, (b) the country's commitments as member of the United Nations and the International Labour Organization, (c) the provisions of the Constitution of Greece and (d) the equal treatment of co-operatives with the conventional enterprises. It is concluded that the legislator has not comprehended the concept and the particularities of co-operation and the need for specific treatment of co-operatives. Instead, he introduced obligatory provisions and even has prohibited the formation of second degree cooperatives.

Key words: Agricultural Co-operatives, International Co-operative Principles, Greek Constitution, Law 4015/2011, European Union.

Εισαγωγή

*Ο Νόμος όταν απ' τη γνώμη του σοφού
δε δίνεται σαν κάτι το θεόσταλτο,
στραγγουλιστής και πνίχτης είναι ο νόμος.*

Κ. Παλαμάς (Από τον Δωδεκάλογο του Γύφτου)

Από μετρήσεις, σε παγκόσμιο επίπεδο, έχει καταδειχθεί ότι οι συνεταιρισμοί κάθε είδους είναι πιο ανθεκτικοί και σταθεροί από ότι άλλες κατηγορίες επιχειρήσεων σε περιόδους κρίσης, καθώς και ότι είναι σε θέση να αναπτύσσουν νέες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες για τη μεγιστοποίηση της ανταγωνιστικότητας.

Αυτό αποδίδεται στην ιδιαιτερότητα των συνεταιριστικών επιχειρήσεων, δηλ. στη μακροπρόθεσμη προσέγγισή τους για πολλές γενεές, στις ισχυρές εδαφικές καταβολές τους, στο ενδιαφέρον τους για την προάσπιση των συμφερόντων των μελών τους, καθώς και στη σημασία που αποδίδουν στη μεταξύ τους συνεργασία¹.

Για το λόγο αυτό, ειδικότερα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι ιδιαιτερότητες του συνεταιριστικού μοντέλου λαμβάνονται υπόψη από όλες τις πολιτικές της Ε.Ε. στις οποίες λαμβάνονται όλα τα αναγκαία μέτρα ώστε να διασφαλίζονται ισότιμοι όροι ανταγωνισμού μεταξύ συνεταιρισμών και άλλων μορφών επιχειρηματικής δράσης, ενώ ταυτόχρονα διαφυλάσσονται οι σκοποί και οι μέθοδοι λειτουργίας των συνεταιρισμών, καθώς και ο κοινωνικός τους χαρακτήρας. Παράλληλα, γίνονται συστάσεις, τόσο από τα όργανα της Ε.Ε.² όσο και από διεθνείς οργανισμούς³, προς τα κράτη-μέλη τους, για τη διαμόρφωση ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για την αναγνώριση και την ανάπτυξη των συνεταιρισμών, σε όλα τα πεδία και τους τομείς, ώστε να αρθούν τα εμπόδια που παρεμβαίνουν στην ανάπτυξή τους. Ο εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας που αφορά τους συνεταιρισμούς συστήνεται ως μία από τις παραμέτρους για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών

Οι συνεταιρισμοί παγκόσμια ακολουθούν τις Διεθνείς Αρχές του Συνεργατισμού, που

---

1 Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, Γνωμοδότηση με θέμα Συνεταιρισμοί και αναδιάρθρωση, Εισηγήτρια η κ. Zvolnska, CCM/093, Βρυξέλλες 25.4.2012, σελ. 1.

2 Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Έκθεση σχετικά με τη συμβολή των συνεταιρισμών στην υπέρβαση της κρίσης 2012/2321 (INI), Επιτροπή Βιομηχανίας, Έρευνας και Ενέργειας, Εισηγήτρια Patrizia Toia, A7-02222/2013, σελ. 6 επ. και Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την προώθηση των συνεταιριστικών εταιρειών στην Ευρώπη, Βρυξέλλες 23.2.2004, COM (2004) 18, σελ. 14.

3 Βλ. Hagen Henry, Guidelines for Cooperative Legislation, second revised edition, International Labour Organization, 2005, , σελ. 53.

θεσπίστηκαν από τη Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση, υιοθετήθηκαν από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών και ενσωματώθηκαν στη Σύσταση 193/2002 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας. Αυτήν ακριβώς τη Σύσταση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καλεί τα κράτη-μέλη να εφαρμόσουν και να εναρμονίσουν, με βάση αυτή, τη νομοθεσία τους που αφορά τους συνεταιρισμούς.

Συνεπώς οι εθνικοί νομοθέτες των κρατών μελών της Ε.Ε. και των διεθνών αυτών οργανισμών, στα κράτη που υπάρχει ειδική για τους συνεταιρισμούς νομοθεσία, θα πρέπει να βασίζονται στις Διεθνείς Αρχές για τους συνεταιρισμούς όταν θεσπίζουν νόμους που διέπουν τους συνεταιρισμούς, ώστε να διατηρείται η φυσιογνωμία του θεσμού.

Η περίπτωση των ελληνικών αγροτικών συνεταιρισμών είναι ιδιόμορφη. Η κρίση στους κόλπους τους έχει μακρότερη από την υφιστάμενη οικονομική κρίση διάρκεια, και αναφέρεται κυρίως σε κρίση οφειλόμενη στη μεταχείριση του ίδιου του συνεταιριστικού θεσμού και όχι σε κρίση οφειλόμενη στις δυνάμεις της αγοράς. Η πρόσφατη νομοθεσία για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς έχει επιδεινώσει την κατάσταση.

Τη στιγμή που οι συνεταιρισμοί είναι ιδιαίτερα αναγκαίοι για την προστασία των μικροπαραγωγών, που αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό των ελλήνων γεωργών, ως φορείς συσπείρωσης και προάσπισης των κοινών συμφερόντων τους, ακόμα και για απλή επιβίωση στον αγροτικό χώρο, ο συνεταιριστικός θεσμός έχει να αντιμετωπίσει θεσμικές παρεμβάσεις αμφισβητούμενης σκοπιμότητας και συμβατότητας προς τους συνταγματικούς και διεθνείς κανόνες.

Το περιοριστικό πλαίσιο για τον νομοθέτη

Το περιοριστικό πλαίσιο για τον νομοθέτη συνίσταται στην τήρηση του Συντάγματος και των κανόνων των οποίων η τήρηση επιβάλλεται από διεθνείς συμβάσεις που έχει υπογράψει η χώρα, όπως η «*Σύσταση 193 του ILO για την προώθηση των Συνεταιρισμών*», στην οποία έχουν ενσωματωθεί οι Διεθνείς Αρχές του Συνεργατισμού. Πολύτιμη καθοδήγηση παρέχεται επιπροσθέτως από τις διατάξεις του Καταστατικού του Ευρωπαϊκού Συνεταιρισμού, το οποίο πήρε μορφή Κανονισμού της Ε.Ε. ακριβώς για να λειτουργήσει ως οδηγός για τη βαθμιαία ομογενοποίηση των εθνικών νομοθεσιών για τους συνεταιρισμούς. Τα περιοδικά ψηφίσματα του ΟΗΕ για τους συνεταιρισμούς, οι Εκθέσεις και τα ψηφίσματα του Ευρωκοινοβουλίου και οι Γνωμοδοτήσεις της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ε.Ε. λειτουργούν επίσης επιβοηθητικά.

Το Σύνταγμα για τους συνεταιρισμούς

Στο άρθρο 12 παρ. 4 του ισχύοντος Συντάγματος αναφέρεται ότι «*οι γεωργικοί και αστικοί συνεταιρισμοί κάθε είδους αυτοδιοικούνται σύμφωνα με τους όρους του νόμου και του καταστατικού τους και προστατεύονται και εποπτεύονται από το Κράτος, που είναι υποχρεωμένο να μεριμνά για την*

ανάπτυξή τους». Στην παρ. 5 αναφέρεται ότι «επιτρέπεται η σύσταση με νόμο αναγκαστικών συνεταιρισμών που αποβλέπουν στην εκπλήρωση σκοπών κοινής ωφέλειας ή δημόσιου ενδιαφέροντος ... εφόσον πάντως εξασφαλίζεται η ίση μεταχείριση αυτών που συμμετέχουν».

Από την ειδική για τους συνεταιρισμούς διάταξη της παρ. 4 προκύπτουν δύο πράγματα. Ότι κατ' αρχάς το Σύνταγμα κατοχυρώνει ρητά την αρχή της αυτοδιοίκησης των συνεταιρισμών, αναγνωρίζεται δηλαδή σε αυτούς ατομικό δικαίωμα αυτοκαθορισμού που εξειδικεύεται σε ελευθερία σύστασης και οργάνωσης του συνεταιρισμού και ελευθερία διοίκησης και διαχείρισής του, ταυτόχρονα όμως αναθέτει στον κοινό νομοθέτη να καθορίσει τα όρια αυτοδιοίκησης «σύμφωνα με τους όρους του νόμου και του καταστατικού τους»⁴. Και αφ' ετέρου ότι το Σύνταγμα αντιμετωπίζει τους συνεταιρισμούς ως θεσμούς, ως μορφή οικονομικής και κοινωνικής οργάνωσης⁵, και εισάγει θεσμική εγγύηση με τη μορφή της προστασίας, της κρατικής εποπτείας και της υποχρέωσης του κράτους να μεριμνά για την ανάπτυξή τους.

Όπως συμβαίνει με τα περισσότερα συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα, το δικαίωμα της αυτοδιοίκησης και αυτοκαθορισμού των συνεταιρισμών, όπως προελέχθη, υπόκειται σε νομοθετικούς περιορισμούς (άρθρ. 25 παρ. 1 του Συντάγματος) που πρέπει να υπηρετούν σοβαρούς λόγους δημοσίου συμφέροντος επαρκώς εξειδικευμένους. Σε κάθε όμως περίπτωση, οι νομοθετικοί περιορισμοί θα πρέπει να αποβλέπουν στην ανάπτυξη των συνεταιρισμών, που είναι και ο δικαιολογητικός λόγος της υπαγωγής τους στην κρατική προστασία και εποπτεία, και να μην προσβάλλουν τον πυρήνα του κατοχυρωμένου δικαιώματος, που είναι η εκούσια σύσταση και δράση του συνεταιρισμού ως αυτοδιοικούμενου.

Με την παρ. 5 του άρθρου 12 του ισχύοντος Συντάγματος επιτρέπεται, κατ' εξαίρεση από την ελευθερία σύστασης, η σύσταση με νόμο αναγκαστικών συνεταιρισμών και η επιβολή υποχρεωτικής συμμετοχής σε αυτούς, εφ' όσον επιδιώκεται να εξυπηρετηθούν σκοποί κοινής ωφελείας ή δημοσίου συμφέροντος. Σε ότι αφορά όμως την οργάνωση, διοίκηση και λειτουργία τους, οι αναγκαστικοί συνεταιρισμοί διέπονται από τις ίδιες αρχές που διέπουν και τους εκούσιους, αφού και οι δύο -εκούσιοι και αναγκαστικοί- δεν είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου αλλά ιδιωτικού δικαίου⁶.

Ο συνεταιρισμός είναι νομική μορφή οικονομικής δραστηριότητας της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και συμμετέχει στην οικονομική ζωή της χώρας και για το λόγο αυτό προστατεύεται από τη γενικότερη διάταξη του άρθρ. 5 παρ. 1 του Συντάγματος, επίσης ισχύει και για τους συνεταιρισμούς, ως αυτονόητους φορείς δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, η θεμελιώδης διάταξη του άρθρ. 4 παρ. 1 του Συντάγματος που κατοχυρώνει την ισότητα «ενώπιον του νόμου», επιβάλλει

4 Ν. Αλιβιζάτος, Η αυτοδιοίκηση των συνεταιρισμών και η ανάδειξη των διοικήσεών τους, Το Σύνταγμα, 2/1998, σελ. 298.

5 Κιντής, Στ., Δίκαιο Συνεταιρισμών, τ' α, 1997, σελ. 65 επ.

6 Αλεβιζάτος, Ν., Γνωμοδότηση με αίτηση της ΠΑΣΕΓΕΣ, 19.5.2011, σελ. 5.

δηλαδή «ισότητα δικαίου» άρα και απαγόρευση νομοθετικών ρυθμίσεων που επάγονται άνιση μεταχείριση και, τέλος, οι συνεταιρισμοί, ως νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου και μάλιστα εμπορικού χαρακτήρα, είναι υποκείμενα συνταγματικών δικαιωμάτων και ειδικά του δικαιώματος ιδιοκτησίας του άρθρου 17 του Συντάγματος.

Ο νόμος 4015/2011

Το 2011 συζητήθηκε και ψηφίστηκε ο νόμος 4015/2011 για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, ακολουθώντας όλες τις νομότυπες διαδικασίες. Το σχέδιο νόμου που διαμορφώθηκε από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων εγκρίθηκε κατ' αρχήν από το Υπουργικό Συμβούλιο, τέθηκε σε διαβούλευση, εξετάστηκε από τη Διεύθυνση Επιστημονικών Μελετών της Βουλής, συζητήθηκε από την Επιτροπή Παραγωγής και Εμπορίου της Βουλής με τη συμμετοχή εκπροσώπων συνεταιρισμών και επιστημόνων, ζητήθηκε και υποβλήθηκε γνωμάτευση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, δημοσιοποιήθηκε η άποψη εξωτερικού συνταγματολόγου, και τελικά συζητήθηκε και ψηφίστηκε από την ολομέλεια της Βουλής, με συναίνεση στα περισσότερα άρθρα και της αξιωματικής αντιπολίτευσης.

Κατόπιν αυτών, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι υπήρξαν όλα τα εχέγγυα για ένα νόμο ανταποκρινόμενο στις ανάγκες των συνεταιρισμών. Όμως μια σε βάθος διερεύνηση των διατάξεων του νόμου αυτού, στηριζόμενη στις διεθνείς συνεταιριστικές αρχές, στο Σύνταγμα της Ελλάδας, στις δεσμεύσεις της χώρας ως συμμετόχου στον ΟΗΕ και στη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας, αλλά και στις επιστημονικές απόψεις εμπειρογνομόνων, αποκαλύπτουν αρκετά αδύνατα σημεία. Η ύπαρξη καθοριστικής σημασίας αδύνατων σημείων, τεκμηριώνεται στη συνέχεια.

Από την Αιτιολογική Έκθεση του νόμου προκύπτει ότι σκοπός του είναι η μεταρρύθμιση του ισχύοντος τότε νομικού πλαισίου (ν. 2810/2000) που αφορούσε τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, που παρ' ότι αναγνωρίζει ότι υπήρξε ένας καλός και λειτουργικός νόμος, *«από το ρυθμιστικό του όμως ορίζοντα διέλαθαν η αντιμετώπιση αδρανών και υπερχρεωμένων συνεταιρισμών, η αδρανοποίηση της συνταγματικής επιταγής για εποπτεία και προστασία και η διασύνδεση της συνεταιριστικής ιδέας με την ανταγωνιστική και διεθνοποιημένη αγορά»*. Διατηρείται η αναφορά στο οργανωτικό και λειτουργικό κεκτημένο των αγροτικών συνεταιρισμών που προέβλεπε ο 2810/2000, οργανώνεται όμως εκ νέου η κρατική εποπτεία των αγροτικών συνεταιρισμών και επιχειρείται η διεύρυνση της αγροτικής επιχειρηματικότητας⁷.

Ο νέος νόμος προβλέπει την ύπαρξη μόνο πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών. Οι υφιστάμενες Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΕΑΣ) οφείλουν να μετατραπούν υποχρεωτικά σε πρωτοβάθμιους αγροτικούς συνεταιρισμούς (ΑΣ) ή σε Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις (ΑΕΣ), που έχουν τη νομική μορφή των ανωνύμων εταιρειών. Η αναγκαστική αυτή μετατροπή ορίζεται να γίνει με απόφαση των οικείων γενικών τους συνελεύσεων που λαμβάνονται με απλή πλειοψηφία

⁷ Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «Θεσμικό πλαίσιο για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, τις συλλογικές οργανώσεις και την επιχειρηματικότητα του αγροτικού κόσμου – Οργάνωση της εποπτείας του κράτους», σελ. 1.

των παρόντων μελών (άρθρ. 19 παρ. 3). Περαιτέρω οι τριτοβάθμιες Κεντρικές Συνεταιριστικές Ενώσεις και οι Κοινοπραξίες Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων, οι οποίες έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν με βάση τον ν. 2810/2000, μετατρέπονται υποχρεωτικά είτε σε κλαδικούς πρωτοβάθμιους Αγροτικούς Συνεταιρισμούς, και μάλιστα μόνον ένας κλαδικός αγροτικός συνεταιρισμός μπορεί να λειτουργεί σε εθνικό επίπεδο για τους παραγωγούς του αντίστοιχου ομοειδούς προϊόντος, είτε σε Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις. Διαφορετικά δεν αναγνωρίζονται και δεν καταχωρούνται στο Εθνικό Μητρώο Συλλογικών Αγροτικών Οργανώσεων που δημιουργήθηκε. Τέλος, οι Συνεταιριστικές Εταιρείες μετατρέπονται σε Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις και καταχωρούνται και αυτές στο Μητρώο, εφ' όσον στη μετοχική τους σύνθεση μετέχουν κατά πλειοψηφία αγροτικοί συνεταιρισμοί. Η Αγροτική Εταιρική Σύμπραξη περιβάλλεται υποχρεωτικά τη νομική μορφή της κεφαλαιουχικής εταιρείας, δηλ. της Ανώνυμης Εταιρείας.

Αιτιολόγηση της βαθείας αυτής τομής στην υφιστάμενη επί 100 έτη δομή της αγροτικής συνεταιριστικής κίνησης (πρωτοβάθμιοι, δευτεροβάθμιοι, τριτοβάθμιοι, κοινοπραξίες) και ο περιορισμός της σε ένα μόνο επίπεδο, υπήρξε η διαπίστωση, από μελέτες, ότι ο μεγαλύτερος αριθμός των υφιστάμενων πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών είναι αδρανείς, δεν αναπτύσσουν αυτόνομες οικονομικές δραστηριότητες και θεωρούνται ως «αγροτικοί συνεταιρισμοί σφραγίδες». Όπως αναφερόταν και σε μελέτη της ΠΑΣΕΓΕΣ, λόγω της μεταβολής των συνθηκών μετακίνησης των αγροτών και οικονομικής λειτουργίας του χώρου, πολλοί συνεταιρισμοί δεν αναπτύσσουν δραστηριότητες, διότι τα μέλη τους εξυπηρετούνται οικονομικότερα κατ' ευθείαν από τις Ενώσεις. Γι' αυτό η ΠΑΣΕΓΕΣ συνιστούσε εθελοντική μετατροπή των Ενώσεων σε πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς.

Με τις συγκεκριμένες διατάξεις του νόμου, δεν τηρούνται οι διεθνείς συνεταιριστικές αρχές, στις οποίες περιλαμβάνεται η αυτονομία και ανεξαρτησία των συνεταιρισμών⁸, καθώς και η αρχή της συνεργασίας μεταξύ συνεταιρισμών⁹. Οι αρχές αυτές, καθώς και το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι, περιλαμβάνουν το δικαίωμα των συνεταιρισμών να συνεργάζονται μεταξύ τους και να δημιουργούν ανωτέρου βαθμού συνεταιριστικές οργανώσεις. Όπως τονίζεται από τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας στις Κατευθυντήριες Γραμμές για τη Συνεταιριστική Νομοθεσία, *«η ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι περιλαμβάνει το δικαίωμα των συνεταιρισμών να διασυνδέονται οριζόντια και να σχηματίζουν ανωτέρου βαθμού οργανώσεις, όπως ενώσεις, ομοσπονδίες ή/και συνομοσπονδίες... Ως προς την κάθετη ολοκλήρωση, ο αριθμός των βαθμίδων πρέπει να αποφασίζεται από τους ίδιους τους συνεταιρισμούς, λαμβάνοντας υπόψη τη*

8 4^η αρχή «Οι συνεταιρισμοί είναι αυτόνομες οργανώσεις αυτοβοήθειας, διοικούμενες από τα μέλη τους. Εάν συνάπτουν συμφωνίες με άλλους φορείς, συμπεριλαμβανομένων των κυβερνήσεων, ή αντλούν κεφάλαια από εξωτερικές πηγές, είναι σ' αυτό ελεύθεροι, ακολουθώντας κανόνες που διασφαλίζουν τη δημοκρατική διοίκηση από τα μέλη και διατηρούν τη συνεταιριστική αυτονομία».

9 6^η αρχή «Οι συνεταιρισμοί υπηρετούν με τη μέγιστη αποτελεσματικότητα τα μέλη τους και ισχυροποιούν τη συνεταιριστική κίνηση, όταν συνεργάζονται μεταξύ τους δια μέσου οργανώσεων τοπικού, εθνικού, περιφερειακού και διεθνούς επιπέδου».

σχέση κόστους/οφέλους στη διάρθρωση»¹⁰. Αποτελεί συνεπώς επιλογή των ίδιων των συνεταιρισμών να αποφασίσουν εάν θα σχηματίσουν δευτεροβάθμιες συνεταιριστικές οργανώσεις και όχι θέμα του νομοθέτη.

Άλλωστε, οι συνεταιρισμοί, ως επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται ανταγωνιστικά στην αγορά, όταν θέλουν να επιτύχουν οικονομίες κλίμακας και μεγέθους για να είναι ανταγωνιστικοί, πρέπει να έχουν την ελευθερία να συνεργάζονται μεταξύ τους και να κάνουν επιχειρηματικές επιλογές, όπως ακριβώς μέσω συγχωνεύσεων ή/και επεκτάσεων μεγεθύνονται οι κεφαλαιουχικές εταιρείες.

Όταν καταργείται η δυνατότητα ίδρυσης συνεταιρισμών 2^{ου} βαθμού, η συνεταιριστική κίνηση χάνει την ενότητά της στην εκπροσώπηση και στον συντονισμό των δραστηριοτήτων της. Βαθμοί εξ άλλου προβλέπονται στις νομοθεσίες όλων των ευρωπαϊκών κρατών, στο Καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συνεταιρισμού, το οποίο ρητά προβλέπει τη δυνατότητα ίδρυσης Ευρωπαϊκού Συνεταιρισμού από άλλους συνεταιρισμούς, στους ελληνικούς Αστικούς Συνεταιρισμούς και στην ελληνική νομοθεσία για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς από τον ν. 602/1915 έως τον 2810/2000.

Όσο για τις αναγκαστικές μετατροπές, συγχωνεύσεις και αναγκαστικές εκκαθαρίσεις των υφιστάμενων συνεταιριστικών οργανώσεων, τις οποίες εισάγει ο νόμος, ορίζοντας ότι οι οργανώσεις οι οποίες δεν έλαβαν απόφαση για μετατροπή, διαγράφονται από το Μητρώο και ακολουθείται γι' αυτές η διαδικασία της αναγκαστικής εκκαθάρισης, παρατηρούνται τα εξής: μολοντί η μετατροπή ή συγχώνευση των υφιστάμενων οργανώσεων είναι τύποις εκούσια, εφόσον προβλέπεται με απόφαση των γενικών τους συνελεύσεων, στην ουσία δεν πρόκειται για ελεύθερη επιλογή, διότι η επιλογή της μη μετατροπής ή συγχώνευσης, και μάλιστα μέσα σε ορισμένη προθεσμία, συνεπάγεται τη μη καταχώρηση της συγκεκριμένης οργάνωσης στο Μητρώο και την αναγκαστική εκκαθάρισή της. Αντίστοιχα, η μη μετατροπή των Κοινοπραξιών και των Κεντρικών Ενώσεων σε Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις ή κλαδικούς αγροτικούς συνεταιρισμούς, ισοδυναμεί με τη μη αναγνώρισή τους και καταχώρησή τους στο Μητρώο, με αποτέλεσμα να αποκλείονται οι συγκεκριμένες οργανώσεις από τις παροχές και τα αναπτυξιακά, χρηματοδοτικά και φορολογικά κίνητρα που προβλέπει ο νόμος, με τα οποία εκδηλώνεται, η σύμφωνα το Σύνταγμα, υποχρέωση του κράτους να μεριμνά για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών. Η επιλογή, συνεπώς, της συγχώνευσης ισοδυναμεί με αναγκαστική συγχώνευση, την οποία όμως το Σύνταγμα επιτρέπει μόνο στην περίπτωση σύστασης αναγκαστικών συνεταιρισμών, που αποβλέπουν στην εξυπηρέτηση σκοπών κοινής ωφέλειας ή δημοσίου συμφέροντος. Στην προκειμένη όμως περίπτωση, σε καμία, ακόμα και εξατομικευμένη, περίπτωση συγχώνευσης δεν συντρέχει λόγος «κοινής ωφέλειας» ή «δημοσίου συμφέροντος». Συνεπώς με τις αναγκαστικές συγχωνεύσεις, που εισάγει ο νόμος, ανατρέπεται η αρχή της αυτοδιοίκησης των συνεταιρισμών και το συνταγματικό δικαίωμα

---

10 Βλ. Hagen Henry, op. cit: σελ. 53.

αυτοκαθορισμού τους. Πολλώ δε μάλλον όταν η απόφαση μετατροπής ή συγχώνευσης, απόφαση δηλαδή για τη ριζική μεταβολή της μορφής μιας συνεταιριστικής οργάνωσης, λαμβάνεται με απλή πλειοψηφία των παρόντων μελών στη Γενική Συνέλευση, ενώ θα έπρεπε, λόγω της σοβαρότητας του θέματος, να απαιτείται αυξημένη απαρτία και αυξημένη πλειοψηφία των παρόντων μελών της Γενικής Συνέλευσης.

Εξ άλλου οι συνεταιριστικές οργανώσεις, ως ΝΠΙΔ, έχουν τη δική τους περιουσία την οποία διαχειρίζονται ελεύθερα ως αυτοδιοικούμενες. Η αναγκαστική όμως συγχώνευση, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα ειδικά οικονομικά κριτήρια της κάθε οργάνωσης, π.χ. μιας εύρωστης οργάνωσης με μία άλλη με προβλήματα, ενδέχεται να προσβάλλει τα περιουσιακά στοιχεία της πρώτης, τα οποία, όπως προελέχθη προστατεύονται από το Σύνταγμα¹¹ και παραβιάζει την αρχή της οικονομικής ελευθερίας, που επίσης προστατεύεται από το Σύνταγμα¹², και των δύο οργανώσεων. Θα δημιουργήσει επίσης επιπλοκές με το τραπεζικό σύστημα και γενικά με τους πιστωτές των συνεταιρισμών και θα επιφέρει βλάβη στη φήμη και πελατεία τους.

Οι αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις θα πρέπει να διαθέτουν θεσμικά την αναγκαία αυτονομία να κάνουν ηθελημένες μετατροπές, συγχωνεύσεις, διασπάσεις και οτιδήποτε άλλο επιθυμούν, για αύξηση της αποδοτικότητάς τους, ως οικονομικές επιχειρήσεις, αλλά χωρίς εξωτερικές παρεμβάσεις, όπως ισχύει για όλες τις επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα. Οι αναγκαστικές συγχωνεύσεις είναι ασυμβίβαστες με τον συνεταιριστικό θεσμό που στηρίζεται αποκλειστικά στην εθελοντικότητα. Και ο ν. 1541/85, προσπάθησε να επιβάλει αναγκαστικές συγχωνεύσεις και διασπάσεις, προκλήθηκαν όμως πολλών ειδών αναστατώσεις και δικαστικές προσφυγές και στο τέλος ανακλήθηκαν οι σχετικές διατάξεις του.

Τέλος θα πρέπει να εγείρει προβληματισμό τι θα συμβεί στην περίπτωση που αρκετές Ενώσεις, Κοινοπραξίες και Συνεταιριστικές Εταιρείες επιλέξουν να μετατραπούν σε Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις, δηλαδή σε ανώνυμες εταιρείες, εφόσον ο νόμος τους δίνει τη δυνατότητα επιλογής. Στην περίπτωση αυτή ο αγροτικός συνεταιριστικός τομέας στη χώρα μας θα συρρικνωθεί αφάνταστα, τη στιγμή που το Σύνταγμα επιτάσσει μέριμα για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών.

Με τον νέο νόμο, για την άσκηση της κρατικής εποπτείας στους αγροτικούς συνεταιρισμούς, συνιστάται, όπως ελέχθη, στο ΥΠΑΑΤ, Μητρώο, για τις ανάγκες τήρησης και λειτουργίας του οποίου ιδρύεται, σε επίπεδο Διεύθυνσης, Εποπτική Αρχή, της οποίας προΐσταται υπάλληλος του Υπουργείου, και η οποία αξιολογεί τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, εποπτεύει τη σύννομη λειτουργία τους και τους βοηθά στο έργο τους. Για να αξιολογούνται οι συνεταιρισμοί

---

11 Άρθρο 17 του Συντάγματος: «Η ιδιοκτησία τελεί υπό την προστασία του Κράτους, τα δικαιώματα όμως που απορρέουν από αυτή δεν μπορούν να ασκούνται σε βάρος του γενικού συμφέροντος. Κανένας δεν στερείται την ιδιοκτησία του παρά μόνο για δημόσια ωφέλεια .... Και πάντοτε αφού προηγηθεί πλήρης αποζημίωση...».

12 Άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος «Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη».

οφείλουν να ανταποκρίνονται σε βασικές αρχές, ως προς την εσωτερική οργάνωση και λειτουργία τους. Οι αρχές αυτές, σύμφωνα με τον νόμο, είναι: η εθελοντική συμμετοχή σε αυτούς, η δημοκρατική οργάνωση και λειτουργία τους, διάθεση στον συνεταιρισμό του 80% της παραγωγής κάθε μέλους, αποτελεσματική συνεταιριστική και εταιρική διακυβέρνηση, οικονομική βιωσιμότητα, ανταγωνιστική επιχειρηματικότητα και σεβασμός της νομιμότητας. Οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί αφού αξιολογηθούν, σε ετήσια βάση, καταχωρούνται στο Μητρώο σε δύο αξιολογικές κατηγορίες: ως ενεργοί ή ως ανενεργοί. Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί οι οποίοι για δύο συνεχόμενες αξιολογήσεις καταχωρούνται στο Μητρώο ως ανενεργοί, τίθενται σε εκκαθάριση.

Στις διατάξεις αυτές του νέου νόμου παρατηρούνται τα εξής:

Όπως προελέχθη, οι συνεταιρισμοί τίθενται υπό την προστασία και εποπτεία του κράτους και ο νομοθέτης καθορίζει τα όρια της διοικητικής εποπτείας (άρθρ. 12 παρ. 4 του Συντάγματος). Δεν μπορεί όμως να αναιρέσει, στην πράξη, την συνταγματικά κατοχυρωμένη αυτοδιοίκηση των συνεταιρισμών. Στις περιπτώσεις αυτές η κρατική εποπτεία οφείλει να αφορά μόνο την επίβλεψη για την τήρηση της νομιμότητας των πράξεων της διοίκησης και δεν επιτρέπεται να ασκείται κατά τρόπο που μπορεί να οδηγήσει σε διοικητικές παρεμβάσεις στον τρόπο λειτουργίας και στην επιχειρηματική δράση και τις επιχειρηματικές επιλογές των συνεταιρισμών, να προσβάλλει δηλ. τον πυρήνα του κατοχυρωμένου δικαιώματος αυτοδιοίκησης. Τότε μόνο η έννοια της κρατικής εποπτείας συμβιβάζεται με την κατοχυρωμένη στην ίδια διάταξη αρχή της αυτοδιοίκησης¹³.

Οι σχετικές διατάξεις όμως του ν. 4015 καθιστούν τον έλεγχο σκοπιμότητας βασικό στοιχείο αξιολόγησης, προκειμένου μία αγροτική συνεταιριστική οργάνωση να εγγραφεί στο Μητρώο.

Οι πιο πάνω αναφερόμενες βασικές αρχές αποτελούν τα κριτήρια, με βάση τα οποία οι αγροτικοί συνεταιρισμοί αφ' ενός μεν αναγνωρίζονται και καταχωρούνται στο Μητρώο, άρα και αποκτούν πρόσβαση στις παροχές και τα κίνητρα των εκάστοτε αναπτυξιακών νόμων με τους οποίους, όπως τονίζεται στην Αιτιολογική Έκθεση του νόμου, ασκείται η «προνοιακή δράση του Δημοσίου», και αφ' ετέρου ασκείται σε αυτούς η κρατική εποπτεία μέσω ετήσιας αξιολόγησης. Βέβαια, ορισμένες από τις αρχές που αναφέρει ο νόμος, όπως η εθελοντική συμμετοχή, η δημοκρατική διοίκηση και ο σεβασμός στη νομιμότητα, αποτελούν εκ των ων ουκ άνευ της συνεταιριστικής ιδέας και είναι κριτήρια εύλογα που επιτρέπουν την άσκηση, με αντικειμενικό τρόπο, μόνον ελέγχου νομιμότητας της λειτουργίας των συνεταιρισμών και όχι σκοπιμότητας, στα πλαίσια της εποπτείας του κράτους. Οι υπόλοιπες όμως αρχές που θέτει ο νόμος για την άσκηση της κρατικής εποπτείας, όπως αποτελεσματική και εταιρική διακυβέρνηση, οικονομική βιωσιμότητα, διάθεση του 80% της παραγωγής στο συνεταιρισμό, συνιστούν γενικότητες, είναι ασαφείς και αόριστα διατυπωμένες, ώστε δίνουν τη δυνατότητα, σε κάθε περίπτωση, να μετατραπεί

13 Σ. Κιντής, *ορ. cit.*: σελ. 69 και του ιδίου, «Χάος στη Νομολογία για τους συνεταιρισμούς – Η απουσία κρατικής μέριμνας για το θεσμό», Νομικό Βήμα, τόμ. 47, τεύχ. 7, 1999, σελ. 1086.

η κρατική εποπτεία στους αγροτικούς συνεταιρισμούς από έλεγχο νομιμότητας σε έλεγχο σκοπιμότητας. Αυτό επισημάνθηκε και από τη Διεύθυνση Επιστημονικών Μελετών της Βουλής κατά τη διαδικασία ψήφισης του νόμου.

Η υποχρεωτική π.χ. διάθεση του 80% τουλάχιστον της παραγωγής κάθε συνεταιίρου στον συνεταιρισμό, που είναι μία από τις βασικές αρχές στις οποίες οφείλουν να ανταποκρίνονται οι συνεταιρισμοί, είναι κατ' εξοχήν ζήτημα σκοπιμότητας που συνδέεται με το επιχειρηματικό πλάνο κάθε συνεταιρισμού, άρα εμπίπτει στην έννοια της αυτοδιοίκησής του.

Ως επιδίωξη, ακόμα και ως ευχή, η διάθεση στην αγορά του μεγαλύτερου δυνατού ποσοστού της παραγωγής των μελών συνιστά μέτρο της επιτυχίας κάθε συνεταιρισμού. Σε όλες όμως τις περιπτώσεις των συνεταιρισμών, η δέσμευση των μελών να συνεργάζονται στενά με τη συνεταιριστική τους οργάνωση αποτελεί καταστατική ρύθμιση και δεν επιβάλλεται με διατάξεις νόμων. Όσο περισσότερο κατανοούν τη δύναμη της συνεργασίας τα μέλη, τόσο περισσότερο δεσμεύονται στο καταστατικό, με σκοπό να ισχυροποιήσουν την οργάνωσή τους και να λειτουργούν με όρους ανταγωνιστικότητας και υπευθυνότητας. Τέτοιοι κανόνες, άλλωστε, ισχύουν και στα καταστατικά των Ομάδων Παραγωγών, αλλά δεν προσφέρονται όλοι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί να καταστούν Ομάδες Παραγωγών. Από την άλλη πλευρά, την πλευρά του συνεταιρισμού δηλαδή, οι ποσότητες συγκέντρωσης της παραγωγής των μελών και ο τρόπος διάθεσής της, ρυθμίζονται κάθε φορά από τους ίδιους τους συνεταιρισμούς με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης, κατά τη διαδικασία που ορίζεται στο καταστατικό, ώστε ο συνεταιρισμός να έχει τη δυνατότητα να ανταποκριθεί. Το εάν δηλαδή ο συνεταιρισμός έχει τη δυνατότητα να αναλάβει ανάλογο έργο και να διαθέσει την παραγωγή των μελών του, δεν μπορεί να αποτελέσει στοιχείο νομοθετικής ρύθμισης αλλά μόνο καταστατικής.

Τα στοιχεία αυτά αξιολόγησης των συνεταιρισμών δεν πρέπει να αποτελούν αντικείμενο έρευνας και ελέγχου της Εποπτικής Αρχής, γιατί αποτελούν επιχειρηματική δραστηριότητα του συνεταιρισμού που εμπίπτει στην έννοια της αυτοδιοίκησής του. Η ίδια δε η αξιολόγηση συνιστά καινοτομία για τα συνεταιριστικά θέματα και μάλιστα όταν εισάγεται ως μία διαρκής διαδικασία που θα επαναλαμβάνεται σε ετήσια βάση. Παραβλέπεται ότι οι συνεταιρισμοί είναι οικονομικές επιχειρήσεις, και για την επιχειρηματική της δραστηριότητα η διοίκηση οφείλει να λογοδοτεί μόνο στη Γενική Συνέλευση, η οποία κρίνει την σκοπιμότητα των κάθε είδους ενεργειών της διοίκησης. Ο έλεγχος σκοπιμότητας των ενεργειών αυτών θα ήταν εύλογος για τους συνεταιρισμούς μόνον εάν ανάλογοι έλεγχοι ίσχυαν και για τις επιχειρήσεις του συμβατικού ιδιωτικού τομέα καθώς και για τους αστικούς συνεταιρισμούς, εφόσον όπως προαναφέρθηκε συνταγματικά κατοχυρώνεται για τους φορείς αυτούς ισότητα ενώπιον του νόμου, άρα και απαγόρευση νομοθετικών ρυθμίσεων που επάγονται άνηση μεταχείριση¹⁴.

14 Άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος «Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου». Το αυτό ισχύει και για τις συνεταιριστικές οργανώσεις, ως αυτόνομους φορείς δικαιωμάτων και υποχρεώσεων.

Τέλος, σύμφωνα με τις Κατευθυντήριες Γραμμές για τη συνεταιριστική νομοθεσία που εκπόνησε η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας, η εποπτεία των συνεταιρισμών πρέπει να διενεργείται από όργανο ανεξάρτητο από την Κυβέρνηση και από τους συνεταιρισμούς¹⁵. Το σχήμα που ορίζεται από τον νόμο 4015/11 δεν έχει το τεκμήριο της ουδετερότητας.

Η ΠΑΣΕΓΕΣ αποτελεί την εθνική συντονιστική οργάνωση των Συλλογικών Αγροτικών Οργανώσεων. Μέλη της ΠΑΣΕΓΕΣ, σύμφωνα με τον νόμο 4015/11, είναι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί. Όμως, η Γενική Συνέλευση και το Διοικητικό της Συμβούλιο εκλέγονται από Πανελλήνιο Συνέδριο Αντιπροσώπων, το οποίο συνέρχεται για το σκοπό αυτό το αργότερο κάθε τέσσερα έτη. Η εκλογή των Αντιπροσώπων γίνεται από τους αγροτικούς συνεταιρισμούς με καθολική ψηφοφορία των μελών τους. Το μέτρο για την εκλογή των Αντιπροσώπων δεν μπορεί να υπερβαίνει τους πεντακόσιους εγγεγραμμένους ψηφοφόρους για κάθε αντιπρόσωπο.

Με τις αναγκαστικές μεταβολές που εισάγει ο νόμος 4015/2011, θα υπάρχουν συνεταιρισμοί με μικρό αριθμό μελών και άλλοι, προερχόμενοι από μετατροπή Ενώσεων, με αρκετές χιλιάδες μέλη. Αν το εκλογικό μέτρο ορισθεί σε 500, οι μικροί συνεταιρισμοί θα πρέπει να συμπύξουν ομάδες από 2 μέχρι 25 συνεταιρισμούς, για να εκλέξουν έναν αντιπρόσωπο στην ΠΑΣΕΓΕΣ. Τις ομάδες αυτές θα τις συγκροτεί η ΠΑΣΕΓΕΣ. Εκτός του ότι το σύστημα αυτό μπορεί να καταστεί διαβλητό, παραμένει ερώτημα ποιών τις απόψεις θα εκφράζει ο εν λόγω αντιπρόσωπος, όταν θα καλείται να εγκρίνει ή όχι τα πεπραγμένα της διοίκησης κατά τα 4 έτη της θητείας του.

Η βαθύτατη αυτή επέμβαση σε εξαιρετικά κρίσιμα ζητήματα που θα έπρεπε να ρυθμίζονται από το καταστατικό της ΠΑΣΕΓΕΣ, θίγει υπέρμετρα την αρχή της αυτοδιοίκησής της και το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα αυτοκαθορισμού της και αποτελεί διοικητική παρέμβαση του κράτους στον τρόπο λειτουργίας και δράσης της. Στην Αιτιολογική Έκθεση του νόμου η επέμβαση αιτιολογείται ως «*κορυφαίο μέτρο εκδημοκρατισμού*», διότι έτσι η διοίκηση της ΠΑΣΕΓΕΣ θα μπορεί να εκπροσωπεί αποτελεσματικότερα τον αγροτικό κόσμο επειδή θα προέρχεται από ευρύτερο σώμα, στην πραγματικότητα όμως με αυτήν καταργούνται η αντιπροσωπευτικότητα και οι βασικές αρχές του Αστικού Κώδικα λήψης αποφάσεων από θεσμοθετημένα αντιπροσωπευτικά όργανα.

Με τις ρυθμίσεις αυτές παραβλέπεται το ότι οι συνεταιρισμοί είναι οικονομικές επιχειρήσεις, οι οποίες επιδιώκουν συγκεκριμένους οικονομικούς σκοπούς, δηλ. να προσφέρουν υπηρεσίες που παράγουν οικονομικά αποτελέσματα στα μέλη τους, ώστε τα μέλη να βελτιώσουν την οικονομική τους θέση, και δεν επιδιώκουν απλά την πολιτική εκπροσώπηση των μελών τους, όπως συμβαίνει π.χ. στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Προέχει συνεπώς η απρόσκοπτη εκπλήρωση του σκοπού τους και η αποτελεσματικότητά τους και όχι η ελεύθερη αντιπροσώπηση των μελών τους, όπως συμβαίνει όταν επιζητείται η πολιτική εκπροσώπηση στη δημοκρατία. Σε

---

15 Βλ. Hagen Henry, op. cit: σελ. 54.

κάθε περίπτωση, όπως προαναφέρθηκε, η ρυθμιστική παρέμβαση του νομοθέτη, που ασκείται μέσα στα πλαίσια της κρατικής εποπτείας, δεν πρέπει να θίγει υπέρμετρα την αυτοδιοίκηση των συνεταιρισμών και την συνταγματική αρχή της ελευθερίας που τους διέπει, θα πρέπει δε να γίνεται μόνο για σοβαρούς λόγους δημοσίου συμφέροντος επαρκώς καθορισμένους και εξειδικευμένους, να είναι αναγκαία και πρόσφορη για την επίτευξη του σκοπού που επιδιώκεται και να μην προσβάλλει τον πυρήνα του κατοχυρωμένου δικαιώματος¹⁶. Ο «εκδημοκρατισμός» όμως και η διεύρυνση της «δημοκρατικής νομιμοποίησής» της δεν συνιστούν επαρκή λόγο δημοσίου συμφέροντος που να δικαιολογεί μια τόσο ριζική νομοθετική παρέμβαση σε ζητήματα που πρέπει να ρυθμίζονται από το καταστατικό της ΠΑΣΕΓΕΣ¹⁷.

Βεβιασμένες ενέργειες

Για την ολοκλήρωση της παρούσας εισήγησης σχετικά με την τεκμηρίωση της ύπαρξης καθοριστικής σημασίας αδύνατων σημείων στο ν. 4015/11 για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, θα πρέπει ενδεικτικά να αναφερθούν, εν συντομία, και μερικά άλλα σημεία προχειρότητας του νόμου, που δημιουργούν νομικά ζητήματα και δυσχέρεια στην υλοποίησή του.

Κατ' αρχάς πάσχει ο ίδιος ο τίτλος του νόμου, που είναι «*Θεσμικό πλαίσιο για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, τις συλλογικές οργανώσεις και την επιχειρηματικότητα του αγροτικού κόσμου. Οργάνωση της εποπτείας του Κράτους*». Στο άρθρ. 1 στους ορισμούς αναφέρεται ότι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί αποτελούν τμήμα των Συλλογικών Αγροτικών Οργανώσεων. Άρα, δεν είναι νοητό να αναφέρονται στον τίτλο του νόμου ως δύο διακριτά αντικείμενα που χειρίζεται ο νόμος.

Επίσης στο νόμο εκλαμβάνονταν οι Ομάδες Παραγωγών (Ο.Π.) ως θεσμός διάφορος και διακριτός από το θεσμό των Συνεταιρισμών. Οι Ο.Π. όμως δεν αποτελούν ξεχωριστό θεσμό συνεργασίας. Όπως ορίζουν οι Κανονισμοί της Ε.Ε. η Ο.Π. οφείλει να έχει νομική προσωπικότητα χωρίς να προσδιορίζεται αν θα πρέπει να είναι συνεταιρισμός ή άλλη νομική μορφή επιχείρησης. Επομένως ως Ο.Π. μπορούν να αναγνωρισθούν τόσο οι συνεταιρισμοί που έχουν στο καταστατικό τους τα απαιτούμενα από τους κοινοτικούς κανονισμούς χαρακτηριστικά, όσο και οποιαδήποτε άλλη νομική προσωπικότητα που τα διαθέτει. Σε ολόκληρη την Ε.Ε. η συντριπτική πλειονότητα των Ο.Π. είναι συνεταιρισμοί ή Ενώσεις Συνεταιρισμών. Οι Ο.Π. αποτελούν συνεπώς δραστηριότητα των αγροτικών συνεταιρισμών και το ισχύον εθνικό και κοινοτικό νομικό πλαίσιο είναι απολύτως επαρκές για τη λειτουργία τους. Για το λόγο αυτό ήδη τα σχετικά άρθρα του ν. 4015/11 που αναφερόταν στις Ο.Π. ως θεσμό διακριτό από τον συνεταιριστικό θεσμό, καταργήθηκαν από την ημέρα που ίσχυσε ο νόμος¹⁸.

Κατά τον νόμο 4015/11 επίσης, για τη σύσταση αγροτικού συνεταιρισμού απαιτείται η

16 Αλεβιζάτος, Ν., (1998), op.cit: σελ. 301.

17 Αλεβιζάτος, Ν., (2011), op. cit σελ. 16.

18 Ν. 4171/2013 (ΦΕΚ 166/Α/23.7.2013) παρ.3.

σύνταξη καταστατικού και η υπογραφή του από είκοσι τουλάχιστον φυσικά πρόσωπα. Αυξάνονται δηλαδή τα ιδρυτικά μέλη, από επτά που προέβλεπε ο 2810/00, σε είκοσι, με την αιτιολόγηση ότι με τον τρόπο αυτό θα αποφευχθεί ο κατακερματισμός των συνεταιριστικών δυνάμεων.

Ο πρώτος νόμος περί συνεταιρισμών, ο 602/1915 είχε εισαγάγει τον αριθμό επτά που ήταν και τότε και είναι και σήμερα, ο επικρατέστερος σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Όταν αναφερόμαστε σε αγροτικούς συνεταιρισμούς δεν πρέπει να λησμονούμε ότι όλοι οι συνεταιρισμοί δεν έχουν τον ίδιο σκοπό και το ίδιο έργο να επιτελέσουν. Οι μικροί αριθμοί μελών προσιδιάζουν σε δύσκολες μορφές συνεργασίας, όπως είναι οι συνεταιρισμοί από κοινού παραγωγής, ή σε ελάχιστα διαδεδομένους σκοπούς, διότι δύσκολα θα βρεθούν τόσοι πολλοί να συμφωνούν να εξαρτήσουν την οικονομία τους από ένα συλλογικό όργανο και να λειτουργούν αρμονικά. Να σημειωθεί ότι το Καταστατικό για τον Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό ορίζει ως ελάχιστο αριθμό μελών τα 5 φυσικά πρόσωπα, τα οποία να προέρχονται από δύο τουλάχιστον διαφορετικά κράτη. Από την εφαρμογή των νέων ρυθμίσεων ο νόμος εξαιρεί τους γυναικείους συνεταιρισμούς (αγροτουριστικοί, αγροβιοτεχνικοί, οικοτεχνικοί) και τους δασικούς, οι οποίοι συνεχίζουν να λειτουργούν σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2810/00. Υπάρχουν όμως και άλλες κατηγορίες συνεταιρισμών που αντιμετωπίζουν προβλήματα με τις διαδικασίες που εισάγει ο νόμος, με συνέπεια την αναγκαστική τους εκκαθάριση.

Σύμφωνα, τέλος, με τον νόμο 4015/11, το συνεταιριστικό κεφάλαιο των αγροτικών συνεταιρισμών ανέρχεται κατ' ελάχιστο στο ποσό των τριάντα χιλιάδων ευρώ. Αυτό σημαίνει 1.500 ευρώ κατά μέλος στην περίπτωση του ελάχιστου αριθμού μελών που είναι είκοσι. Με την ευρύτητα όμως των αντικειμένων με τα οποία ασχολούνται οι συνεταιρισμοί είναι αμφίβολο αν ο καθορισμός ενός ελάχιστου κεφαλαίου θα είναι χρήσιμος. Εξ άλλου υπάρχουν χώρες όπου δεν υπάρχει απαίτηση καταβολής ενός ποσού ως συνεταιριστική μερίδα, χωρίς αυτό να έχει βλάψει τη συνεταιριστική ανάπτυξη. Αν οι μετέχοντες στον συνεταιρισμό πιστεύουν στην πρωτοβουλία αυτή και στις δυνατότητες που ανοίγονται γι' αυτούς, αλλά πιστεύουν και στη συνοχή και τις ικανότητες των συνεργαζομένων, τότε θα είναι διατεθειμένοι να καταβάλουν σημαντικά ποσά. Διαφορετικά, ακόμη και μικρά ποσά δεν θα καταβάλλονται. Την ευθύνη οφείλουν να την έχουν τα ίδια τα μέλη. Να σημειωθεί ότι το Καταστατικό για τον διακρατικό Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό ορίζει ελάχιστο κεφάλαιο 30.000 ευρώ.

Συμπέρασμα

Από τα προεκτεθέντα, προκύπτει ότι ο νόμος 4015/11 δεν μπόρεσε να αντιληφθεί την έννοια και την ιδιαιτερότητα του συνεταιριστικού θεσμού, που απαιτούν ειδικούς νομοθετικούς χειρισμούς. Ο νομοθέτης αγνόησε και δεν έλαβε υπόψη κανόνες για τους οποίους δεσμεύθηκε η χώρα να εφαρμόζει, ούτε τα ισχύοντα σε άλλες χώρες. Παρέβλεψε το γεγονός ότι οι αγροτικοί συνεταιρισμοί είναι ιδιωτικές οικονομικές επιχειρήσεις και εισήγαγε αναγκαστικού χαρακτήρα διατάξεις, που αντί να μεριμνούν για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών, όπως επιτάσσει

το Σύνταγμα, αντίθετα τους διαφοροποιεί προς το χειρότερο σε σύγκριση με τις συμβατικές ιδιωτικές επιχειρήσεις και με τις άλλες κατηγορίες συνεταιρισμών. Ο αυτοσχεδιασμός που επιχειρήθηκε υπήρξε ατυχής και είναι δυστύχημα το ότι δεν έχει ακόμη επιχειρηθεί αποκατάσταση του θεσμού στις παγκοσμίως αποδεκτές συνεταιριστικές αρχές.

Από τον νομοθέτη διέφυγε ακόμη και η κορυφαία αντίφαση ότι στην πραγματικότητα απαγορεύει τη συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών, αφού δεν επιτρέπει τον συνεταιρισμό συνεταιρισμών (δηλ. την ένωση συνεταιρισμών), που αποτελεί το μέσον για την επίτευξη οικονομιών κλίμακας από τους συνεταιρισμούς. Αντίθετα, επιβάλλει στους συνεταιρισμούς να ιδρύουν ανώνυμες εταιρείες όταν θέλουν να συνεργαστούν μεταξύ τους. Αυτό δεν συνιστά μέριμνα για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών, που επιτάσσει το Σύνταγμα, αλλά μέριμνα για την ανάπτυξη ανωνύμων εταιρειών.

Σημαντικό είναι ότι ενώ κατά τη διαδικασία της συζήτησης του νομοσχεδίου παρουσιάσθηκε πλούσιο υλικό για τη διόρθωση των ατελειών του νομοσχεδίου, ποικίλες αγκυλώσεις, άγνοια και ενδεχομένως σκοπιμότητες, οδήγησαν σε ένα κακό για τους συνεταιρισμούς νόμο.

Βιβλιογραφία

- **Αιτιολογική Έκθεση** στο σχέδιο νόμου «Θεσμικό πλαίσιο για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, τις συλλογικές οργανώσεις και την επιχειρηματικότητα του αγροτικού κόσμου – Οργάνωση και εποπτεία του Κράτους».
- **Αλιβιζάτος, Ν.**, (1998) Η αυτοδιοίκηση των συνεταιρισμών και η ανάδειξη των διοικήσεών τους, *Το Σύνταγμα* 2/1998, σελ. 296-307.
- **Αλιβιζάτος, Ν.**, (2011) Γνωμοδότηση με αίτηση της ΠΑΣΕΓΕΣ (αδημοσίευτη).
- **Βουλή των Ελλήνων**, Διεύθυνση Επιστημονικών Μελετών, Τμήμα Νομοτεχνικής Επεξεργασίας Σχεδίων και Προτάσεων Νόμων, Έκθεση επί του Νομοσχεδίου «Θεσμικό πλαίσιο για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, τις συλλογικές οργανώσεις και την επιχειρηματικότητα του αγροτικού κόσμου – Οργάνωση και εποπτεία του Κράτους».
- **Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων**, Ανακοίνωση προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την προώθηση των συνεταιριστικών εταιρειών στην Ευρώπη, Βρυξέλλες, 23.3.2004, COM (2004) 18.
- **Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο**, Έκθεση σχετικά με τη συμβολή των συνεταιρισμών στην υπέρβαση της κρίσης 2012/2321 (INI) A7-0222/2013.
- **Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή**, Γνωμοδότηση με θέμα Συνεταιρισμοί και αναδιάρθρωση, CCMI/093.
- **Κανονισμός Ε.Ε. αριθμ. 1435/2003** του Συμβουλίου της 2ας Ιουλίου 2003 περί του καταστατικού της Ευρωπαϊκής Συνεταιριστικής Εταιρείας (L 207/18.8.2003).
- **Κιντής, Στ.**, (1999) Χάος στη Νομολογία για τους συνεταιρισμούς – Η απουσία κρατικής μέριμνας για το θεσμό, *Νομικό Βήμα*, τ. 47, τεύχ. 7, 1999, σελ. 1077 επ.
- **Κιντής, Στ.**, (1997) *Δίκαιο Συνεταιρισμών*, τεύχ. Α', β' έκδοση, Αθήνα.
- **Παπαγεωργίου, Κ.**, (2004) *Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία. Θεωρία και Πρακτική*, εκδ. Α. Σταμούλης
- **Παπαγεωργίου, Κ.**, (2011) Σχολιασμός Σχεδίου Νόμου του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Εισήγηση προς την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, Συνεδρίαση 2/8/2011 (αδημοσίευτη).
- **ΠΑΣΕΓΕΣ**, (2011) Προτεινόμενες τροπολογίες στο ν. 2810/2000 ΦΕΚ Α'61/9.3.2000 Νόμος υπ' αριθμ. 2810 Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις. Διόρθ. Σφάλμ. στο ΦΕΚ Α' 108/6.4.2000 (αδημοσίευτη).
- **Τσάτσος, Δημ.** (1986) Γνωμάτευση με αίτηση της ΠΑΣΕΓΕΣ (αδημοσίευτη).
- **Hagen Henry**, (2012) Guidelines for Cooperative Legislation, International Labour Office, 3rd ed, rev., Geneva.
- **ILO**, Recommendation No 193 on the promotion of Cooperatives, ILO, 2002.
- **United Nations**, Guidelines aimed at creating a supportive environment for the development of cooperatives, U.N. 2001.

B. Μπιρλιράκης, Υπόμνημα της Ομοσπονδίας Συνεταιρισμών Φαρμακοποιών Ελλάδος, με νομοθετικές προτάσεις για τους αστικούς συνεταιρισμούς

Με το υπόμνημα μας αυτό, σας παραθέτουμε βασικά σημεία νομοθετικών προτάσεων για την αντικατάσταση και τροποποίηση **άρθρων** του ν. 1667/1986, ώστε τα αρμόδια Κοινοβουλευτικά Όργανα, να τις συμπεριλάβουν στην ατζέντα των τροποποιήσεως του ν. 1667.

Για ποιο λόγο θελήσαμε να πραγματοποιήσουμε μια σειρά νομοθετικών προτάσεων:

Θεωρούμε ότι υπάρχει ένα σημαντικό χάσμα μεταξύ την εγχώριας νομικής πραγματικότητας και της συνεταιριστικής επιχειρηματικής πραγματικότητας αφενός και των συνεταιριστικών αρχών και αξιών αφετέρου, που αφήνει τις συνεταιριστικές δυνατότητες και δη αυτή της αυτοβοήθειας υποχρησιμοποιούμενες. Οι νομοθετικές μας προτάσεις κινούνται στην κατεύθυνση μείωσης του χάσματος αυτού.

Αφετηρία των νομοθετικών προτάσεων μας αποτέλεσαν:

- α) Η δήλωση ταυτότητας των συνεταιρισμών της Διεθνούς Συνεταιριστικής Συμμαχίας (ICA – 1995).
- β) Οι κατευθυντήριες γραμμές του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (UN – A/56/73/2001).
- γ) Η Σύσταση του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας (ILO – n° 193/2002).
- δ) Τα ιδιαίτερα εγχώρια χαρακτηριστικά της συνεταιριστικής νομοθεσίας, του συνεταιριστικού κινήματος, της κοινωνίας και της Ελληνικής Πολιτείας.

Ο επιδιωκόμενος στόχος των νομοθετικών αυτών προτάσεων είναι:

Η διαμόρφωση ενός νομοθετικού πλαισίου βασισμένου στις συνεταιριστικές αξίες και αρχές που θα επιτρέπει την ανάπτυξη των οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων των συνεταιρισμών και θα προωθεί ένα ανεξάρτητο και ανταγωνιστικό συνεταιριστικό κίνημα.

Οι βασικές κατευθυντήριες γραμμές για την σύνταξη των νομοθετικών μας προτάσεων:

- α) Διαμόρφωση ενός ενιαίου γενικού νόμου που θα εφαρμόζεται για όλες τις κατηγορίες των συνεταιρισμών, ανεξάρτητα **τον τομέα δραστηριότητας, τον σκοπό, το επάγγελμα, τη βαθμίδα ή άλλης μορφή κατηγοριοποίησής τους**. Στον γενικό αυτό νόμο και για κάθε ξεχωριστή κατηγορία συνεταιρισμών μπορούν να προστεθούν συγκεκριμένα εδάφια που θα ρυθμίζουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους.

Αιτιολόγηση: Επιτυγχάνεται μεγαλύτερη συνάφεια μεταξύ των διαφορετικών ειδών συνεταιρισμών και ο ενιαίος προσανατολισμός τους ενώ **αποφεύγεται** ο κατακερματισμός του συνεταιριστικού κινήματος, λόγω ένταξης των συνεταιρισμών σε διαφορετικές ρυθμίσεις **και η**

τοποθέτησή τους υπό την επίβλεψη διαφορετικών δημόσιων αρχών, **μειώνεται** η γραφειοκρατία, καθίσταται ευκολότερη η δια-συνεταιριστική συνεργασία μεταξύ διαφορετικών κλάδων και, τέλος, αυξάνεται η νομική ασφάλεια όσων ασχολούνται ή εμπλέκονται με τους συνεταιρισμούς.

β) Διαμόρφωση ενός αμερόληπτου νόμου που θα αντιμετωπίζει με ισοτιμία τους συνεταιρισμούς και τα μέλη τους σε σχέση με άλλες **επιχειρήσεις**.

Αιτιολόγηση: Οι συνεταιρισμοί δεν θα πρέπει να υφίστανται διακρίσεις, είτε αρνητικές είτε θετικές, έτσι ώστε να αποφεύγονται οι στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό, ο κρατικοδικαιτισμός και ο σχηματισμός ψεύτικων συνεταιρισμών. Η ίση μεταχείριση υπό την νομική έννοια σημαίνει την ίδια μεταχείριση με άλλους επιχειρηματικούς φορείς, όπου είναι δυνατόν, αλλά διαφορετική όποτε η συγκεκριμένη διττή φύση (ως ένωση προσώπων και ταυτόχρονα ως οικονομική μονάδα) των συνεταιρισμών το απαιτεί.

γ) Διαμόρφωση ενός κατανοητού νόμου που θα είναι γραμμένος σε απλή γλώσσα, με χρήση ενός προσιτού ύφους το οποίο ωστόσο δεν θα πρέπει να αποτελεί εξαίρεση εντός του εγχώριου νομικού συστήματος.

Αιτιολόγηση: Ο κύριος αποδέκτης του νομικού κειμένου είναι τα μέλη των συνεταιρισμών, τα υποψήφια μέλη, τα στελέχη τους, καθώς και όσοι συναλλάσσονται με αυτόν, και επομένως από αυτούς θα πρέπει να γίνεται καταρχήν κατανοητός χωρίς φυσικά αυτό να οδηγεί σε διάρρηξη της συνοχής του νομικού μας συστήματος.

δ) Διαμόρφωση ενός νόμου, ο οποίος θα είναι αναλυτικός μόνο στα καθοριστικής σημασίας σημεία του θεσμού, χωρίς να θίγει την αυτονομία των συνεταιρισμών, αφήνοντας στα καταστατικά τη ρύθμιση των σημείων που ο προσδιορισμός τους δεν αλλοιώνει τον συνεταιριστικό θεσμό.

Αιτιολόγηση: Αποφεύγεται η αναφορά σε άλλες διατάξεις και νόμους που γίνεται αναγκαστικά όταν ο νόμος δεν είναι επαρκής και σχολαστικά μελετημένος.

Ο βασικός κορμός της νέας νομοθεσίας θα πρέπει να περιλαμβάνει:

α) Γενικές διατάξεις για τους συνεταιρισμούς. Οι διατάξεις αυτές θα περιλαμβάνουν τον ορισμό του συνεταιρισμού, ζητήματα επωνυμίας και έδρας και τέλος το εύρος δράσης του.

β) Διατάξεις για την σύσταση του συνεταιρισμού. Οι διατάξεις αυτές θα περιλαμβάνουν τον ελάχιστο αριθμό μελών, το ελάχιστο περιεχόμενο του καταστατικού, τις διαδικασίες **εξέτασης** του καταστατικού ως προς την νομιμότητά του και την τήρηση του συνεταιριστικού πνεύματος και το σύνολο των διαδικασιών που θα πρέπει να ακολουθηθούν για την σύσταση του συνεταιρισμού και την εγγραφή του στα δημόσια μητρώα.

γ) Διατάξεις για τα μέλη του συνεταιρισμού. Οι διατάξεις αυτές θα πρέπει να αποσαφηνίζουν θέματα όπως: τις κατηγορίες μελών, τις προϋποθέσεις για την απόκτηση της ιδιότητας του μέλους, την διαδικασία εισόδου, **τον ελάχιστο αριθμό μελών**, τα προσωπικά, οικονομικά και άλλα δικαιώματα του μέλους, τις προσωπικές, οικονομικές και άλλες υποχρεώσεις του μέλους, τους κανόνες πειθαρχίας, τις διαδικασίες προσωρινού / μόνιμου αποκλεισμού του μέλους, τις διαδικασίες παραίτησης / αποχώρησης – εξόδου του μέλους.

δ) Διατάξεις για τα όργανα του συνεταιρισμού. Οι διατάξεις αυτές θα πρέπει να αποσαφηνίζουν τα βασικά όργανα του συνεταιρισμού, τον σκοπό τους, τις αρμοδιότητες τους, τις προϋποθέσεις συμμετοχής σε αυτά, τα ασυμβίβαστα, τον τρόπο εκλογής και σύγκλησης τους, τον τρόπο λήψης αποφάσεων και προσβολής τους, τη δυνατότητα σύστασης άλλων οργάνων.

ε) Διατάξεις για την εποπτεία και τον έλεγχο. Οι διατάξεις αυτές θα πρέπει να εγκαθιστούν ένα σύστημα εσωτερικού, εξωτερικού, τακτικού και έκτακτου ελέγχου των συνεταιρισμών.

στ) Διατάξεις για το οικονομικό καθεστώς και την οικονομική λειτουργία του συνεταιρισμού. Οι διατάξεις αυτές θα πρέπει να καθορίζουν το χαρακτήρα του συνεταιριστικού κεφαλαίου, τον τρόπο διάρθρωσης του, τις υποχρεωτικές εισφορές - μερίδες, τις εθελοντικές εισφορές - μερίδες, τον πιθανό τοκισμό των μερίδων, τον τρόπο επαναξιολόγησης των μερίδων, την μεταβίβαση των μερίδων, τα υποχρεωτικά αποθεματικά και την δυνατότητα σχηματισμού εθελοντικών αποθεματικών, τη διαχειριστική χρήση, το διαχειριστικό υπόλοιπο, τα πλεονάσματα - κέρδη - ζημίες και τον τρόπο επιστροφής / διανομής τους, την δυνατότητα έκδοσης ομολόγων και άλλων αξιόγραφων.

ζ) Διατάξεις για την εταιρική τεκμηρίωση και τα λογιστικά πρότυπα

η) Διατάξεις για την συγχώνευση, διάσπαση, μετατροπή, πτώχευση, διάλυση και εκκαθάριση των συνεταιρισμών και σε κάθε περίπτωση τα δικαιώματα των μελών και των τρίτων στις ανωτέρω περιπτώσεις.

θ) Διατάξεις για την οικονομική συνεργασία των συνεταιρισμών. Οι διατάξεις αυτές θα αφορούν τους δευτεροβάθμιους συνεταιρισμούς, τους συνεταιριστικούς ομίλους και άλλες μορφές οικονομικής συνεργασίας.

ι) Διατάξεις για την εκπροσώπηση των συνεταιρισμών. Οι διατάξεις αυτές θα αφορούν τις ενώσεις, ομοσπονδίες, συνομοσπονδίες των συνεταιρισμών.

ια) Διατάξεις για την Υπηρεσία Συνεταιρισμών. Οι διατάξεις αυτές θα πρέπει να καθορίζουν τον τρόπο σύστασης, την οργάνωση, τις αρμοδιότητες, τον τρόπο λειτουργία της και τους πόρους της.

ιβ) Διατάξεις για το Εθνικό Συμβούλιο Συνεταιρισμών. Οι διατάξεις αυτές θα πρέπει να καθορίζουν τον τρόπο σύστασης, την οργάνωση, τις αρμοδιότητες, τον τρόπο λειτουργία του και τους πόρους του.

ιγ) Εξειδικευμένες διατάξεις για καθεμία από τις κατηγορίες συνεταιρισμών.

Βασικές διαφοροποιήσεις συγκριτικά με τον ισχύοντα νόμο:

- Η υιοθέτηση του ορισμού των συνεταιρισμών και των συνεταιριστικών αρχών όπως αυτά διατυπώθηκαν από την Διεθνή Συνεταιριστική Συμμαχία και τα οποία χαίρουν παγκόσμιας αναγνώρισης. Υπενθυμίζεται ότι το συγκεκριμένο σημείο αποτελεί και υποχρέωση της χώρας μας καθώς έχει αποδεχτεί τη Σύσταση του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας (ILO – n° 193/2002)
- Η διεύρυνση του ελάχιστου περιεχομένου του καταστατικού με την υποχρεωτική εγγραφή, μεταξύ άλλων, των δικαιωμάτων, υποχρεώσεων και ποινών των μελών.

- Η υιοθέτηση, για την σύσταση του συνεταιρισμού, των διαδικασιών που ακολουθούνται για τις υπόλοιπες εταιρείες («Υπηρεσία Μίας Στάσης» του ν. 3853/2010) με επιπρόσθετη όμως έγκριση του καταστατικού (ως προς τη νομιμότητα του και τον σεβασμό των συνεταιριστικών αρχών) από εξειδικευμένα σε συνεταιριστικά θέματα υπηρεσία η οποία και θα διατηρεί ταυτόχρονα το εθνικό μητρώο συνεταιρισμών.
- Η μείωση του απαιτούμενου αριθμού μελών για την σύσταση ενός συνεταιρισμού. Για τη σύσταση πρωτοβάθμιου συνεταιρισμού θα πρέπει να συμπράξουν τρία τουλάχιστον φυσικά πρόσωπα. Για τη σύσταση δευτεροβάθμιου ή ανώτερου βαθμού συνεταιρισμού θα πρέπει να συμπράξουν δύο τουλάχιστον συνεταιρισμοί. Ο νόμος θα μπορεί να θεσπίζει εξαιρέσεις στα παραπάνω ελάχιστα όρια.
- Η δυνατότητα ένταξης μελών πληρώνοντας την υποχρεωτική μερίδα είτε με την προσφορά υλικών αγαθών, μηχανημάτων, υποδομών κλπ είτε με την προσφορά εργασίας τους.
- Η κατάργηση της υποχρέωσης του νέου μέλους να καταβάλλει εισφορά ανάλογη με την καθαρή περιουσία του συνεταιρισμού όπως αυτή προκύπτει από τον ισολογισμό της τελευταίας χρήσης.
- Η δυνατότητα συναλλαγής των συνεταιρισμών με μη μέλη (ως υποβοηθητικού σκοπού της συνεταιριστικής δραστηριότητας για την άντληση των απαραίτητων κεφαλαίων) στα πλαίσια περιορισμών και ποσοτώσεων που θα επιβάλει ο νόμος ώστε να προστατευτεί ο συνεταιριστικός σκοπός αλλά και να δικαιολογηθεί η διαφορετική φορολογική τους αντιμετώπιση.
- Η δημιουργία του «Συλλογικού Αποθεματικού», των «Εξατομικευμένων Αποθεματικών» και του «Ταμείου Εκπαίδευσης και Προώθησης». Το «Συλλογικό Αποθεματικό» αποτελεί περιουσία της εταιρείας, είναι υποχρεωτικό, παραμένει αδιανέμητο και κανένα μέλος δεν έχει το δικαίωμα να αξιώσει από αυτό οποιοδήποτε μερίδιο. Τα «Εξατομικευμένα Αποθεματικά» δημιουργούνται από πλεονάσματα τα οποία δεν επιστρέφουν στα μέλη μετά από απόφαση της Γ.Σ. αλλά παραμένουν στο συνεταιρισμό ως εξατομικευμένες έντοκες καταθέσεις προθεσμίας των μελών. Το «Ταμείο Συνεταιριστικής Εκπαίδευσης και Προώθησης» έχει χαρακτήρα υποχρεωτικό, είναι αδιανέμητο και στοχεύει στην εκπαίδευση μελών / στελεχών καθώς επίσης στην προώθηση της συνεταιριστικής ιδέας.
- Ο διαχωρισμός κερδών (που προκύπτει από τις συναλλαγές με μη μέλη) και πλεονάσματος (που προκύπτει από τις συναλλαγές με μέλη), η διαφορετική φορολογική τους μεταχείριση, η κατεύθυνση των κερδών στο συλλογικό αποθεματικό, η επιστροφή του **πλεονάσματος (ή μέρους του)**, με βάση το ύψος των συναλλαγών με τον συνεταιρισμό.
- Η υιοθέτηση των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων για την ύπαρξη μεγαλύτερης διαφάνειας.
- Η ενίσχυση του εσωτερικού ελέγχου με την αφιέρωση πόρων, την προώθηση της συνεταιριστικής εκπαίδευσης και την υποχρέωση εξωτερικών ελέγχων σε περιπτώσεις που θα ορίζει ο νόμος όπως αντίστοιχα κάνει με τις υπόλοιπες μορφές εταιρειών.
- Η δημιουργία μηχανισμών που θα ενισχύσουν την συμμετοχή των μελών όπως μηχανισμού που θα επιτρέπει ένα ποσοστό των μελών να θέτει θέματα που θα συζητηθούν σε επικείμενη Γ.Σ.

- Η καθιέρωση της ενιαίας λίστας ως μοναδικού εκλογικού συστήματος.
- Η δυνατότητα δημιουργίας εντός του συνεταιρισμού τομέων που αναπτύσσουν, στα πλαίσια πάντα του **σκοπού του συνεταιρισμού**, συγκεκριμένες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες. Οι τομείς θα πρέπει να λειτουργούν με αυτονομία διαχείρισης αλλά, να υπόκεινται στο όλον του συνεταιρισμού και στην γενική του ευθύνη.
- Η δυνατότητα συγχώνευσης των συνεταιρισμών επιτρέποντας την συνένωση δυνάμεων και η δυνατότητα διάσπασης του συνεταιρισμού ως δικαίωμα εθελοντικής αποχώρησης ομάδας μελών του για την δημιουργία άλλου συνεταιρισμού.
- Η πρόβλεψη ποινών για την μη τήρηση της συνεταιριστικής ταυτότητας με την απώλεια του ειδικού φορολογικού καθεστώτος μέχρι και το κλείσιμο του συνεταιρισμού.
- Ο περιορισμός του κρατικού ρόλου στις συνεταιριστικές υποθέσεις σε βασικές λειτουργίες: νομοθεσία, εποπτεία εφαρμογής του νόμου, έναρξη/εγγραφή, διάλυση/εκκαθάριση
- Η άμεση σύσταση της Υπηρεσίας Συνεταιρισμών με βασικές αρμοδιότητες της έγκριση του καταστατικού και την διατήρηση του μητρώου συνεταιρισμών.
- Η άμεση σύσταση του Εθνικού Συμβουλίου Συνεταιρισμών ως χώρου διαλόγου και συντονισμού κρατικών φορέων και συνεταιριστικών φορέων, με συμβουλευτικές αρμοδιότητες.
- Η σαφής διάκριση μεταξύ μορφών οικονομικής συνεργασίας (δευτεροβάθμιοι συνεταιρισμοί, όμιλοι συνεταιρισμών, μικτοί συνεταιρισμοί) και μορφών εκπροσώπησης (ενώσεις, ομοσπονδίες, συνομοσπονδίες).
- Η θεσμοθέτηση των συνεταιρισμών κοινής εργασίας.

Εκ μέρους της Ομοσπονδίας Συνεταιρισμών Φαρμακοποιών Ελλάδας

ΜΠΙΡΛΙΡΑΚΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
Σύμβουλος συνεταιριστικών ζητημάτων ΟΣΦΕ

Σύσταση Νο 193 του ILO για την προώθηση των Συνεταιρισμών

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η Γενική Συνδιάσκεψη του Παγκόσμιου Οργανισμού Εργασίας

- Που συνήλθε στη Γενεύη από τη Διοίκηση του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας στην 90ή Σύνοδό της στις 3 Ιουνίου 2002, και

- Αναγνωρίζοντας τη σημασία των συνεταιρισμών στη δημιουργία θέσεων εργασίας, στην κινητοποίηση πόρων, στην πραγματοποίηση επενδύσεων και στη συμβολή τους στην οικονομία, και

- Αναγνωρίζοντας ότι οι συνεταιρισμοί με τις διάφορες μορφές τους προωθούν την πιο πλήρη συμμετοχή όλων των ανθρώπων στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, και

- Αναγνωρίζοντας ότι η παγκοσμιοποίηση έχει προκαλέσει νέες και άλλου είδους πιέσεις, προβλήματα, προκλήσεις και ευκαιρίες για τους συνεταιρισμούς και ότι απαιτούνται ισχυρότερες μορφές ανθρώπινης αλληλεγγύης σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, ώστε να διευκολύνουν μια πιο δίκαιη κατανομή των ωφελημάτων της παγκοσμιοποίησης, και

- Λαμβάνοντας υπόψη τη Δήλωση του ILO για τις Θεμελιώδεις Αρχές και τα δικαιώματα στην Εργασία, που υιοθετήθηκε από τη Διεθνή Συνδιάσκεψη Εργασίας στην 86^η Σύνοδό της (1998), και

- Λαμβάνοντας υπόψη τα δικαιώματα και τις αρχές που εμπεριέχονται στις διεθνείς Συμβάσεις εργασίας και Συστάσεις, ειδικότερα τη Σύμβαση για Εξαναγκαστική Εργασία, 1930, τη Σύμβαση για την Ελευθερία του Συνεταιρίζεσθαι και για την προστασία του Δικαιώματος Οργάνωσης, 1948, τη Σύμβαση για το Δικαίωμα Οργάνωσης και Συλλογικής Διαπραγματεύσεως, 1949, τη Συνθήκη για Τση Αμοιβή (Αποζημίωση), 1951, τη Σύμβαση Κοινωνικής Ασφάλισης (Ελάχιστο Επίπεδο), 1952, τη Σύμβαση Κατάργησης της Αναγκαστικής Εργασίας, 1957, τη Σύμβαση για τις διακρίσεις (στην Απασχόληση και στο Επάγγελμα), 1958, τη Σύμβαση Κατώτατης Ηλικίας, 1973, τη Σύμβαση και τη Σύσταση για τις Οργανώσεις των αγροργατών, 1975, τη Σύμβαση και τη Σύσταση για την Ανάπτυξη των Ανθρώπινων Πόρων, 1975, τη Σύσταση για την Πολιτική Απασχόλησης (Συμπληρωματικές Διατάξεις), 1984, τη Σύμβαση για τη Δημιουργία Θέσεων Εργασίας στις Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις, 1998 και τη Σύμβαση για τις Χειρότερες Μορφές Παιδικής Εργασίας, 1999, και

- Υπενθυμίζοντας την αρχή που εμπεριέχεται στη Δήλωση της Φιλαδέλφειας ότι «η εργασία δεν είναι εμπόρευμα», και

- Υπενθυμίζοντας ότι η άσκηση μιας αξιοπρεπούς εργασίας για τους εργάτες οπουδήποτε αποτελεί πρωταρχικό σκοπό του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας, και

- Έχοντας αποφασίσει την υιοθέτηση ορισμένων προτάσεων αναφορικά με την προώθηση των συνεταιρισμών, που αποτελεί το τέταρτο θέμα στην ημερήσια διάταξη της συνόδου, και

- Έχοντας καθορίσει ότι αυτές οι προτάσεις θα λάβουν τη μορφή Σύστασης,

Εγκρίνει σήμερα εικοστή Ιουνίου του έτους δύο χιλιάδες δύο την ακόλουθη Σύσταση, η οποία θα αναφέρεται ως Σύσταση για την Προώθηση των Συνεταιρισμών, 2002.

I. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ, ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΣ ΣΚΟΠΟΣ

1. Αναγνωρίζεται ότι συνεταιρισμοί λειτουργούν σε όλους τους τομείς της οικονομίας. Η παρούσα Σύσταση ισχύει για όλες τις κατηγορίες και τις μορφές συνεταιρισμών.

2. Για τους σκοπούς αυτής της Σύστασης, ο όρος «συνεταιρισμός» σημαίνει μια αυτόνομη οργάνωση προσώπων, που συνεργάζονται εθελοντικά για την αντιμετώπιση των κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και προσδοκιών, μέσω μιας κοινής και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης.

3. Η προώθηση και η ενδυνάμωση της ταυτότητας των συνεταιρισμών πρέπει να ενθαρρύνεται με βάση:

(α) Τις συνεταιριστικές αξίες της αυτοβοήθειας, της αυτεθύνης, της δημοκρατίας, της ισότητας, της ισοτιμίας και της αλληλεγγύης, καθώς και τις ηθικές αξίες της εντιμότητας, της ειλικρίνειας, της κοινωνικής υπευθυνότητας και της φροντίδας για τους άλλους, και

(β) Τις συνεταιριστικές αρχές, όπως έχουν διατυπωθεί από τη διεθνή συνεταιριστική κίνηση και όπως αναφέρονται στο Παράρτημα της παρούσας. Οι αρχές αυτές είναι: εθελοντική και ελεύθερη συμμετοχή, δημοκρατικός έλεγχος από τα μέλη, οικονομική συμμετοχή των μελών, αυτονομία και ανεξαρτησία, εκπαίδευση, κατάρτιση και πληροφόρηση, συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών και ενδιαφέρον για την κοινότητα.

4. Μέτρα πρέπει να λαμβάνονται για την προώθηση του δυναμικού:

(α) Να ξεκινήσουν και να αναπτύξουν δραστηριότητες που παράγουν εισόδημα και βιώσιμες θέσεις αξιοπρεπούς εργασίας.

(β) Να αναπτύξουν ικανότητες ανθρωπίνων πόρων και γνώσης των αξιών, των πλεονεκτημάτων και των ωφελημάτων της συνεταιριστικής κίνησης μέσω εκπαίδευσης και κατάρτισης.

(γ) Να αναπτύξουν το επιχειρηματικό δυναμικό τους στο οποίο να περιλαμβάνονται επιχειρηματικές και διευθυντικές ικανότητες.

(δ) Να ισχυροποιήσουν την ανταγωνιστικότητά τους και να αποκτήσουν πρόσβαση στις αγορές και στη θεσμική χρηματοδότηση.

(ε) Να αυξήσουν τις αποταμιεύσεις και τις επενδύσεις.

(στ) Να βελτιώσουν την κοινωνική και οικονομική ευημερία, λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη εξαφάνισης όλων των μορφών διακρίσεων.

(ζ) Να συμβάλλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη των ανθρώπων, και

(η) Να εγκαταστήσουν και να επεκτείνουν έναν βιώσιμο και δυναμικό διακριτό τομέα της οικονομίας, που να περιλαμβάνει συνεταιρισμούς που ανταποκρίνονται στις κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες της κοινωνίας.

5. Η υιοθέτηση ειδικών μέτρων πρέπει να ενθαρρύνεται, ώστε να καταστούν ικανοί οι συνεταιρισμοί, ως επιχειρήσεις και οργανώσεις που εμπνέονται από αλληλεγγύη να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των μελών τους και στις ανάγκες της κοινωνίας, περιλαμβανομένων των μειονεκτικών ομάδων, ώστε να επιτευχθεί η κοινωνική ένταξή τους.

II. ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

6. Μια ισορροπημένη κοινωνία έχει ανάγκη την ύπαρξη ενός ισχυρού δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, καθώς και ισχυρού συνεταιριστικού αλληλοβοηθητικού και άλλων κοινωνικών μη-

κυβερνητικών τομέων. Με αυτή την έννοια, οι κυβερνήσεις οφείλουν να παρέχουν μια υποστηρικτική πολιτική και νομικό πλαίσιο συμβατό με τη φύση και τη λειτουργία των συνεταιρισμών και καθοδηγούμενο από τις συνεταιριστικές αξίες και αρχές που αναφέρονται στην Παράγραφο 3, που:

- (α) να καθιερώνει ένα θεσμικό πλαίσιο που να στοχεύει στο να επιτρέπει την ίδρυση συνεταιρισμών με όσο το δυνατό γρήγορο και απλό, ολιγοδάπανο και αποτελεσματικό τρόπο,
- (β) να προωθεί πολιτικές που να στοχεύουν στη διευκόλυνση δημιουργίας κατάλληλων αποθεματικών, από τα οποία τουλάχιστον ένα μέρος να μπορεί να είναι αδιανέμητο, και ταμείων αλληλεγγύης εντός των συνεταιρισμών,
- (γ) να προνοεί για την υιοθέτηση μέτρων εποπτείας των συνεταιρισμών, με όρους κατάλληλους προς τη φύση και τη λειτουργία τους, οι οποίοι σέβονται την αυτονομία τους και εναρμονίζονται με την εθνική νομοθεσία και πρακτική και οι οποίοι δεν είναι λιγότερο ευνοϊκοί από τους ισχύοντες σε άλλες μορφές επιχείρησης και κοινωνικής οργάνωσης,
- (δ) να διευκολύνουν τη συμμετοχή των συνεταιρισμών σε συνεταιριστικές δομές που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των συνεταιριζόμενων, και
- (ε) να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη των συνεταιρισμών ως αυτόνομων και αυτοδιαχειριζόμενων επιχειρήσεων, ιδιαίτερα σε περιοχές όπου οι συνεταιρισμοί έχουν να παίξουν σημαντικό ρόλο ή να προσφέρουν υπηρεσίες που δεν προσφέρονται με άλλο τρόπο.

7.

(1) Η προώθηση των συνεταιρισμών που τηρούν τις αξίες και τις αρχές που αναφέρονται στην Παράγραφο 3, πρέπει να θεωρούνται ως ένας από τους πυλώνες εθνικής και διεθνούς οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

(2) Η μεταχείριση των συνεταιρισμών πρέπει να είναι σύμφωνη με την εθνική νομοθεσία και πρακτική και με όρους όχι λιγότερο ευνοϊκούς από εκείνους άλλων μορφών επιχειρήσεων και κοινωνικής οργάνωσης. Οι κυβερνήσεις πρέπει να υιοθετούν μέτρα υποστήριξης, όπου αρμόζει, για τις δραστηριότητες των συνεταιρισμών, που ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένες κοινωνικές και ανάγκες δημόσιας πολιτικής, όπως προώθηση απασχόλησης ή δραστηριότητας, που ωφελούν μειονεκτικές ομάδες ή περιοχές. Τέτοια μέτρα μπορεί να είναι μεταξύ άλλων και όσο είναι δυνατό, φορολογικά οφέλη, δάνεια, επιχορηγήσεις, πρόσβαση σε προγράμματα δημοσίων έργων και διατάξεις ειδικών προμηθειών.

(3) Ειδική ευαισθησία πρέπει να επιδεικνύεται για την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στη συνεταιριστική κίνηση όλων των επιπέδων, ιδιαίτερα στα επίπεδα διοίκησης και ηγεσίας.

8. (1) Οι εθνικές πολιτικές πρέπει ιδίως:

- (α) να προωθούν τις θεμελιώδεις προδιαγραφές εργασίας του ILO και τη Διακήρυξη του ILO για τις Θεμελιώδεις Αρχές και τα Δικαιώματα στην Εργασία για όλους τους εργαζόμενους στους συνεταιρισμούς, χωρίς καμιά διάκριση,
- (β) να διασφαλίσουν ότι οι συνεταιρισμοί δεν ιδρύονται ούτε χρησιμοποιούνται για να μη συμμορφώνονται με τους νόμους για την εργασία ή ότι χρησιμοποιούνται για να καθιερώνουν σχέσεις συγκεκριμένης εργασίας και να καταπολεμούν τους ψευδο-συνεταιρισμούς, που παραβιάζουν τα δικαιώματα των εργαζομένων, εξασφαλίζοντας ότι η εργατική νομοθεσία εφαρμόζεται σε όλες τις επιχειρήσεις,
- (γ) να προωθούν την ισότητα των φύλων στους συνεταιρισμούς και στις εργασίες τους,
- (δ) να προωθούν μέτρα που διασφαλίζουν ότι οι καλύτερες εργασιακές πρακτικές ακολουθούνται από τους συνεταιρισμούς, περιλαμβανομένης της πρόσβασης σε σχετικές

πληροφορίες

(ε) να αναπτύσσουν τις τεχνικές και επαγγελματικές δεξιότητες, επιχειρηματικές και διοικητικές ικανότητες, γνώση των επιχειρηματικών δυνατοτήτων και ικανότητες στα γενικά οικονομικά και στην κοινωνική πολιτική των μελών, των εργαζομένων και των μάνατζερ, να βελτιώνουν την πρόσβαση στην πληροφόρηση και στις τεχνολογίες επικοινωνιών,

(στ) να προωθούν την εκπαίδευση και κατάρτιση στις συνεταιριστικές αρχές και πρακτικές σε όλα τα επίπεδα της εθνικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και στην κοινωνία γενικότερα,

(ζ) να προωθούν την υιοθέτηση μέτρων που μεριμνούν για την ασφάλεια και την υγεία στους χώρους εργασίας,

(η) να λαμβάνουν μέτρα για την κατάρτιση και για άλλες μορφές ενίσχυσης για τη βελτίωση του επιπέδου παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας των συνεταιρισμών και για την ποιότητα των αγαθών και υπηρεσιών που παρέχουν,

(θ) να διευκολύνουν την πρόσβαση των συνεταιρισμών στο δανεισμό,

(ι) να διευκολύνουν την πρόσβαση των συνεταιρισμών στις αγορές,

(ια) να προωθούν τη διάδοση της ενημέρωσης για τους συνεταιρισμούς, και

(ιβ) να επιδιώκουν να βελτιώσουν τα στατιστικά στοιχεία για τους συνεταιρισμούς, με στόχο τη διαμόρφωση και εφαρμογή αναπτυξιακών πολιτικών.

(2). Οι πολιτικές αυτές θα πρέπει:

(α) να αποκεντρώνουν προς το περιφερειακό και το τοπικό επίπεδο, όπου απαιτείται, τη

διαμόρφωση και εφαρμογή πολιτικών και κανόνων που αναφέρονται στους συνεταιρισμούς,

(β) να καθορίζουν τις νομικές υποχρεώσεις των συνεταιρισμών, σε θέματα όπως η εγγραφή ή ο οικονομικός και ο κοινωνικός έλεγχος και η αδειοδότηση, και

(γ) να προωθούν καλές πρακτικές εταιρικής διακυβέρνησης στους συνεταιρισμούς.

9. Οι κυβερνήσεις οφείλουν να προωθούν τον σημαντικό ρόλο των συνεταιρισμών στον μετασχηματισμό δραστηριοτήτων, που συχνά είναι οριακής επιβίωσης (που μερικές φορές αναφέρονται και ως «ανεπίσημη οικονομία») σε νομικά προστατευόμενη εργασία, πλήρως ενσωματωμένη στην επικρατούσα οικονομική ζωή.

III. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

10.

(1) Τα κράτη μέλη οφείλουν να υιοθετήσουν ειδική νομοθεσία και κανονισμούς για τους συνεταιρισμούς, η οποία να διαπνέεται από τις συνεταιριστικές αξίες και τις αρχές που αναφέρονται στην Παράγραφο 3, και να αναθεωρούν αυτή τη νομοθεσία και τους κανονισμούς όταν απαιτείται.

(2) Οι κυβερνήσεις θα πρέπει να συμβουλευονται τις συνεταιριστικές οργανώσεις, καθώς και τις αρμόδιες οργανώσεις των εργοδοτών και των εργαζομένων, για τη διαμόρφωση και την αναθεώρηση της νομοθεσίας, των πολιτικών και των κανονισμών που αναφέρονται στους συνεταιρισμούς.

11.

(1) Οι κυβερνήσεις οφείλουν να διευκολύνουν την πρόσβαση των συνεταιρισμών σε υποστηρικτικές υπηρεσίες, με σκοπό την ενδυνάμωσή τους, την επιχειρηματική βιωσιμότητά τους και την ικανότητά τους να δημιουργούν απασχόληση και εισόδημα.

(2) Στις υπηρεσίες αυτές πρέπει να περιλαμβάνονται, όπου είναι δυνατό:

- (α) Προγράμματα ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού
- (β) Συμβουλευτικές υπηρεσίες έρευνας και μανάτζμεντ
- (γ) Πρόσβαση σε χρηματοδότηση και επένδυση
- (δ) Υπηρεσίες λογιστικής και ελέγχου
- (ε) Υπηρεσίες ενημέρωσης μανάτζμεντ
- (στ) Υπηρεσίες ενημέρωσης και δημοσίων σχέσεων
- (ζ) Συμβουλευτικές υπηρεσίες σε θέματα τεχνολογίας και καινοτομίας
- (η) Νομικές και φορολογικές υπηρεσίες
- (θ) Υποστηρικτικές υπηρεσίες για μάρκετινγκ, και
- (ι) Λοιπές υπηρεσίες υποστήριξης, όπου απαιτείται.

(3) Οι κυβερνήσεις οφείλουν να διευκολύνουν την εγκατάσταση αυτών των υποστηρικτικών υπηρεσιών. Οι συνεταιρισμοί και οι οργανώσεις τους πρέπει να ενθαρρύνονται να συμμετέχουν στην οργάνωση και στο μανάτζμεντ αυτών των υπηρεσιών και, όταν είναι εφικτό και πρόσφορο να τις χρηματοδοτούν.

(4) Οι κυβερνήσεις οφείλουν να αναγνωρίζουν τον ρόλο των συνεταιρισμών και των οργανώσεών τους με τη δημιουργία κατάλληλων μηχανισμών, με σκοπό την ίδρυση και ενδυνάμωση των συνεταιρισμών σε εθνικό και τοπικό επίπεδο.

12. Οι κυβερνήσεις οφείλουν, όπου απαιτείται, να υιοθετούν μέτρα διευκόλυνσης της πρόσβασης των συνεταιρισμών σε επενδυτικό κεφάλαιο και σε δανεισμό. Τέτοια μέτρα πρέπει κυρίως:

- (α) να παρέχουν τη δυνατότητα να προσφέρονται δάνεια και άλλες χρηματοδοτικές διευκολύνσεις,
- (β) να απλοποιούν διοικητικές διαδικασίες, να διορθώνουν ανεπάρκειες στο επίπεδο των συνεταιριστικών παγίων στοιχείων και να μειώνουν το κόστος δανεισμού
- (γ) να διευκολύνουν ένα αυτόνομο σύστημα χρηματοδότησης των συνεταιρισμών, περιλαμβανομένων συνεταιρισμών αποταμιεύσεως και δανεισμού, τραπεζικών και ασφαλιστικών εργασιών, και
- (δ) να συμπεριλαμβάνουν ειδικές διατάξεις για τις μειονεκτικές ομάδες.

13. Για την προώθηση της συνεταιριστικής κίνησης, οι κυβερνήσεις οφείλουν να ενθαρρύνουν καταστάσεις που ευνοούν την ανάπτυξη τεχνικών, εμπορικών και χρηματοδοτικών διασυνδέσεων μεταξύ όλων τα κατηγοριών συνεταιρισμών, ώστε να διευκολυνθεί μια ανταλλαγή εμπειριών και η διασπορά κινδύνων και ωφελημάτων.

IV. ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΕΡΓΟΔΟΤΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥΣ ΣΧΕΣΕΙΣ.

14. Οι οργανώσεις των εργοδοτών και των εργαζομένων, αναγνωρίζοντας τη σημαντικότητα των συνεταιρισμών στην επίτευξη στόχων βιώσιμης ανάπτυξης, οφείλουν να αναζητήσουν, από κοινού με τις συνεταιριστικές οργανώσεις, τρόπους και μέσα προώθησης των συνεταιρισμών.

15. Οι οργανώσεις των εργοδοτών οφείλουν να εξετάσουν, όπου αυτό προσφέρεται, την παροχή της ιδιότητας του μέλους στους συνεταιρισμούς που το επιθυμούν και να τους παρέχουν τις δέουσες υπηρεσίες υποστήριξης, με τους ίδιους όρους και συνθήκες που ισχύουν για τα λοιπά μέλη.

16. Οι οργανώσεις των εργαζομένων πρέπει να ενθαρρύνονται, ώστε:

- (α) να συμβουλεύουν και να βοηθούν εργαζόμενους των συνεταιρισμών να μετέχουν σε οργανώσεις εργαζομένων,
- (β) να βοηθούν τα μέλη τους να ιδρύουν συνεταιρισμούς, περιλαμβανομένων εκείνων που

- διευκολύνουν πρόσβαση σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες,
- (γ) να συμμετέχουν σε επιτροπές και μονάδες εργασίας σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο, οι οποίες εξετάζουν οικονομικά και κοινωνικά θέματα που έχουν επίπτωση στους συνεταιρισμούς.
  - (δ) να βοηθούν και να συμμετέχουν στην ίδρυση νέων συνεταιρισμών, με σκοπό τη δημιουργία ή διατήρηση απασχόλησης, περιλαμβανομένων των περιπτώσεων που προτείνεται διακοπή εργασιών επιχειρήσεων.
  - (ε) να βοηθούν και να συμμετέχουν σε προγράμματα για τους συνεταιρισμούς, που στοχεύουν στη βελτίωση της παραγωγικότητάς τους
  - (στ) να προωθούν την ισότητα ευκαιριών στους συνεταιρισμούς
  - (ζ) να προωθούν την άσκηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων-μελών των συνεταιρισμών, και
  - (η) να αναλαμβάνουν οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα για την προώθηση των συνεταιρισμών, περιλαμβανομένων της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.

17. Οι συνεταιρισμοί και οι οργανώσεις που τους εκπροσωπούν πρέπει να ενθαρρύνονται ώστε:

- (α) να δημιουργούν μια δραστήρια σχέση με τις οργανώσεις των εργοδοτών και των εργαζομένων καθώς και με τους ενδιαφερόμενους κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς φορείς, με σκοπό τη δημιουργία ευνοϊκού κλίματος για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών,
- (β) να διαχειρίζονται τις δικές τους υποστηρικτικές υπηρεσίες και να συμβάλλουν στη χρηματοδότησή τους,
- (γ) να παρέχουν εμπορικές και χρηματοδοτικές υπηρεσίες σε συνεταιρισμούς που έχουν συνδεθεί μαζί τους,
- (δ) να επενδύουν στη δημιουργία και ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων των μελών τους, των εργαζομένων και των μανάτζερ,
- (ε) να επεκτείνουν την ανάπτυξη και τη διασύνδεση με εθνικές και διεθνείς συνεταιριστικές οργανώσεις,
- (στ) να εκπροσωπούν την εθνική συνεταιριστική κίνηση σε διεθνές επίπεδο, και
- (ζ) να αναλάβουν κάθε άλλη δραστηριότητα για την προώθηση των συνεταιρισμών.

V. ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

18. Η διεθνής συνεργασία πρέπει να διευκολυνθεί μέσω:

- (α) ανταλλαγής πληροφοριών για πολιτικές και προγράμματα που έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικά στη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης και παραγωγής εισοδήματος για τα μέλη των συνεταιρισμών,
- (β) ενθάρρυνσης και προώθησης σχέσεων μεταξύ εθνικών και διεθνών φορέων και θεσμικών οργάνων που εμπλέκονται στην ανάπτυξη των συνεταιρισμών, ώστε να καταστεί δυνατή:
  - (i) η ανταλλαγή στελεχών και ιδεών, υλικού εκπαίδευσης και κατάρτισης, μεθοδολογιών και υποδείξεων χρήσιμου υλικού,
  - (ii) η συγκέντρωση και αξιοποίηση ερευνητικού υλικού και άλλων στοιχείων για τους συνεταιρισμούς και την ανάπτυξή τους,
  - (iii) η δημιουργία συμμαχιών και διεθνών εταιρικών σχημάτων μεταξύ συνεταιρισμών,
  - (iv) η προώθηση και η προστασία των συνεταιριστικών αξιών και αρχών, και
  - (v) η δημιουργία εμπορικών σχέσεων μεταξύ συνεταιρισμών.
- (γ) πρόσβασης των συνεταιρισμών σε εθνικά και διεθνή δεδομένα, όπως πληροφορίες για τις αγορές, νομοθεσία, μέθοδοι και τεχνικές κατάρτισης, τεχνολογία και προδιαγραφές προϊόντων, και
- (δ) ανάπτυξης, όπου είναι επιθυμητό και εφικτό, και σε διαβούλευση με τις ενδιαφερόμενες οργανώσεις εργοδοτών και εργαζομένων, κοινών, περιφερειακών και διεθνών

κατευθυντήριων γραμμών και νομοθεσίας προς υποστήριξη των συνεταιρισμών.

VI. ΤΕΛΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΗ

19. Η παρούσα Σύσταση αναθεωρεί και αντικαθιστά τη Σύσταση για τους Συνεταιρισμούς (Αναπτυσσόμενων χωρών) του 1966.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Δήλωση για τη συνεταιριστική ταυτότητα

ΟΡΙΣΜΟΣ

"Συνεταιρισμός είναι μια αυτόνομη ένωση προσώπων που συγκροτείται εθελοντικά για την αντιμετώπιση των κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και επιδιώξεών τους διαμέσου μιας συνιδιόκτητης και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης"

ΑΞΙΕΣ

"Οι συνεταιρισμοί στηρίζονται στις αξίες της αυτοβοήθειας, της αυτεθύνης, της δημοκρατίας, της ισότητας, της ισοτιμίας και της αλληλεγγύης. Ακολουθώντας την παράδοση των πρωτεργατών, τα μέλη των συνεταιρισμών στηρίζονται στις ηθικές αξίες της εντιμότητας, της διαφάνειας, της κοινωνικής υπευθυνότητας και της φροντίδας για τους άλλους".

ΑΡΧΕΣ: Οι συνεταιριστικές αρχές αποτελούν τις κατευθυντήριες γραμμές με τις οποίες οι συνεταιρισμοί θέτουν σε εφαρμογή τις αξίες τους.

1η Αρχή: Εθελοντική και ελεύθερη συμμετοχή.

Οι συνεταιρισμοί είναι εθελοντικές οργανώσεις, ανοικτές σε όλα τα πρόσωπα που μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες τους και επιθυμούν να αποδεχθούν τις ευθύνες του μέλους, χωρίς διακρίσεις φύλου, κοινωνικού επιπέδου, φυλής, πολιτικών πεποιθήσεων ή θρησκείας.

2η Αρχή: Δημοκρατική διοίκηση εκ μέρους των μελών.

Οι συνεταιρισμοί είναι δημοκρατικές οργανώσεις διοικούμενες από τα μέλη τους, τα οποία συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση της πολιτικής τους και στη λήψη των αποφάσεων. Άνδρες και γυναίκες που προσφέρουν υπηρεσίες ως αιρετοί εκπρόσωποι είναι υπόλογοι στα μέλη. Στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς τα μέλη έχουν ίσα δικαιώματα ψήφου (κάθε μέλος μία ψήφο) και στους συνεταιρισμούς ανωτέρου βαθμού οργανώνονται επίσης με δημοκρατικό τρόπο.

3η Αρχή: Οικονομική συμμετοχή των μελών.

Τα μέλη συμμετέχουν ισότιμα και διαχειρίζονται δημοκρατικά το κεφάλαιο του συνεταιρισμού. Ένα μέρος τουλάχιστον από το κεφάλαιο αυτό αποτελεί συνήθως την κοινή περιουσία του συνεταιρισμού. Τα μέλη συνήθως απολαμβάνουν περιορισμένη αποζημίωση ή καθόλου για το κεφάλαιο που καταθέτουν για να γίνουν μέλη. Τα μέλη διαθέτουν τα πλεονάσματα για οποιονδήποτε ή για όλους από τους ακόλουθους σκοπούς: α) Ανάπτυξη του συνεταιρισμού, ενδεχομένως με τη δημιουργία αποθεματικών, από τα οποία μέρος τουλάχιστον θα είναι αδιανέμητα, β) Απόδοση στα μέλη ανάλογα με τις συναλλαγές τους με τον συνεταιρισμό και γ) Υποστήριξη άλλων δραστηριοτήτων που εγκρίνονται από τα μέλη.

4η Αρχή: Αυτονομία και ανεξαρτησία.

Οι συνεταιρισμοί είναι αυτόνομες οργανώσεις αυτοβοήθειας, διοικούμενες από τα μέλη τους. Εάν συνάπτουν συμφωνίες με άλλους φορείς, συμπεριλαμβανομένων των κυβερνήσεων, ή αντλούν κεφάλαια από εξωτερικές πηγές, είναι σ' αυτό ελεύθεροι, ακολουθώντας κανόνες που διασφαλίζουν τη δημοκρατική διοίκηση από τα μέλη και διατηρούν τη συνεταιριστική αυτονομία.

5η Αρχή: Εκπαίδευση, πρακτική εξάσκηση και πληροφόρηση.

Οι συνεταιρισμοί παρέχουν εκπαίδευση και πρακτική εξάσκηση στα μέλη τους, στα αιρετά μέλη της διοίκησης, στα διευθυντικά στελέχη και στους υπαλλήλους, ώστε να μπορούν να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην ανάπτυξη των συνεταιρισμών τους. Παρέχουν πληροφόρηση στο κοινό - ιδιαίτερα στους νέους και στους διαμορφωτές της κοινής γνώμης - σχετικά με τη φύση και τα οφέλη της συνεργασίας.

6η Αρχή: Συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών.

Οι συνεταιρισμοί υπηρετούν με τη μέγιστη αποτελεσματικότητα τα μέλη τους και ισχυροποιούν τη συνεταιριστική κίνηση όταν συνεργάζονται μεταξύ τους δια μέσου οργανώσεων τοπικού, εθνικού, περιφερειακού και διεθνούς επιπέδου.

7η Αρχή: Ενδιαφέρον για την κοινότητα.

Οι συνεταιρισμοί εργάζονται για τη βιώσιμη ανάπτυξη των κοινοτήτων τους, με πολιτικές που εγκρίνονται από τα μέλη τους.

(Μετάφραση από το αγγλικό πρωτότυπο: Κ. Παπαγεωργίου)

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ Αρ. Φύλλου 156 1 Αυγούστου 2014

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 4277
*Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας – Αττικής
και άλλες διατάξεις.*

Άρθρο 61

Τροποποίηση των νόμων 4015/2011 (Α' 210) και 2810/2000 (Α' 61)

1. Το άρθρο 1 του ν. 4015/2011, όπως ισχύει, αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 1 – Ορισμοί

1. Για τους σκοπούς του νόμου αυτού:

- α) Μητρώο είναι η συμβατική ή ηλεκτρο-νική βάση δεδομένων, η οποία ενημερώνε-ται και επικαιροποιείται σε τακτά χρονικά διαστήματα,
- β) Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις (ΑΣΟ) είναι:
  - αα) οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί (ΑΣ),
  - ββ) οι Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις (ΑΕΣ).
- γ) Αγροτικός Συνεταιρισμός (ΑΣ) είναι κάθε αγροτικός συνεταιρισμός, ο οποίος λειτουργεί σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2810/2000.
- δ) Οι Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις (ΑΕΣ): Οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί συνι-στούν μεταξύ τους Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις του άρθρου 6 του παρόντος νόμου.
- ε) Δημοπρατήριο είναι μια συμβατικά ή ψηφιακά οργανωμένη αγορά αγροτικών προϊόντων, στο πλαίσιο της οποίας οι παραγωγοί προσφέρουν τα προϊόντα αυτά σε ενδιαφερόμενους αγορα-στές με ελεύθερα διαπραγματεύσιμες τιμές, ενώ η διαπραγμάτευση, η διαμόρφωση της τελικής τιμής ανά προϊόν, οι σχετικές πωλήσεις και οι πληρωμές λαμβάνουν χώρα εντός και δια του Δημοπρατηρίου.
- στ) «Καλάθι της Περιφέρειας» είναι το επιχειρησιακό πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης κάθε Περιφερειακής Αυτό-διοίκησης, με αντικείμενο τη χρηματο-δότηση υπηρεσιών και υποδομών σχετικά με την τυποποίηση, την πιστοποίηση, την εμπορία και τις εξαγωγές αγροτικών προϊόντων της Περιφέρειας.»

2. Το άρθρο 2 του ν. 4015/2011, όπως ισχύει, αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 2 – Εθνικό Μητρώο Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων και Διεπαγ-γελματικών Οργανώσεων

1. Για την άσκηση της κρατικής εποπτείας επί των ΑΣΟ και των Διεπαγγελματικών Οργανώσεων (ΔΟ), συνιστάται στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων «Εθνικό Μητρώο Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων και Διεπαγ-γελματικών Οργανώσεων» (στο εξής Μητρώο), το οποίο

αποτελεί συμβατική ή ηλεκτρονική βάση δεδομένων. Στο Μητρώο αυτό καταχωρίζονται σε ειδικές αντίστοιχες κατηγορίες οι ΑΣΟ και οι ΔΟ. Στο Μητρώο εγγράφεται και η Πανελλήνια Συνομοσπονδία Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (ΠΑΣΕΓΕΣ). Επίσης στο Μητρώο εγγράφονται οι διατηρούμενες Αναγκαστικές συνεταιριστικές οργανώσεις.

2. Με απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων καθορίζονται η μορφή, το περιεχόμενο, η διαδικασία καταγραφής σε αυτό, καθώς και η τήρηση του Μητρώου.

3. Για τις ανάγκες τήρησης και λειτουργίας του Μητρώου λειτουργεί στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων διοικητική μονάδα με την ονομασία «Τμήμα Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων, Ομαδικών Δραστηριοτήτων και Παρακολούθησης Εφαρμογής Εθνικής και Ενωσιακής Νομοθεσίας» (στο εξής Εποπτική Αρχή).

4. Για τις ανάγκες τήρησης του Μητρώου και εφαρμογής των διατάξεων περί εποπτείας, ελέγχου και εφαρμογής μέτρων εξυγίανσης των ΑΣΟ ιδρύεται πενταμελές Γνωμοδοτικό Επιστημονικό Συμβούλιο Εποπτείας Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (στο εξής Συμβούλιο), το οποίο εισηγείται προς τον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, σχετικά με τα παραπάνω θέματα. Στο Συμβούλιο συμμετέχουν ειδικοί επιστήμονες, με συνεταιριστική παιδεία, γνώση και εμπειρία. Το Συμβούλιο αποτελείται από τον Προϊστάμενο της Εποπτικής Αρχής, τρία μέλη τα οποία υποδεικνύονται από τον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και ένα μέλος που υποδεικνύεται από την ΠΑΣΕΓΕΣ. Χρέη γραμματέα ασκεί υπάλληλος της Εποπτικής Αρχής. Ο Πρόεδρος και τα μέλη του Συμβουλίου ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και είναι άμισθα.»

3. Η παράγραφος 1 του άρθρου 3 του ν. 4015/2011 αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Η Εποπτική Αρχή αξιολογεί τους ΑΣ, σύμφωνα και με το άρθρο 4, εποπτεύει τη σύννομη λειτουργία τους και τους βοηθά στο έργο τους. Ελέγχει επίσης την καταβολή της αξίας των συνεταιριστικών μερίδων, την τήρηση των διατάξεων των νόμων, του καταστατικού και των αποφάσεων των γενικών συνελεύσεων και την τήρηση των βιβλίων που απαιτεί ο νόμος αυτός. Με απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων κατόπιν γνώμης του Συμβουλίου καθορίζονται ο τρόπος άσκησης της εποπτείας της Εποπτικής Αρχής, οι υποχρεώσεις των ΑΣ προς αυτήν ιδίως για την παροχή εγγράφων ή άλλων αναγκαίων για την άσκηση της εποπτείας στοιχείων και πληροφοριών, οι τυχόν επιβαλλόμενες διοικητικές κυρώσεις σε αυτές και κάθε σχετικό θέμα.»

4. Οι παράγραφοι 2, 3 και 4 του άρθρου 4 του ν. 4015/2011, όπως ισχύει, αντικαθίστανται ως εξής:

«2. Η αξιολόγηση των ΑΣ γίνεται ετησίως και σύμφωνα με τις τακτικές ετήσιες δηλώσεις, που αυτές υποβάλλουν και εκδίδεται σχετική απόφαση από την Εποπτική Αρχή, η οποία γνωστοποιείται στον αξιολογούμενο. Με απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Συμβουλίου, καθορίζονται με κάθε λεπτομέρεια τα ειδικότερα κριτήρια που προβλέπονται στην παράγραφο 1 για την αξιολόγηση των ΑΣ, ο τύπος και το ακριβές περιεχόμενο των αιτήσεων της πρώτης εγγραφής και των τακτικών ετήσιων δηλώσεων, τα έγγραφα και δικαιολογητικά που επισυνάπτονται σε αυτές και η διαδικασία συμβατικής ή ηλεκτρονικής υποβολής τους. Με την ίδια απόφαση, μπορεί να ορίζεται και παράβολο για κάθε αίτηση, που υποβάλλεται στο μητρώο. Η υποβολή των τακτικών ετήσιων δηλώσεων διενεργείται το αργότερο έως την 30ή Μαρτίου εκάστου έτους. Οι αξιολογούμενοι, εφόσον δεν συμφωνούν με την απόφαση αξιολόγησης, έχουν δικαίωμα ένστασης, ενώπιον του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, εντός προθεσμίας ενός μηνός από τη γνωστοποίηση της απόφασης της Εποπτικής Αρχής. Ο Υπουργός αποφαινεται επί της ενστάσεως εντός προθεσμίας δεκαπέντε (15) ημερών.

3. Με την αίτηση πρώτης εγγραφής, οι ΑΣ υποχρεούνται να προσκομίσουν στην Εποπτική Αρχή:

- α) αντίγραφο του καταστατικού τους και βεβαίωση εγγραφής του στα οικεία βιβλία του αρμόδιου Δικαστηρίου,
- β) ετήσιο κύκλο εργασιών κατά την τελευταία τριετία με βάση τους ισολογισμούς, λογαριασμούς και αποτελέσματα χρήσης των τελευταίων τριών ετών ή των ετών λειτουργίας του, αν ο ΑΣ έχει ιδρυθεί μέσα στην τελευταία τριετία,
- γ) αριθμό μελών, σύμφωνα με βιβλίο μητρώου μελών, δ) πρακτικό των αρχαιο-ρεσιών για την ανάδειξη των διοικητικών οργάνων του ΑΣ. Η ακρίβεια των παραπάνω στοιχείων, που προσκομίζονται από κάθε συνεταιρισμό, επαληθεύεται από την Εποπτική Αρχή και με βάση την πληρότητά τους συντάσσεται κατάλογος όσων εκπληρώνουν και τα τέσσερα κριτήρια, οπότε χαρακτηρίζονται, ως ενεργοί. Όσοι δεν εκπληρώνουν τα κριτήρια χαρακτηρίζονται ως ανενεργοί, κατά την πρώτη έγγραφη.

4. Οι ΑΣ, οι οποίες για δύο (2) συνεχόμενες αξιολογήσεις καταχωρίζονται στο Μητρώο ως ανενεργοί, λύνονται με απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων μετά από εισήγηση της Εποπτικής Αρχής και του Συμβουλίου. Μετά τη λύση του ΑΣ ακολουθεί η διαδικασία της εκκαθάρισης, σύμφωνα με τα άρθρα 24 και 25 του ν. 2810/2000, όπως ισχύει. Η διαδικασία της εκκαθάρισης πρέπει να ολοκληρώνεται το αργότερο εντός δύο (2) ετών. Εάν συντρέχει σπουδαίος λόγος, το Δικαστήριο, κατόπιν αιτήσεως παντός έχοντος έννομο συμφέρον, δύναται να παρατείνει το χρόνο της εκκαθάρισης.»

5. Το άρθρο 6 του ν. 4015/2011 αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 6 –Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις

Οι ΑΣ μπορούν να συνιστούν μεταξύ τους Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις (ΑΕΣ), οι οποίες είναι ανώνυμες εταιρείες. Οι μετοχές των εταιρειών αυτών είναι πάντοτε ονομαστικές. Σε κάθε περίπτωση μεταβίβασης μετοχών δικαίωμα προτίμησης έχουν οι συμμετέχουσες στην εταιρεία συνεταιριστικές οργανώσεις. Ουδείς μέτοχος μπορεί να αποκτήσει μετοχές πέραν του 20% του συνολικού αριθμού των μετοχών της ΑΕΣ. Σε περίπτωση που οι μέτοχοι είναι λιγότεροι από πέντε, ουδείς μέτοχος μπορεί να αποκτήσει μετοχές πέραν του 50% του συνολικού αριθμού των μετοχών της ΑΕΣ. Σε μία ΑΕΣ μπορεί να συμμετέχει και άλλη ΑΕΣ. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις του κ.ν. 2190/1920, και αναλόγως οι διατάξεις του παρόντος νόμου. ΟΙ ΑΕΣ εγγράφονται και στο Μητρώο των ΑΣΟ με τον Αριθμό Μητρώου Ανωνύμων Εταιρειών και των λοιπών στοιχείων, που θα καθορίσει η απόφαση της παρ. 2 του άρθρου 2 του παρόντος νόμου.»

6. Οι παράγραφοι 1, 7 και 8 του άρθρου 7 του ν. 4015/2011 αντικαθίστανται ως εξής:

«1. Η ΠΑΣΕΓΕΣ αποτελεί την εθνική και συντονιστική οργάνωση των Α.Σ.Ο και δεν έχει εμπορική ιδιότητα.

Μέλη της ΠΑΣΕΓΕΣ είναι οι ενεργοί Αγροτικοί Συνεταιρισμοί (ΑΣ), οι Δασικοί Συνεταιρισμοί, οι Αναγκαστικοί Αγροτικοί Συνεταιρισμοί και οι Ανώνυμες Εταιρικές Συμπράξεις (ΑΕΣ).»

«7. Η Γενική Συνέλευση της ΠΑΣΕΓΕΣ συγκροτείται από τους αντιπροσώπους των ενεργών αγροτικών συνεταιρισμών μελών της, με βάση το Μητρώο της Εποπτικής Αρχής. Κάθε αγροτικός συνεταιρισμός εκλέγει έναν αντιπρόσωπο, εφόσον αριθμεί από δέκα μέχρι διακόσια πενήντα φυσικά πρόσωπα μέλη (10–250) και δύο αντιπροσώπους εφόσον αριθμεί από διακόσια πενήντα ένα μέχρι πεντακόσια μέλη (251–500). Για κάθε επόμενα πεντακόσια μέλη εκλέγει έναν επιπλέον αντιπρόσωπο.

Η Γενική Συνέλευση της ΠΑΣΕΓΕΣ εκλέγει το Διοικητικό Συμβούλιο και το Εποπτικό Συμβούλιο. Τα άρθρα 14 και 15 του ν. 2810/2000, όπως ισχύει, εφαρμόζονται αναλόγως και για την

ΠΑΣΕΓΕΣ.»

«8. Οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται αναλόγως και για την ΠΑΣΕΓΕΣ».

7. Το άρθρο 15 του ν. 4015/2011, όπως ισχύει, τροποποιείται ως εξής:

α) Η παράγραφος 2 του άρθρου 15 αντικαθίσταται ως εξής:

«2. Διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας, που παρέχουν κάθε φορά διευκολύνσεις ή απαλλαγές από φόρους, τέλη χαρτοσήμου ή άλλα υπέρ του Δημοσίου τέλη, εισφορές ή δικαιώματα υπέρ οποιουδήποτε τρίτου, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των συμβολαιογράφων για τη συγχώνευση και μετατροπή επιχειρήσεων, εφαρμόζονται και στις ΑΣΟ του παρόντος νόμου, που μετατρέπονται–συγχωνεύονται. Η μεταγραφή στα υποθηκοφυλακεία γίνεται ατελώς. Η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 23 του ν. 4014/2011, όπως ισχύει, δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση συμβάσεων μετατροπής, συγχώνευσης, απορρόφησης των νομικών προσώπων της παρούσας παραγράφου.»

β) Στο τέλος της παραγράφου 14 του άρθρου 15 προστίθενται παράγραφοι 15 και 16, ως εξής:

«15. Απαλλάσσεται από τον φόρο μεταβίβασης ακινήτων η αξία του ακινήτου που μεταβιβάζεται από την ΑΣΟ στα μέλη της κατά το ποσοστό που η αξία αυτή υποβλήθηκε σε φόρο μεταβίβασης κατά την αγορά από την ΑΣΟ του μεταβιβαζόμενου ακινήτου.

16. Τα πλεονάσματα της διαχειριστικής χρήσης των συνεταιριστικών οργάνωσεων, που διανέμονται στα μέλη, υπόκεινται μόνο σε φορολογία εισοδήματος των μελών ανεξαρτήτως της καταβολής τους ή της εξατομικευμένης διατήρησής τους ως κατάθεσης στη συνεταιριστική οργάνωση.»

8. Η παράγραφος 2 του άρθρου 18 του ν. 4015/2011, όπως ισχύει, αντικαθίσταται ως εξής:

«2. Οι ΑΣ οι οποίοι κατά την πρώτη εγγραφή τους αξιολογούνται ως ανενεργοί, οφείλουν κατά τη δεύτερη κατά σειρά αξιολόγησή τους είτε να έχουν καταστεί ενεργοί ΑΣ είτε να έχουν συγχωνευθεί με άλλο ενεργό ΑΣ, διαφορετικά λύνονται και τίθενται σε καθεστώς εκκαθάρισης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 4 του άρθρου 4.»

9. Το άρθρο 19 του ν. 4015/2011, όπως ισχύει, τροποποιείται ως εξής:

α) Η παράγραφος 3 του άρθρου 19 αντικαθίσταται ως εξής:

«3. Για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου αυτού:

α) Οι αποφάσεις των Γενικών Συνελεύσεων των ΑΣ, μελών των ΕΑΣ, περί συγχωνεύσεως και των ΕΑΣ περί μετατροπής σε ΑΣ ή ΑΕΣ, λαμβάνονται με την απαρτία της παραγράφου 3 του άρθρου 11 και την πλειοψηφία της παραγράφου 2 του άρθρου 12 του ν. 2810/2000.

Οι ΕΑΣ, οι οποίες έλαβαν απόφαση για τη συγχώνευση–μετατροπή τους, θα πρέπει να ολοκληρώσουν τη διαδικασία τους αυτή μέχρι 30.9.2014, η δε θητεία των οργάνων διοικήσεώς τους λήγει την ημερομηνία αυτή.

β) Η μετατροπή μίας ΕΑΣ σε ΑΣ συντελείται με τη συγχώνευση των πρωτο-βαθμίων συνεταιρισμών–μελών της, και δημιουργείται ένα νέο νομικό πρόσωπο ο Αγροτικός Συνεταιρισμός (ΑΣ) του νόμου αυτού.

αα) Η γενική συνέλευση της ΕΑΣ εγκρίνει το σχέδιο σύμβασης συγχώνευσης – μετατροπής, το οποίο συντάσσεται από τα Διοικητικά Συμβούλια όλων των συγχω-νευόμενων ΑΣ και της ΕΑΣ και

περιλαμβάνει τους όρους της συγχώνευσης και την αξία της μερίδας του νέου ΑΣ. Με την ίδια απόφαση μπορεί να ορίζεται ότι στην περίπτωση που ο αριθμός των μελών φυσικών προσώπων των συγχωνευόμενων συνεταιρισμών υπερβαίνει τα τετρακόσια (400) μέλη, η κοινή γενική συνέλευση των

μελών των συγχωνευόμενων αγροτικών συνεταιρισμών μπορεί να είναι αντιπροσωπευτική. Τους όρους της αντιπροσωπευτικότητας θα τους θέσει το σχέδιο σύμβασης συγχώνευσης. Η έκθεση εκτίμησης των περιουσιακών στοιχείων των αγροτικών συνεταιρισμών που συγχωνεύονται και της μετατρεπόμενης ΕΑΣ, εγκρίνεται από τη γενική συνέλευση της ΕΑΣ. Η γενική συνέλευση της παρούσας διάταξης συγκροτείται με την απαρτία των αντιπροσώπων των μελών της ΕΑΣ, που αποφάσισαν τη συγχώνευσή τους με τη μετατρεπόμενη ΕΑΣ και την ίδια πλειοψηφία.

ββ) Πρωτοβάθμιοι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί καθώς και φυσικά πρόσωπα-μέλη των συγχωνευόμενων συνεταιρισμών, που δεν επιθυμούν τη συγχώνευση, μπορούν να αποχωρήσουν. Οι αποχωρούντες λαμβάνουν την αξία της συνεταιρικής τους μερίδας κατά τους όρους του καταστατικού τους.

γγ) Οι ΕΑΣ, που έχουν αρνητική οικονομική θέση και αδυνατούν με την αύξηση του συνεταιριστικού τους κεφαλαίου να αποκτήσουν θετική οικονομική θέση ή να καταστούν οικονομικά βιώσιμες, σύμφωνα με την υποπερίπτωση εε), μπορούν να αποφασίζουν τη λύση τους και θέση τους σε εκκαθάριση, σύμφωνα με τα άρθρα 24 και 25 του ν. 2810/2000.

δδ) Οι ΕΑΣ, οι οποίες τίθενται σε εκκαθάριση σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου, μπορούν να μεταβιβάσουν ή να μισθώσουν τις παραγωγικές τους εγκαταστάσεις κινητές και ακίνητες, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι αποθηκευτικοί χώροι των προϊόντων τους και τις οποίες χρησιμοποιούν για τις ανάγκες τους,

αποκλειστικά και μόνο σε ΑΣΟ του παρόντος νόμου. Η απόφαση για τη μεταβίβαση ή τη μίσθωση, που γίνεται από τις ΕΑΣ λαμβάνεται από τη γενική συνέλευση με την απαρτία των 2/3 των αντιπροσώπων των μελών και πλειοψηφία των 2/3 των αντιπροσώπων των μελών. Σε περίπτωση που δεν υπάρξουν ενδιαφερόμενες ΑΣΟ, για ένα έτος μετά την έναρξη της εκκαθαρίσεως, η δέσμευση αυτή παύει να ισχύει και η μεταβίβαση πραγματοποιείται σύμφωνα με τα οριζόμενα στο νόμο, για την εκκαθάριση. Η μίσθωση ισχύει για όσο χρόνο διαρκεί η εκκαθάριση. Η παρούσα διάταξη δεσμεύει και τον Εκκαθαριστή.

εε) Οι ΕΑΣ, οι οποίες έχουν αρνητική οικονομική θέση, μπορούν, εφόσον επιθυμούν τη μετατροπή τους σε ΑΣ ή ΑΕΣ και δύνανται να εξυγιανθούν, να συντάξουν σχέδιο εξυγίανσης και αναδιάρθρωσης, με το οποίο όμως καθίσταται δυνατή η εξυγίανση και η βιωσιμότητα του νέου ΑΣ ή της ΑΕΣ, που θα προκύψει, από τη διαδικασία συγχώνευσης-μετατροπής. Τα σχέδια αυτά πρέπει να τύχουν της έγκρισης της ενυπόθηκης τράπεζας με το μεγαλύτερο ύψος απαιτήσεων κατά της ΕΑΣ, ή του εκκαθαριστή της υπό εκκαθάριση ΑΤΕ Α.Ε.. Το σχέδιο εξυγίανσης και αναδιάρθρωσης που εκπονείται κατά τα παραπάνω, εφόσον το αποδεχθούν εγγράφως πιστωτές των ΕΑΣ που εκπροσωπούν τουλάχιστον το 51% των συνολικών οφειλών, συμπεριλαμβανομένων των ενυπόθηκων δανειστών, δεσμεύει και το Δημόσιο, τους ασφαλιστικούς οργανισμούς, κύριας και επικουρικής ασφάλισης, τους ΟΤΑ και τα ΝΠΔΔ. Η διάταξη ισχύει και για τις ΚΑΣΟ και ΚΕΣΕ, οι οποίες μετατρέπονται σε ΑΣ ή ΑΕΣ.

στστ) Αγροτικοί Συνεταιρισμοί μέλη Ενώσεων Δασικών-Αγροτικών Συνεταιρισμών, παραμένουν μέλη των Ενώσεων αυτών, οι οποίες διατηρούνται, ως δασικές, σύμφωνα με την παράγραφο 7 του άρθρου 18.»

β) Η παράγραφος 5 του άρθρου 19, όπως ισχύει, αντικαθίσταται ως εξής:

«5. Τα νομικά πρόσωπα των ΑΣ που θα προκύψουν από την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου αυτού είναι καθολικοί διάδοχοι των ΑΣ και ΕΑΣ που θα συγχωνευθούν-μετατραπούν, κατά τα ανωτέρω, και τις υποκαθιστούν πλήρως σε κάθε δικαίωμα και υποχρέωση, καθώς και στις εκκρεμείς δίκες τις οποίες συνεχίζουν. Η διάταξη ισχύει και για τις ΑΕΣ που προέρχονται από τη μετατροπή του παρόντος άρθρου.»

γ) Η παράγραφος 7 του άρθρου 19 αντι- καθίσταται ως εξής:

«7. Οι Συνεταιριστικές Εταιρείες (ΣΕ) του άρθρου 32 του ν. 2810/2000, μετατρέπονται σε Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις (ΑΕΣ) κατόπιν τροποποίησης του καταστατικού τους. Μέλη των εταιρειών αυτών είναι οι ΑΣΟ του παρόντος νόμου, ανεξάρτητα από τον αριθμό των μετοχών που κατέχει εκάστη.»

δ) Η παράγραφος 8 του άρθρου 19, όπως ισχύει, αντικαθίσταται ως εξής:

«8. Οι Κεντρικές Συνεταιριστικές Ενώσεις (ΚΕ.Σ.Ε.) και οι Κοινοπραξίες Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (Κ.Α.Σ.Ο.), των άρθρων 29 και 30 του ν. 2810/2000 μετατρέπονται σε ΑΕΣ ή ΑΣ. Οι οργανώσεις της διάταξης αυτής θα πρέπει να έχουν ολοκληρώσει τη διαδικασία συγχώνευσης –μετατροπής τους, μέχρι 30.9.2014 η δε θητεία των οργάνων διοικήσεώς τους λήγει την ημερομηνία αυτή.

ε) Η παρ. 10 του άρθρου 19 του ν. 4015/2011, όπως ισχύει, αντικαθίσταται εξής:

«10. Οι ΑΣ, οι ΕΑΣ, οι ΚΕΣΕ οι ΚΑΣΟ και οι ΣΕ, που συγχωνεύονται – μετατρέπονται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου, απαλλάσσονται της υποχρέωσης καταβολής κάθε είδους φόρου, τέλους, τέλους χαρτοσήμου, φόρου υπέρ τρίτων, δικαιωμάτων υποθηκοφυλάκων, της μεταγραφής γενομένης ατελώς, δικαιωμάτων Ταμείων, αναλογικών δικαιωμάτων συμβο-λαιογράφων και κάθε άλλης απαλλαγής που προβλέπεται για την περίπτωση αυτή στον κ.ν. 2190/1920 και τους αναπτυξιακούς νόμους 1297/1972 και 2166/1993, όπως αυτοί ισχύουν. Η διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 23 του ν. 4014/2011, όπως ισχύει δεν εφαρμόζεται και στην περίπτωση συμβάσεων μετατροπής και συγχώνευσης των νομικών προσώπων του παρόντος άρθρου. Η διάταξη ισχύει από 21.9.2011.»

στ) Μετά την παράγραφο 10 του άρθρου 19 προστίθενται παράγραφοι 11,12, 13,14 και 15 ως εξής: (σημειώνεται ότι παράγραφος 15 δεν υπάρχει στο νόμο που έχει δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως)

«11. Το Δικαστήριο εγκρίνει το καταστα- τικό του νέου Αγροτικού Συνεταιρισμού, που προέρχεται από τη συγχώνευση – μετατροπή της ΕΑΣ και ερευνά την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου. Η διάταξη ισχύει και καταλαμβάνει και τις εκκρεμείς δίκες, για κάθε συγχώνευση – μετατροπή ΑΣΟ και ΣΕ του ν. 2810/2000.

12. Ανενεργοί Αγροτικοί Συνεταιρισμοί μπορούν να αποφασίσουν τη λύση τους και τη θέση τους σε εκκαθάριση σύμφωνα με τα άρθρα 24 και 25 του ν. 2810/2000. Για τη διευκόλυνση της εκκαθάρισεως αυτής, οι συνεταιρισμοί αυτοί, αφού υποβάλουν φορολογική δήλωση για την τρέχουσα οικονομική χρήση εντός προθεσμίας δύο μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, απαλλάσσονται για τις παρελθούσες οικονομικές χρήσεις από κάθε προσαύξηση ή πρόστιμο, το οποίο επιβλήθηκε λόγω της μη υποβολής παντός είδους φορολογικών δηλώσεων, όπως εισοδήματος, Φ.Π.Α., ακινήτου περιουσίας, παρακρατούμενων φόρων, μεταβολών μητρώου, μισθωτών υπηρεσιών και λοιπών δηλώσεων. Η διάταξη αυτή ισχύει και για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς που συγχωνεύονται, καθώς επίσης και για τους αγροτικούς συνε-ταιρισμούς οι οποίοι δεν συγχωνεύθηκαν, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 19 του νόμου αυτού, οι οποίοι όμως –συνεταιρισμοί, οφείλουν εντός προθεσμίας δύο μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, να υποβάλουν τις δηλώσεις αυτές, για την τακτοποίησή τους.

13. Αγροτικοί Συνεταιρισμοί – μέλη Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών, των οποίων η γενική συνέλευση έχει λάβει απόφαση να μη συγχωνευτούν με την μετα-τρεπόμενη Ένωση, στην οποία ήταν μέλη, θα πρέπει, εφόσον έχουν εγγραφεί στο Μητρώο, να διενεργήσουν αρχαιρεσίες μέχρι 30.9.2014 με την προϋπόθεση ότι έχει λήξει η θητεία των οργάνων διοίκησής τους και δεν έχουν διενεργήσει αρχαιρεσίες, λόγω

παρατάσεως των θητειών τους σύμφωνα με την παράγραφο 9 του άρθρου 18 του ν. 4015/2011, όπως ισχύει.

14. α) Η μετατροπή των ΕΑΣ, ΚΑΣΟ, ΚΕΣΕ και ΣΕ σε ΑΕΣ κηρύσσεται άκυρη με απόφαση του Ειρηνοδικείου, το οποίο δικάζει κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας αν:

αα) δεν τηρήθηκαν οι διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 19 του ν. 4015/2011, ββ) αν αποδειχθεί ότι η απόφαση μιας συνεταιριστικής οργανώσεως, που αποφάσισε και ενέκρινε τη μετατροπή, δεν ελήφθη ή είναι άκυρη ή είναι ακυρώσιμη κατά τις διατάξεις του άρθρου 13 του ν. 2810/2000. Η αγωγή για την ακύρωση της μετατροπής ασκείται εντός προθεσμίας έξι (6) μηνών από την έναρξη ισχύος του παρούσας διάταξης. Το αρμόδιο δικαστήριο παρέχει στις ενδιαφερόμενες συνεταιριστικές οργανώσεις προθεσμία για την άρση των λόγων της ακυρότητας της μετατροπής, αν είναι εφικτή. Η δικαστική απόφαση που κηρύσσει την ακυρότητα της μετατροπής δημοσιεύεται στο ΓΕΜΗ και δεν θίγει το κύρος των υποχρεώσεων που γεννήθηκαν σε όφελος ή σε βάρος της ΑΕΣ στην περίοδο μετά την ημερομηνία καταχώρισης της ΑΕΣ στο ΓΕΜΗ και πριν τη δημοσίευση της απόφασης αυτής.

β) Εναντίον της απόφασης του Ειρηνοδικείου, που εγκρίνει το καταστατικό του ΑΣ, ο οποίος προήλθε από τη μετατροπή ΕΑΣ, ΚΕΣΕ, ΚΑΣΟ ασκείται έφεση ή τριτανακοπή από οποιονδήποτε έχει έννομο συμφέρον ν δεν τηρήθηκαν οι διατάξεις του άρθρου 19 του νόμου αυτού, οι οποίες ασκούνται εντός προθεσμίας ενός (1) έτους από την έναρξη ισχύος της παρούσας διάταξης. Δικαίωμα ασκήσεως εφέσεως έχει και η Εποπτική Αρχή του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.»

10. Το άρθρο 19α όπως ισχύει, τροποποιείται ως εξής:

α) Στο πρώτο εδάφιο του άρθρου 19α όπως ισχύει, οι λέξεις: «του άρθρου αυτού» αντικαθίσταται από τις λέξεις: «του άρθρου 19».

β) Στο τέλος του άρθρου 19α προστίθεται εδάφιο ως εξής:

«Η διάταξη καταλαμβάνει και την περίπτωση της πτωχεύσεως όλων των προαναφερομένων νομικών προσώπων.»

11. Στο σύνολο των διατάξεων του ν. 4015/2011, όπως ισχύει, οι λέξεις: «Συλλογική Αγροτική Οργάνωση» (ΣΑΟ), αντικαθίστανται από τις λέξεις: «Αγροτική Συνεταιριστική Οργάνωση» (ΑΣΟ), όπου αυτές αναφέρονται και στην αντίστοιχη κλίση που αυτές απαντώνται.

Ο ν. 2810/2000 τροποποιείται ως εξής:

α) Η παρ. 1 του άρθρου 3 του ν. 2810/2000, όπως ισχύει, αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Για τη σύσταση αγροτικού συνεταιρισμού απαιτείται η σύνταξη καταστατικού και η υπογραφή του από δέκα (10) τουλάχιστον φυσικά πρόσωπα. Τα άνω πρόσωπα πρέπει να συγκεντρώνουν τις προϋποθέσεις του άρθρου 5 του ν. 2810/2000. Το καταστατικό εγκρίνεται από το Ειρηνοδικείο της έδρας του Αγροτικού Συνεταιρισμού.»

β) Το άρθρο 5 του ν. 2810/2000, όπως ισχύει, αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 5 – Μέλη

Μέλη του ΑΣ μπορεί να γίνουν φυσικά πρόσωπα, που έχουν πλήρη ικανότητα για δικαιοπραξία, απασχολούνται σε οποιονδήποτε κλάδο ή δραστηριότητα της αγροτικής οικονομίας που εξυπηρετείται από τις δραστηριότητες του ΑΣ, πληρούν τους όρους του καταστατικού του και αποδέχονται να χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες του. Επίσης, μέλος ΑΣ μπορεί να γίνει και άλλος ΑΣ κατά τους όρους που θα ορίσει το καταστατικό του συνεταιρισμού.»

γ) Στο τέλος της παραγράφου 3 του άρθρου 7 του ν. 2810/2000, όπως ισχύει, προστίθεται εδάφιο ως εξής:

«Το εισόδημα της παραγράφου αυτής θεωρείται γεωργικό εισόδημα.»

δ) Το άρθρο 8 του ν. 2810/2000, όπως ισχύει, τροποποιείται ως εξής:

αα) Η παράγραφος 1 του άρθρου 8 αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Το συνεταιριστικό κεφάλαιο των ΑΣ ανέρχεται κατ' ελάχιστο στο ποσό των δέκα χιλιάδων (10.000) ευρώ.»

ββ) Η παράγραφος 3 του άρθρου 8 αντικαθίσταται ως εξής:

«3. Η αύξηση ή η μείωση της αξίας της μερίδας γίνεται με απόφαση της γενικής συνέλευσης και τροποποίηση του κατα-στατικού.»

ε) Το τρίτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 14 του ν. 2810/2000, όπως ισχύει, αντικαθίσταται ως εξής:

«Τα μέλη δεν μπορεί να είναι λιγότερα από τρία (3).»

στ) Η παράγραφος 1 του άρθρου 17 του ν. 2810/2000, όπως ισχύει, αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Ο διαχειριστικός, λογιστικός και οικονομικός έλεγχος των ΑΣΟ, για τις οποίες συντρέχουν οι προϋποθέσεις ελέγχου των ανωνύμων εταιρειών με βάση τα προς εκτέλεση του κ.ν.2190/1920 εκδοθέντα ή εκδοθησόμενα Προεδρικά διατάγματα ή υπουργικές αποφάσεις διενεργείται από μέλη των ορκωτών ελεγκτών σύμφωνα με τις διατάξεις του ίδιου νόμου, όπως κάθε φορά ισχύει. Στις λοιπές ΑΣΟ διενεργείται από ορκωτούς ελεγκτές ή από ελεγκτές πτυχιούχους ανωτάτων σχολών, που έχουν άδεια άσκησης οικονομολογικού επαγγέλματος, σύμφωνα με τις σχετικές ισχύουσες διατάξεις.»

η) Το άρθρο 23 του ν. 2810/2000, όπως ισχύει, αντικαθίσταται ως εξής: (Σημειώνεται ότι δεν υπάρχει σημείο ζ) στο κείμενο που δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως).

«Άρθρο 23 – Λύση

Οι ΑΣ λύνονται:

α) Αν έληξε ο χρόνος διάρκειάς τους, που ορίζεται στο καταστατικό και δεν αποφασίστηκε η παράτασή του από τη γενική συνέλευση.

β) Με απόφαση της γενικής συνέλευσης, που λαμβάνεται με την απαρτία της παραγράφου 3 του άρθρου 11 και την πλειοψηφία της παραγράφου 2 του άρθρου 12.

γ) Αν κηρυχθούν σε κατάσταση πτώχευσης.

δ) Αν ο συνεταιρισμός διαλύθηκε λόγω λήξης της διάρκειάς του ή λόγω της πτώχευσής του, η οποία όμως ανακλήθηκε ή περατώθηκε με συμβιβασμό, είναι δυνατή η αναβίωσή του με απόφαση της γενικής συνέλευσης που καταχωρίζεται στο μητρώο ΑΣ. Σε περίπτωση αναβίωσης λογίζεται ότι ο συνεταιρισμός δεν έχει ποτέ διαλυθεί. Η αναβίωση αποκλείεται όταν έχει αρχίσει η διανομή της περιουσίας του συνεταιρισμού.

ε) Με απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου της έδρας των ΑΣ μετά από αίτηση του Διοικητικού Συμβουλίου ή των 2/3 του συνολικού αριθμού των μελών τους ή της Εποπτική Αρχής. Η απόφαση υπόκειται σε έφεση.

στ) Στις περιπτώσεις που ορίζουν οι διατάξεις του παρόντος νόμου και του ν.4015/2011.»

θ) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 25 του ν. 2810/2000, αντικαθίσταται ως εξής:

«Το υπόλοιπο του ενεργητικού που απομένει διατίθεται, με απόφαση της γενικής συνέλευσης, αποκλειστικά για σκοπούς συνεταιριστικούς ή κοινωνικούς. Ουδέποτε διανέμεται στα μέλη. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις περί δικαστικής εκκαθάρισης κληρονομιάς.»

13. Οι αρμοδιότητες που προβλέπονται να ασκούνται από την Εποπτική Αρχή με το παρόν άρθρο, ασκούνται, μέχρι τη σύσταση της διοικητικής μονάδας της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του ν. 4015/2011, από τη Διεύθυνση Αγροτικού Συνεργατισμού και Ομαδικών Δραστηριοτήτων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

14. Το Πειθαρχικό Συμβούλιο της ΠΑΣΕΓΕΣ, που προβλέπεται στο άρθρο 51 της ΚΥΑ 52800/2006 των Υφυπουργών Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας – Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (Β' 1443), η οποία εκδόθηκε κατ' εξουσιο- δότηση της παρ. 2 του άρθρου 38 του ν. 2810/2000, όπως αυτό αντικαταστάθηκε με την παρ. 17 του άρθρου 18 του ν. 3147/2003 και την παρ. 19 του ιδίου ως άνω άρθρου 18 του ν. 3147/2003, καταργείται από 14.2.2012.

15. Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΕΑΣ), Κεντρικές Συνεταιριστικές Ενώσεις (ΚΕΣΕ) και Κοινοπραξίες Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (ΚΑΣΟ), οι οποίες έχουν ήδη μετατραπεί σε Αγροτικούς Συνεταιρισμούς (ΑΣ), μπορούν μέσα σε τρεις (3) μήνες από τη δημοσίευση της παρούσας διάταξης να διενεργήσουν εκ νέου οποιαδήποτε πράξη είτε παρέλειψαν να διενεργήσουν είτε διενήργησαν πλημμελώς, η οποία αφορά στη διαδικασία συγχω- νεύσεως ή και μετατροπής τους. Οι πράξεις αυτές θα πρέπει να εγκριθούν από τη γενική συνέλευση του νέου αγροτικού συνεταιρισμού, ο οποίος προήλθε από τη συγχώνευση ή και μετατροπή. Η διάταξη αφορά και όλες τις υποθέσεις, οι οποίες εκκρεμούν ενώπιον των Δικαστηρίων και αφορούν στους λόγους αυτούς».

16. Η ΠΑΣΕΓΕΣ θα πρέπει να ολοκληρώσει τις διαδικασίες εκλογής των οργάνων της μέχρι 31.10.2014 οπότε λήγει και η θητεία των οργάνων διοικήσεώς της.

17. Ασφαλισμένοι οι οποίοι μέχρι 31.7.2007 είχαν ασφαλιστικό δεσμό με το ταμείο ΤΣΕΑΠΓΣΟ για απασχολήσεις τους από 1-8-2007 και μετά σε Συνεταιριστικές Οργανώσεις θα ασφαλίζονται και θα συνταξιοδοτούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του ταμείου ΤΣΕΑΠΓΣΟ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ
ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
Αθήνα 3-9-2014
Αρ.Πρωτ.:2012

ΠΡΟΣ : 1. ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ
ΕΔΡΕΣ ΤΟΥΣ
2. ΠΑΣΕΓΕΣ
3. ΑΕΣ

ΚΟΙΝ.:1. Γραφείο Υπουργού κ. Γ. Καρασμάνη
2. Γραφείο Αν. Υπουργού
κ. Π. Κουκουλόπουλου
3. Γραφείο Γεν. Γραμματέα Α.Π&Δ.Σ
κ. Δ. Μελά

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

Θέμα: Τροποποιήσεις των Ν. 4015/2011 και Ν. 2810/2000 «Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις».

Με το άρθρο 61 του ν. 4277/1.8.2014 (ΦΕΚ Α 156) τροποποιείται ο ν. 4015/2011, καθώς και ορισμένες διατάξεις του ν. 2810/2000. Οι τροποποιήσεις αυτές βελτιώνουν διατάξεις του ν. 4015/2011, ώστε να καθίσταται ευχερής η εφαρμογή του, επαναφέρουν ρυθμίσεις του ν.2810/2000, κυρίως όμως ρυθμίζουν θέματα ,τα οποία προέκυψαν από την εφαρμογή των μεταβατικών διατάξεων του ν.4015/2011, περί συγχώνευσης και μετατροπής των πρώην Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (ΑΣΟ) **κάθε βαθμού** σε Αγροτικούς Συνεταιρισμούς (Α.Σ) ή σε Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις (Α.Ε.Σ) και των Συνεταιριστικών Εταιριών (Σ.Ε) σε Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις (Α.Ε.Σ).

Επανέρχεται σε ισχύ μια σημαντική διάταξη, η οποία είχε θεσπισθεί με το άρθρο 35 παρ. 13 του ν. 2810/2000 και αφορούσε **στο αφορολόγητο του πλεονάσματος**, το οποίο δημιουργείται από την συναλλαγή του μέλους με τον Συνεταιρισμό του, διάταξη εξαιρετικά σημαντική για την αναπτυξιακή πορεία ενός συνεταιρισμού. Η άνω διάταξη της παρ.13 του ν. 2810/2000, είχε επαναληφθεί με την διάταξη της παρ.11 του άρθρου 15 του ν. 4015/2011.

Τέλος με την διάταξη του άρθρου 32 του ν.4282/2014 (ΦΕΚ Α 182/29.8.2014), τροποποιήθηκαν και συμπληρώθηκαν διατάξεις των προαναφερόμενων νόμων, όσον αφορά κυρίως στις πρώην τριτοβάθμιες αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις.

Ειδικότερα επί των διατάξεων των άρθρων 61 και 32 τα οποία τροποποιούν και συμπληρώνουν διατάξεις του ν. 4015/2011 και του ν. 2810/2000, αναφέρουμε τα ακόλουθα:

1. Με την παράγραφο 1 επανέρχεται ο όρος «Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις» (ΑΣΟ), για την διάκριση των αγροτικών συνεταιρισμών (ΑΣ) και των αγροτικών εταιρικών συμπράξεων (ΑΕΣ), αντικαθιστώντας έτσι την αντίστοιχη διάταξη του ν. 4015/2011 περί «Συλλογικών Αγροτικών Οργανώσεων» (ΣΑΟ).

2. Έτσι αγροτικός συνεταιρισμός είναι ο πρώην πρωτοβάθμιος αγροτικός συνεταιρισμός, ο οποίος λειτουργεί σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2810/2000, όπως ο νόμος αυτός τροποποιήθηκε με τον ν. 4015/2011 και τον παρόντα νόμο. Συγκεκριμένα, το άρθρο 1 του ν. 2810/2000, αντικαταστάθηκε από το άρθρο 16 παρ. 2 του ν. 4015/2011 με τις ακόλουθες μεταβολές:

α) Παραμένει ο ορισμός της έννοιας του αγροτικού συνεταιρισμού, όπως αυτός έχει υιοθετηθεί διεθνώς από το έτος 1996 στο Συνεταιριστικό Συνέδριο που έγινε στο Μάντσεστερ της Αγγλίας και έχει ως εξής : «Ο αγροτικός συνεταιρισμός (ΑΣ) είναι αυτόνομη ένωση προσώπων, η οποία συγκροτείται εθελοντικά και επιδιώκει, με την αμοιβαία βοήθεια των μελών της, την οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική ανάπτυξη και προαγωγή τους, μέσω μιας συνιδιοκτήτης και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης ».

β) Πέραν των αγροτικών συνεταιρισμών, ο νόμος **ενδεικτικά** αναφέρει και ορισμένα άλλα είδη

συνεταιρισμών, οι οποίοι θεωρούνται αγροτικοί, εφόσον δραστηριοποιούνται στον κλάδο ή σε δραστηριότητες της αγροτικής οικονομίας, όπως **οι αλιευτικοί συνεταιρισμοί, οι κτηνοτροφικοί, οι πτηνοτροφικοί, οι μελισσοκομικοί, οι σηροτροφικοί, οι αγροτουριστικοί, οι αγροβιοτεχνικοί και οι οικοτεχνικοί**, παραλείποντας όμως να συμπεριλάβει **τους δασικούς συνεταιρισμούς**, τροποποιώντας έτσι την αντίστοιχη διάταξη του ν. 2810/2000. Συνεπώς οι δασικοί συνεταιρισμοί δεν είναι αγροτικοί συνεταιρισμοί.

Τούτο άλλωστε προκύπτει από την ρητή διάταξη του άρθρου 18 παρ. 7 του ν. 4015/2011, σύμφωνα με την οποία οι δασικοί συνεταιρισμοί και οι ενώσεις δασικών συνεταιρισμών (οι ενώσεις δασικών συνεταιρισμών κατ' εξαίρεσιν διατηρούνται, αντίθετα προς τις ενώσεις αγροτικών συνεταιρισμών, οι οποίες καταργούνται), παραμένουν και συνεχίζουν να λειτουργούν, όπως λειτουργούσαν μέχρι την έναρξη ισχύος του ν. 4015/2011.

Έτσι από **21.9.2011**, οι δασικοί συνεταιρισμοί, και οι ενώσεις δασικών συνεταιρισμών είτε αναγκαστικής μορφής, είτε ελεύθεροι, συνεχίζουν να λειτουργούν σύμφωνα με τις ειδικές διατάξεις των αναγκαστικών νόμων οι αναγκαστικοί, και συμπληρωματικά με ν. 2810/2000, και οι ελεύθεροι δασικοί με τον ν.2810/2000, όπως ο νόμος αυτός ίσχυε πριν την τροποποίησή του, για μια μεταβατική περίοδο δηλαδή, μέχρι να εκδοθεί νέος νόμος, ο οποίος θα ρυθμίζει τα της ιδρύσεως και λειτουργίας των δασικών γενικά συνεταιρισμών.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω όλοι οι δασικοί συνεταιρισμοί και οι ενώσεις αυτών, οφείλουν να λειτουργούν όπως λειτουργούσαν και να διεξάγουν αρχαιρεσίες σύμφωνα με τις διατάξεις του καταστατικού τους, μη επηρεαζόμενοι από τις ρυθμίσεις του ν. 4015/2011, όπως ισχύει.

Συνεπώς οι αρχαιρεσίες στους **πρωτοβάθμιους δασικούς συνεταιρισμούς** διενεργούνται χωρίς την παρουσία δικαστικού λειτουργού, ενώ για τις εκλογές των Ενώσεων απαιτείται η παρουσία δικαστικού λειτουργού. **Οι δασικοί Συνεταιρισμοί και οι Ενώσεις αυτών δεν**

εγγράφονται στο Μητρώο ΑΣΟ, αφού εξαιρούνται της εφαρμογής των διατάξεων του ν. 4015/2011. Αντίθετα οι λοιποί αναγκαστικοί συνεταιρισμοί εγγράφονται στο Μητρώο ΑΣΟ, με τους όρους και τις προϋποθέσεις, που θα ορίσει η Υ.Α, που θα εκδοθεί, λόγω των ειδικών διατάξεων, που ισχύουν για τους συνεταιρισμούς αυτούς.

Ένα θέμα, το οποίο δημιουργήθηκε στην πράξη για ένα μικρό αριθμό Ενώσεων, οι οποίες είχαν μέλη και δασικούς και αγροτικούς συνεταιρισμούς, επιλύεται με την υποπερ. στστ) της περ. β) της παρ. 9 του άρθρου 61, σύμφωνα με την οποία, οι Ενώσεων/ασικών - Αγροτικών Συνεταιρισμών, δηλαδή μεικτής μορφής Ενώσεις **διατηρούνται ως δασικές** μέχρι την αντικατάστασή τους με νέο νόμο, σύμφωνα με τα ανωτέρω. Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί μέλη των δασικών αυτών Ενώσεων, παραμένουν μέλη εφόσον το επιθυμούν, άλλως μπορούν να αποχωρήσουν και είτε να συνεχίσουν την ανεξάρτητη λειτουργία τους, είτε να συγχωνευθούν μεταξύ τους, δημιουργώντας ένα νέο μεγάλο αγροτικό συνεταιρισμό.

Παραμένοντας όμως μέλη των Ενώσεων /ασικών Συνεταιρισμών, μπορούν να εξυπηρετούνται από τις δραστηριότητες των Ενώσεων αυτών. Όταν όμως αποφασίσουν να αποχωρήσουν, λαμβάνουν την ονομαστική αξία της συνεταιριστικής τους μερίδας, σύμφωνα με τους όρους του καταστατικού της Ενώσεως, στην οποία είναι μέλη.

3. Στις Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις (ΑΣΟ) περιλαμβάνονται και οι Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις (ΑΕΣ), οι οποίες λειτουργούν με την νομική μορφή της ανώνυμης εταιρίας, συνιστώνται αποκλειστικά από αγροτικούς συνεταιρισμούς ή και άλλες ΑΕΣ, διέπονται από τις διατάξεις του κ.ν. 2190/1920, όπως ισχύει, όσον αφορά στην σύσταση και λειτουργία τους με τους περιορισμούς, όμως που θέτει ο παρών νόμος στο άρθρο 6 αυτού, όπως στον οικείο τόπο αναλύονται. Τα καταστατικά των ΑΕΣ εγκρίνονται και δημοσιεύονται στο ΓΕΜΗ, σύμφωνα με την διαδικασία, που προβλέπεται για τις ανώνυμες εταιρείες.

4. Ο ν. 4015/2011 εισήγαγε τον πολύ χρήσιμο θεσμό του **Εθνικού Μητρώου των ΑΣΟ και των Δ.Ο** (Διεπαγγελματικών Οργανώσεων), ο οποίος θεσμός θα βοηθήσει στην καταγραφή ,στην παρακολούθηση από την πολιτεία, όλων των αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων της χώρας και των διεπαγγελματικών οργανώσεων, και στην καλλίτερη εξυπηρέτηση των ιδίων των

αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων από την Κεντρική Διοίκηση και τους αρμόδιους φορείς. Σε όλες τις χώρες το Μητρώο των επιχειρήσεων αποτελεί παράγοντα διαφάνειας - για τους συνεταιρισμούς βεβαίως η διαφάνεια αποτελεί βασική συνεταιριστική αξία – και επιτάχυνσης διαδικασιών τόσο σε επίπεδο επιχειρήσεως όσο και σε επίπεδο κράτους.

Το Εθνικό Μητρώο των ΑΣΟ, θα αποτελέσει και όργανο για την άσκηση της προβλεπόμενης από το άρθρο 12 παρ. 4 του Συντάγματος Εποπτείας εκ μέρους του κράτους, στους αγροτικούς συνεταιρισμούς, όπως ρητά αναφέρεται στο άρθρο 2 παρ. 1 του ν. 4015/2011. Δηλαδή ο νομοθέτης αναθέτει πλέον την κρατική εποπτεία στην Εποπτική Αρχή, αφού καταργεί το άρθρο 16 του ν. 2810/2000 και προβλέπει την έκδοση κανονιστικής διοικητικής πράξης, Υπουργικής Απόφασης, η οποία θα καθορίσει τον τρόπο άσκησης και το περιεχόμενο του ελέγχου εκ μέρους της Εποπτικής Αρχής.

Στο Εθνικό Μητρώο ΑΣΟ και /Ο, το οποίο έχει αποτελέσει ηλεκτρονική βάση δεδομένων, η οποία συνεχώς ενημερώνεται και επικαιροποιείται, όσον αφορά στις μεταβολές των στοιχείων της, καταχωρίζονται σε ειδικές αντιστοίχως κατηγορίες οι ΑΣΟ οι ΔΟ, η ΠΑΣΕΓΕΣ και οι διατηρούμενες πρωτοβάθμιες αναγκαστικές συνεταιριστικές οργανώσεις και οι Ενώσεις αυτών, σύμφωνα με το άρθρο 39 του ν. 2810/2000, **πλην** βεβαίως των αναγκαστικών δασικών συνεταιριστικών οργανώσεων καθώς δεν εγγράφονται στο Μητρώο και οι ελεύθεροι δασικοί συνεταιρισμοί, διότι όπως προαναφέρεται οι διατάξεις του ν. 4015/2011, δεν εφαρμόζονται στους δασικούς εν γένει συνεταιρισμούς.

Με απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων καθορίζονται η μορφή, το περιεχόμενο, η διαδικασία καταγραφής στο Μητρώο καθώς και η τήρηση αυτού. Σύμφωνα με την νομοθετική αυτή εξουσιοδότηση του άρθρου του ν. 4015/2011, εκδόθηκε η με αριθμό ΥΑ 355/2011 «Μορφή, περιεχόμενο και τήρηση Εθνικού Μητρώου ΣΑΟ και διαδικασία πρώτης εγγραφής των ΑΣ, ΕΑΣ κλπ.»

Κατόπιν των τροποποιήσεων, που επήλθαν στις σχετικές διατάξεις με βάση τις οποίες εκδόθηκε η άνω απόφαση, πρόκειται να εκδοθεί νέα Υ.Α, με βάση την οποία και θα ολοκληρωθεί **η διαδικασία του χαρακτηρισμού των ΑΣ ως ενεργών ή ανενεργών κατά την πρώτη εγγραφή τους**. Συνεπώς τα στοιχεία τα οποία θα ελεγχθούν, για την πρώτη εγγραφή των ΑΣ είναι τα ακόλουθα :

α) Αντίγραφο του καταστατικού του αγροτικού συνεταιρισμού και βεβαίωση εγγραφής του στα οικεία βιβλία του αρμόδιου /ικαστηρίου.

β) Ετήσιο κύκλο εργασιών κατά την τελευταία τριετία με βάση τους ισολογισμούς, λογαριασμούς και αποτελέσματα χρήσης των τελευταίων τριών ετών ή των ετών λειτουργίας του, αν ο ΑΣ έχει ιδρυθεί μέσα στην τελευταία τριετία, ώστε να φαίνεται η ενεργός λειτουργία του συνεταιρισμού.

γ) Αριθμό μελών, σύμφωνα με το βιβλίο μητρώου μελών, του συνεταιρισμού.

δ) Πρακτικό των αρχαιρεσιών για την ανάδειξη των διοικητικών οργάνων του ΑΣ.

Η ακρίβεια των παραπάνω στοιχείων, που προσκομίζονται από κάθε συνεταιρισμό, επαληθεύεται από την Εποπτική Αρχή και με βάση την πληρότητά τους, συντάσσεται κατάλογος όσων εκπληρώνουν **και τα τέσσερα** κριτήρια, οπότε χαρακτηρίζονται, ως ενεργοί. Όσοι δεν εκπληρώνουν τα άνω κριτήρια χαρακτηρίζονται ως ανενεργοί, **κατά την πρώτη εγγραφή**.

Η Υπηρεσία, η οποία είναι αρμόδια για τον χειρισμό όλων των θεμάτων που αφορούν στο μητρώο και στην τήρηση αυτού είναι η Εποπτική Αρχή, η οποία συστάθηκε με το άρθρο 2 παρ. 3 του ν. 4015/2011. Η διάταξη αυτή τροποποιήθηκε με την παρ. 4 του άρθρου 61 του ν. 4277/2014, και ορίστηκε ότι για τις ανάγκες τήρησης και λειτουργίας του Μητρώου λειτουργεί στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων διοικητική μονάδα με την ονομασία **«Τμήμα Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων, Ομαδικών Δραστηριοτήτων και Παρακολούθησης Εφαρμογής Εθνικής και Ενωσιακής Νομοθεσίας»** (στο εξής Εποπτική Αρχή).

Με την παράγραφο 13 του άρθρου 19 του ν. 4015/2011, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 61 του ν.4277/2014, ορίζεται ότι, οι αρμοδιότητες που προβλέπονται να ασκούνται από την Εποπτική Αρχή με το παρόν άρθρο, ασκούνται, μέχρι τη σύσταση της διοικητικής μονάδας της παραγράφου 3 του άρθρου 2 του ν. 4015/2011, από τη **_ιεύθυνση Αγροτικού Συνεργατισμού και Ομαδικών Δραστηριοτήτων** του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

5. Η σπουδαιότητα, η οποία δίδεται από τον νομοθέτη τόσο στην τήρηση του εθνικού μητρώου,

όσο και στην εφαρμογή των διατάξεων περί **εποπτείας, ελέγχου**, αλλά και **εξυγίανσης** των συνεταιρισμών, φαίνεται από τη σύσταση του Ειδικού Επιστημονικού Συμβουλίου, Γνωμοδοτικού χαρακτήρα, **το οποίο ουσιαστικά εισηγείται επί όλων των θεμάτων**, τα οποία αφορούν στο μητρώο και τα οποία διασφαλίζουν την παρακολούθηση της ορθής και νόμιμης λειτουργίας των αγροτικών συνεταιρισμών και των αμιγώς συνεταιριστικών εταιρειών τους, καθώς και στην λήψη μέτρων, τα οποία κατά τον χρόνο

του μετασχηματισμού τους είναι απολύτως αναγκαία, για την εξυγίανσή τους.

Ο νόμος ειδικά αναφέρει τα εξής: «Για τις ανάγκες τήρησης του Μητρώου και εφαρμογής των διατάξεων περί εποπτείας, ελέγχου και εφαρμογής μέτρων εξυγίανσης των ΑΣΟ ιδρύεται πενταμελές Γνωμοδοτικό Επιστημονικό Συμβούλιο Εποπτείας Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (στο εξής Συμβούλιο), το οποίο εισηγείται προς τον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, σχετικά με τα παραπάνω θέματα. Στο Συμβούλιο συμμετέχουν ειδικοί επιστήμονες, με συνεταιριστική παιδεία, γνώση και εμπειρία.

Το Συμβούλιο αποτελείται από τον Προϊστάμενο της Εποπτικής Αρχής, τρία μέλη, τα οποία υποδεικνύονται από τον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και ένα μέλος που υποδεικνύεται από την ΠΑΣΕΓΕΣ. Χρήν γραμματέα ασκεί υπάλληλος της Εποπτικής Αρχής. Ο Πρόεδρος και τα μέλη του Συμβουλίου ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και είναι άμισθα.»

Ο νόμος **απαιτεί**, το γνωμοδοτικό συμβούλιο να αποτελείται από ειδικούς επιστήμονες, όπως για παράδειγμα, οικονομικούς επιστήμονες, νομικούς γεωργοοικονομολόγους, με **συνεταιριστική επιστημονική κατάρτιση**, γνώση και εμπειρία, με πρόσθετο στοιχείο την συνεταιριστική παιδεία, η οποία εσωκλείει το στοιχείο του **συνεταιριστικού ήθους**.

Ο Υπουργός ΥΠΑΑΤ έχει την επιμέλεια για τον ορισμό των μελών του Συμβουλίου, μεταξύ των οποίων τον Προϊστάμενο της εποπτικής αρχής και τον Πρόεδρο του Συμβουλίου.

Ένα δε μέλος με τα αντίστοιχα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα υποδεικνύεται από την ΠΑΣΕΓΕΣ. Χρήν γραμματέως ασκεί υπάλληλος της Εποπτικής Αρχής.

Ο νόμος ορίζει ότι το Επιστημονικό Γνωμοδοτικό Συμβούλιο είναι άμισθο. Το επιβάλλει ο κοινωνικός χαρακτήρας του θεσμού. Το γνωμοδοτικό Συμβούλιο αποτελεί συλλογικό όργανο και όσον αφορά στον τρόπο λειτουργίας του κατά τα λοιπά, πέραν αυτών που ορίζει ο ν. 4015/2011, όπως ισχύει, εφαρμόζεται ο κώδικας διοικητικής διαδικασίας.

6. Η Εποπτική Αρχή ελέγχει, ώστε η λειτουργία των αγροτικών συνεταιρισμών να είναι σύννομη και τους παρέχει κάθε βοήθεια για την εκτέλεση του έργου τους, η οποία συνίσταται στην παροχή γνώσης και πληροφόρησης σχετικά με την εθνική και ενωσιακή νομοθεσία που τους είναι απαραίτητη, τους διευκολύνει στην παροχή πληροφόρησης σχετικά με θέματα εξυγίανσής τους, τα οποία έχουν ανατεθεί στην κρατική μέριμνα.

Η Εποπτική Αρχή ελέγχει το προφανώς σύννομο των διατάξεων του καταστατικού τους και προβαίνει σε σχετικές υποδείξεις. Η Εποπτική έχει το δικαίωμα της Εφέσεως που της παρέχει ο νόμος, σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 3 του ν. 2810/2000. Ελέγχει την καταβολή της συνεταιριστικής τους μερίδας, ώστε να υφίσταται το απαιτούμενο από το νόμο κατώτατο κεφάλαιο των 10.000 ευρώ, όπως μειώθηκε με την παρ. 11 του άρθρου 61 και επίσης τον κατώτατο αριθμό μελών τους, ο οποίος επίσης μειώθηκε στα 10 μέλη, μόνο για τους **νεοϊδρυθόμενους** συνεταιρισμούς. Ελέγχει την ακριβή τήρηση των διατάξεων του καταστατικού του συνεταιρισμού, την λήψη αποφάσεων από την γενική συνέλευση, όταν ο νόμος ή το καταστατικό απαιτεί την λήψη των σχετικών αποφάσεων από την γενική συνέλευση και όχι από το /Σ, όπως π.χ. η επιβολή έκτακτης εισφοράς στα μέλη. Ελέγχει την τήρηση των απαιτούμενων από το άρθρο 20 του ν.2810/2000, όπως ισχύει, βιβλίων, νομίμως θεωρημένων από το Ειρηνοδικείο της έδρας του Συνεταιρισμού καθώς επίσης και την τήρηση των βιβλίων, που απαιτεί ο φορολογικός νομοθέτης.

Η Εποπτική Αρχή ενημερώνει τις ΑΣΟ με έκδοση ενημερωτικών εγκυκλίων, που τους αφορούν με την παροχή εγγράφων και προφορικών συμβουλών, μέσα στα χρονικά όρια, που προβλέπει ο κώδικας διοικητικής διαδικασίας.

Με απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων κατόπιν γνώμης του Γνωμοδοτικού Συμβουλίου **καθορίζονται ο τρόπος άσκησης της εποπτείας της Εποπτικής**

Αρχής, οι υποχρεώσεις των Αγροτικών Συνεταιρισμών προς αυτήν ιδίως για την παροχή εγγράφων ή άλλων αναγκαίων για την άσκηση της εποπτείας στοιχείων και πληροφοριών, οι τυχόν επιβαλλόμενες διοικητικές κυρώσεις σε αυτές, στις περιπτώσεις που διαπιστώνονται παραβάσεις στην νομοθεσία καθώς και σε κάθε άλλο θέμα που αφορά στην άσκηση της Εποπτείας. Ο νομοθέτης στην άσκηση της Εποπτείας αναφέρεται στους ΑΣ και στις ΑΕΣ .

7. Η Εποπτική Αρχή αξιολογεί τους ΑΣ κάθε χρόνο και σύμφωνα με τις τακτικές ετήσιες δηλώσεις, που αυτές υποβάλλουν και εκδίδεται σχετική απόφασή της, η οποία γνωστοποιείται στον αξιολογούμενο συνεταιρισμό. Η αξιολόγηση γίνεται με βάση τα προαναφερόμενα στοιχεία, ώστε να αποδεικνύεται η νόμιμη και ενεργός λειτουργία του συνεταιρισμού, τα οποία εξειδικεύονται με απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, που εκδίδεται κατόπιν εισηγήσεως του Γνωμοδοτικού Συμβουλίου. Με την ίδια απόφαση καθορίζεται ο τύπος και το ακριβές περιεχόμενο των αιτήσεων της πρώτης εγγραφής και των τακτικών ετήσιων δηλώσεων, τα έγγραφα και δικαιολογητικά που επισυνάπτονται σε αυτές και η διαδικασία συμβατικής ή ηλεκτρονικής υποβολής τους.

Με την ίδια απόφαση, μπορεί να ορίζεται και παράβολο για κάθε αίτηση, που υποβάλλεται στο μητρώο. Η υποβολή των τακτικών ετήσιων δηλώσεων διενεργείται το αργότερο έως **την 30ή Μαρτίου εκάστου έτους**.

Οι αξιολογούμενοι, εφόσον δεν συμφωνούν με την απόφαση αξιολόγησης, έχουν δικαίωμα ασκήσεως **ενστάσεως** ενώπιον του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, μέσα σε προθεσμία ενός μηνός από τη γνωστοποίηση της απόφασης της Εποπτικής Αρχής.

Ο Υπουργός αποφαινεται επί της ενστάσεως εντός προθεσμίας επίσης δεκαπέντε (15) ημερών, ώστε να γίνεται άμεση εκκαθάριση της υποθέσεως. Ακολούθως ο θιγόμενος μπορεί να ασκήσει τα ένδικα μέσα και βοηθήματα, που προβλέπει ο Κώδικας /Διοικητικής Δικονομίας.

Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, οι οποίοι, για δυο συνεχείς αξιολογήσεις, κρίνονται ως ανενεργοί και καταχωρίζονται στο Μητρώο ως τέτοιοι, **λύονται κατόπιν αποφάσεως, η οποία εκδίδεται από τον Υπουργό ΥΠΑΑΤ**, μετά από εισήγηση της Εποπτικής Αρχής και του Γνωμοδοτικού Συμβουλίου. Την λύση ακολουθεί η διαδικασία της εκκαθαρίσεως σύμφωνα με τα άρθρα 24 και 25 του ν. 2810/2000, όπως ισχύει.

δηλαδή η εκκαθάριση διενεργείται από έναν ή περισσότερους **ειδικούς εκκαθαριστές**, που ορίζονται από τη γενική συνέλευση, **εκτός εάν το καταστατικό ορίζει διαφορετικά**.

Το νομικό πρόσωπο του λυθέντος αγροτικού συνεταιρισμού, εξακολουθεί να υπάρχει και να λειτουργεί για τις ανάγκες της Εκκαθάρισης. /ηλαδή τα όργανα διοικήσεως του συνεταιρισμού, τόσο το /ιοικητικό Συμβούλιο όσο και η Γενική Συνέλευση εξακολουθούν να υφίστανται.

Η διαδικασία της εκκαθάρισης πρέπει να ολοκληρώνεται το αργότερο εντός δύο (2) ετών.

Εδώ ο νομοθέτης προσβλέπει στην γρήγορη εκκαθάριση των υποθέσεων των εκκαθαρίσεων, ώστε να αποφεύγονται οι μακροχρόνιες διαδικασίες αυτών, για τον λόγο αυτό ρητά πλέον αναφέρεται και στην διαδικασία της εκκαθαρίσεως δηλαδή ότι η εκκαθάριση των συνεταιρισμών, γίνεται με την διαδικασία, που ορίζει ο αστικός κώδικας, για την δικαστική εκκαθάριση της κληρονομίας.

Κατ' εξαίρεση και εφόσον συντρέχουν σπουδαίοι λόγοι το αρμόδιο δικαστήριο κατόπιν αιτήσεως παντός έχοντος έννομο συμφέρον μπορεί να παρατείνει τον αρχικά προβλεπόμενο χρόνο διαρκείας της εκκαθαρίσεως των δυο (2) ετών, για όσο χρονικό διάστημα κρίνει το Δικαστήριο απαραίτητο, για την ολοκλήρωση των διαδικασιών της εκκαθαρίσεως.

Η παρ.5 του άρθρου 4 καταργείται.

8. Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις :

Οι Αγροτικοί συνεταιρισμοί μπορούν να συνιστούν μεταξύ τους Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις (ΑΕΣ). Οι ΑΕΣ συνιστώνται κυρίως για την ανάληψη εργασιών μεγαλύτερης οικονομικής κλίμακας, που προφανώς αγροτικοί συνεταιρισμοί μόνοι τους αδυνατούν να συγκεντρώσουν τα απαιτούμενα κεφάλαια αλλά και τις ποσότητες των προϊόντων που απαιτούνται. Έτσι λοιπόν επιδιώκουν κατ' αρχήν μια κεφαλαιακή συγκρότηση, η οποία εκφράζεται με την νομική μορφή της ανώνυμης εταιρείας. Ο συνεταιριστικός νομοθέτης εισάγει κάποιους

περιορισμούς, ώστε να μπορούν ακόμη και στην κεφαλαιακή αυτή συγκρότηση, που επιχειρούν οι συνεταιρισμοί, να εφαρμόζονται ορισμένες συνεταιριστικές αρχές, οι οποίες όμως δεν έρχονται σε αντίθεση με τον κ.ν 2190/1920. Έτσι λοιπόν ορίζεται ότι οι μετοχές των εταιρειών αυτών είναι πάντοτε ονομαστικές και σε κάθε περίπτωση μεταβίβασης μετοχών δικαίωμα προτίμησης έχουν οι συμμετέχουσες στην εταιρεία συνεταιριστικές οργανώσεις. Ουδείς μέτοχος μπορεί να αποκτήσει μετοχές πέραν του 20% του συνολικού αριθμού των μετοχών της ΑΕΣ. Σε περίπτωση που οι μέτοχοι είναι λιγότεροι από πέντε, ουδείς μέτοχος μπορεί να αποκτήσει μετοχές πέραν του 50% του συνολικού αριθμού των μετοχών της ΑΕΣ. Σε μία ΑΕΣ μπορεί να συμμετέχει και άλλη ΑΕΣ. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι διατάξεις του κ.ν. 2190/1920, και αναλόγως οι διατάξεις του παρόντος νόμου, όπως για παράδειγμα, αναλογική εφαρμογή μπορεί να γίνει στις διατάξεις που ρυθμίζουν τα θέματα, που αφορούν στο διοικητικό Συμβούλιο. Τα καταστατικά των ΑΕΣ, η έγκριση και η δημοσίευση αυτών, γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις, που ισχύουν, για τις ανώνυμες εταιρείες.

Οι ΑΕΣ εγγράφονται και στο Μητρώο των ΑΣΟ με τον Αριθμό Μητρώου Ανωνύμων Εταιρειών και των λοιπών στοιχείων, που θα καθορίσει η Απόφαση του Υπουργού ΥΠΑΑΤ.

9. ΠΑΣΕΓΕΣ:

Η ΠΑΣΕΓΕΣ αποτελεί την εθνική και συντονιστική οργάνωση των Αγροτικών Συνεταιρισμών και των Αγροτικών Εταιρικών Συμπράξεων. Έχει σωματειακή διάρθρωση και δομή για το λόγο αυτό δεν έχει εμπορική ιδιότητα. Μέλη της ΠΑΣΕΓΕΣ σύμφωνα με την διάταξη της παρ. 6 του άρθρου 61 του ν. 4277/2014 είναι: **οι ενεργοί Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, οι Συνεταιρισμοί (ΑΣ), οι δασικοί Συνεταιρισμοί, οι Αναγκαστικοί Αγροτικοί Συνεταιρισμοί και οι Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις (ΑΕΣ),** που προφανώς από παραδρομή στον νόμο αναφέρονται ως «Ανώνυμες» Εταιρικές Συμπράξεις.

Ο νομοθέτης, ενώ ως μέλη της ΠΑΣΕΓΕΣ αναφέρει όλες τις παραπάνω κατηγορίες αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων ακόμη και τους συνεταιρισμούς (ΑΣ) τους μη ενεργούς, αφού δεν υφίσταται άλλη κατηγορία αγροτικών συνεταιρισμών (ΑΣ) στον παρόντα νόμο, εντούτοις συγκροτεί **την γενική συνέλευση** της ΠΑΣΕΓΕΣ, μόνον από τους αντιπροσώπους των **ενεργών αγροτικών συνεταιρισμών** μελών της, δηλαδή της πρώτης από τις παραπάνω κατηγορίες με βάση το Μητρώο της Εποπτικής Αρχής.

Συνεπώς, οι Συνεταιρισμοί (ΑΣ) μη ενεργοί, οι /ασικοί Συνεταιρισμοί, οι Αναγκαστικοί Αγροτικοί Συνεταιρισμοί και οι Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις (ΑΕΣ), δεν εκλέγουν αντιπροσώπους για την γενική συνέλευση της ΠΑΣΕΓΕΣ.

Ακολουθως κάθε αγροτικός συνεταιρισμός εκλέγει έναν αντιπρόσωπο, εφόσον αριθμεί από δέκα μέχρι διακόσια πενήντα φυσικά πρόσωπα μέλη (10-250) και δύο αντιπροσώπους εφόσον αριθμεί από διακόσια πενήντα ένα μέχρι πεντακόσια μέλη (251-500). Για κάθε επόμενα πεντακόσια μέλη εκλέγει έναν επιπλέον αντιπρόσωπο. **Με την ρύθμιση αυτή αγροτικός συνεταιρισμός ενεργός με λιγότερα από 10 μέλη δεν εκλέγει αντιπρόσωπο.**

Η Γενική Συνέλευση της ΠΑΣΕΓΕΣ εκλέγει το /ιοικητικό Συμβούλιο και το Εποπτικό Συμβούλιο. Τα άρθρα 14 και 15 του ν. 2810/2000, όπως ισχύει, καθώς και οι διατάξεις του παρόντος νόμου **εφαρμόζονται αναλόγως** και για την ΠΑΣΕΓΕΣ. Τούτο σημαίνει ότι τα άρθρα αυτά όπως και ολόκληρος ο ν. 2810/2000 και ο ν.4015/2011, εφαρμόζονται και στην ΠΑΣΕΓΕΣ, εφόσον οι διατάξεις τους δεν έρχονται σε αντίθεση με την Σωματειακή νομοθεσία, όπως π.χ η απαγόρευση ενέργειας εμπορικών πράξεων, η κερδοσκοπική δραστηριότητα, πλην της περιπτώσεως της περ. δ) της παρ.2 του άρθρου 7 του ν. 4015/2011.

10. Φορολογικές Διατάξεις:

Η παρ. 2 του άρθρου 15 του ν. 4015/2011 αντικαταστάθηκε, προκειμένου να καταστούν ορισμένες διατάξεις, που αφορούσαν κυρίως τις φορολογικές διευκολύνσεις των ΑΣΟ που συγχωνεύονται ή μετατρέπονται σαφέστερες κατά την εφαρμογή τους, ως εξής:

α) Διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας, που παρέχουν κάθε φορά διευκολύνσεις ή απαλλαγές από φόρους, τέλη χαρτοσήμου ή άλλα υπέρ του Δημοσίου τέλη, εισφορές ή

δικαιώματα υπέρ οποιουδήποτε τρίτου, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των συμβολαιογράφων για τη συγχώνευση και μετατροπή επιχειρήσεων, εφαρμόζονται και στις ΑΣΟ του παρόντος νόμου, που μετατρέπονται συγχωνεύονται. Η μεταγραφή στα υποθηκοφυλακεία γίνεται ατελώς. Η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 23 του ν. 4014/2011, όπως ισχύει, δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση συμβάσεων μετατροπής, συγχώνευσης, απορρόφησης των νομικών προσώπων της παρούσας παραγράφου

β) Απαλλάσσεται από τον φόρο μεταβίβασης ακινήτων η αξία του ακινήτου που μεταβιβάζεται από την ΑΣΟ στα μέλη της κατά το ποσοστό που η αξία αυτή υποβλήθηκε σε φόρο μεταβίβασης κατά την αγορά από την ΑΣΟ του μεταβιβαζόμενου ακινήτου.

γ) Τα πλεονάσματα της διαχειριστικής χρήσης των συνεταιριστικών οργανώσεων, που διανέμονται στα μέλη, υπόκεινται μόνο σε φορολογία εισοδήματος των μελών ανεξαρτήτως της καταβολής τους ή της εξατομικευμένης διατήρησής τους ως κατάθεσης στη συνεταιριστική οργάνωση.

11. Μεταβατικές διατάξεις :

Η παράγραφος 2 του άρθρου 18 του ν. 4015/2011, όπως ισχύει, αντικαθίσταται ως εξής:

α. Οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί οι οποίοι κατά την πρώτη εγγραφή τους αξιολογούνται ως **ανενεργοί**, οφείλουν κατά τη δεύτερη κατά σειρά αξιολόγησή τους είτε να έχουν καταστεί ενεργοί ΑΣ είτε να έχουν συγχωνευθεί με άλλο ενεργό ΑΣ, διαφορετικά λύνονται και τίθενται σε καθεστώς εκκαθάρισης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην **παράγραφο 4 του άρθρου 4**, του ν. 4015/2011, όπως ισχύει μετά την τροποποίησή του με την παρ. 4 του άρθρου 61, δηλαδή με την διαδικασία, που ανωτέρω αναφέρουμε για την εκκαθάριση. Η παρ. 5 του άρθρου 4 του ν. 4015/2011 καταργείται, με το άρθρο 34 του ν. 4282/2014.

β. Με την παρ. 9 του άρθρου 61 τροποποιούνται ορισμένες διατάξεις του άρθρου 19 του ν. 4015/2011, που αφορούν στην διαδικασία συγχώνευσης και μετατροπής των ΕΑΣ, ΚΕΣΕ, ΚΑΣΟ σε Αγροτικούς Συνεταιρισμούς ή σε Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις και των ΣΕ σε Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις, ώστε να επιλύσουν ορισμένα προβλήματα, τα οποία είχαν δημιουργηθεί κατά την εφαρμογή τους, και να δοθεί η δυνατότητα στο Δικαστήριο, το οποίο εγκρίνει το καταστατικό του νέου νομικού προσώπου του ΑΣ, το οποίο προήλθε από την συγχώνευση-μετατροπή μιας ΕΑΣ, ΚΕΣΕ ή ΚΑΣΟ να ελέγξει και την ορθή εφαρμογή των διατάξεων του νόμου αυτού.

Ειδικότερα, οι αποφάσεις των Γενικών Συνελεύσεων των ΑΣ, μελών των ΕΑΣ, περί συγχωνεύσεως και των ΕΑΣ περί μετατροπής σε ΑΣ ή ΑΕΣ, λαμβάνονται με την απαρτία της παραγράφου 3 του άρθρου 11 και την πλειοψηφία της παραγράφου 2 του άρθρου 12 του ν. 2810/2000, δηλαδή την αυξημένη απαρτία και πλειοψηφία, που αναφέρουν οι διατάξεις αυτές. Βεβαίως οι διατάξεις αυτές αφορούν στις συγχωνεύσεις και μετατροπές, που γίνονται μετά την έναρξη ισχύος της διάταξης αυτής και συγκεκριμένα μετά την **1.8.2014**.

Οι ΕΑΣ, οι οποίες έλαβαν απόφαση για τη συγχώνευση- μετατροπή τους, θα πρέπει να ολοκληρώσουν τη διαδικασία τους αυτή μέχρι **30.9.2014**, η δε θητεία των οργάνων διοικήσεώς τους λήγει την ημερομηνία αυτή.

γ) Η μετατροπή μίας ΕΑΣ σε ΑΣ συντελείται με τη συγχώνευση των πρωτοβαθμίων αγροτικών συνεταιρισμών μελών της, κατόπιν λήψεως των προβλεπόμενων στην ανωτέρω παράγραφο αποφάσεων, με εξαίρεση την περίπτωση των ΕΑΣ, που έλαβαν απόφαση για μετατροπή τους μέχρι τον Μάρτιο του 2012 και γνωστοποίησαν την απόφασή τους αυτή στην Εποπτική Αρχή. Με την διαδικασία της συγχώνευσης- μετατροπής, διότι δεν πρόκειται περί **γνησίας μετατροπής**, με την οποία το νομικό πρόσωπο της ΕΑΣ αλλάζει απλά νομικό μανδύα, δηλαδή νομική μορφή, αλλά μετατροπή η οποία είναι προϊόν συγχωνεύσεως των πρωτοβαθμίων ομοιόβαθμων αγροτικών συνεταιρισμών μελών της ΕΑΣ μαζί με την κατά πλάσμα μετατρεπόμενη ΕΑΣ σε ΑΣ, ώστε δια της συγχωνεύσεως όλων να δημιουργείται ένα **νέο νομικό πρόσωπο** ο Αγροτικός Συνεταιρισμός (ΑΣ) του ν. 4015/2011.

Η διαδικασία, η οποία ακολουθείται μετά την λήψη των προαναφερόμενων αποφάσεων, είναι ουσιαστικά η περιγραφόμενη στο άρθρο 21 του ν. 2810/2000, στην οποία άλλωστε ρητά παραπέμπει η παράγραφος 2 του άρθρου 19 του ν. 4015/2011.

Συγκεκριμένα :

αα) Η γενική συνέλευση της ΕΑΣ εγκρίνει το σχέδιο σύμβασης συγχώνευσης - μετατροπής, το οποίο συντάσσεται από τα Διοικητικά Συμβούλια όλων των συγχωνευόμενων ΑΣ και της ΕΑΣ και περιλαμβάνει τους όρους της συγχώνευσης και την αξία της μερίδας του νέου ΑΣ.

Ορθόν είναι να αναγράφεται στους όρους της συγχώνευσης-μετατροπής και η διαδικασία των εκλογών, για την εκλογή του προσωρινού διοικητικού συμβουλίου, επίσης η επωνυμία και ο σκοπός και οι δραστηριότητες του νέου συνεταιρισμού κλπ.

Με την ίδια απόφαση μπορεί να ορίζεται ότι στην περίπτωση που ο αριθμός των μελών φυσικών προσώπων των συγχωνευόμενων συνεταιρισμών υπερβαίνει τα τετρακόσια (400) μέλη, η κοινή γενική συνέλευση των μελών των συγχωνευόμενων αγροτικών συνεταιρισμών μπορεί να είναι αντιπροσωπευτική. Τους όρους της αντιπροσωπευτικότητας θα τους θέσει το σχέδιο σύμβασης συγχώνευσης. Η έκθεση εκτίμησης των περιουσιακών στοιχείων των αγροτικών συνεταιρισμών που συγχωνεύονται και της μετατρεπόμενης ΕΑΣ, εγκρίνεται από τη γενική συνέλευση της ΕΑΣ. Ακολούθως δημοσιεύεται σε μια εφημερίδα, ορίζει το άρθρο 21 του ν. 2810/2000. Η γενική συνέλευση της παρούσας διάταξης συγκροτείται με την απαρτία των αντιπροσώπων των μελών της ΕΑΣ, που αποφάσισαν τη συγχώνευσή τους με τη μετατρεπόμενη ΕΑΣ και την ίδια πλειοψηφία.

ββ) Πρωτοβάθμιοι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί καθώς και φυσικά πρόσωπα-μέλη των συγχωνευόμενων συνεταιρισμών, που δεν επιθυμούν τη συγχώνευση, μπορούν να αποχωρήσουν. Οι αποχωρούντες λαμβάνουν την αξία της συνεταιρικής τους μερίδας κατά τους όρους του καταστατικού τους. Συνήθως τα καταστατικά περιέχουν διατάξεις, σύμφωνα με τις οποίες οι αποχωρούντες λαμβάνουν την ονομαστική αξία της συνεταιρικής τους μερίδας, όπως ισχύει σύμφωνα με την σχετική διάταξη του καταστατικού μειωμένη σε περίπτωση ζημίας, ή ότι άλλο δικαιούται να λάβει το μέλος, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της τελευταίας χρήσης. Το μέλος που αποχωρεί δεν έχει κανένα δικαίωμα στην περιουσία, που έχει δημιουργήσει ο Συνεταιρισμός.

γγ) Οι ΕΑΣ, που έχουν αρνητική οικονομική θέση και αδυνατούν με την αύξηση του συνεταιριστικού τους κεφαλαίου να αποκτήσουν θετική οικονομική θέση ή να καταστούν οικονομικά βιώσιμες, σύμφωνα με την υποπερίπτωση **εε)** όπως παρακάτω αναλύεται μπορούν να αποφασίζουν τη λύση τους και θέση τους σε εκκαθάριση, σύμφωνα με τα άρθρα 24 και 25 του ν. 2810/2000. (ιαδικασία Εκκαθάρισεως, ορισμός Εκκαθαριστή κλπ, όπως ορίζεται στα άρθρα 24 και 25 του ν. 2810/2000, όπως ισχύουν κατόπιν της τροποποιήσεώς τους με την παρούσα διάταξη του άρθρου 61).

δδ) Οι ΕΑΣ, οι οποίες τίθενται σε εκκαθάριση σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου, μπορούν να μεταβιβάσουν ή να μισθώσουν τις παραγωγικές τους εγκαταστάσεις κινητές και ακίνητες, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι αποθηκευτικοί χώροι των προϊόντων τους και τις οποίες χρησιμοποιούν για τις ανάγκες τους, **αποκλειστικά και μόνο** σε ΑΣΟ του παρόντος νόμου, δηλαδή σε Αγροτικούς Συνεταιρισμούς (ΑΣ) ή σε Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις (ΑΕΣ).

Η απόφαση για τη μεταβίβαση ή τη μίσθωση, που γίνεται από τις ΕΑΣ λαμβάνεται από τη γενική συνέλευση της ΕΑΣ με την απαρτία των 2/3 των αντιπροσώπων των μελών της και την πλειοψηφία των 2/3 των αντιπροσώπων των μελών της. Σε περίπτωση που δεν υπάρξουν ενδιαφερόμενες ΑΣΟ, για ένα έτος μετά την έναρξη της εκκαθάρισεως, η δέσμευση αυτή παύει να ισχύει και η μεταβίβαση πραγματοποιείται σύμφωνα με τα οριζόμενα στο νόμο, για την εκκαθάριση. Η μίσθωση ισχύει για όσο χρόνο διαρκεί η εκκαθάριση. Η παρούσα διάταξη δεσμεύει και τον Εκκαθαριστή. Αυτό σημαίνει ότι αν η μίσθωση ή η μεταβίβαση των παραγωγικών εγκαταστάσεων και των αποθηκευτικών χώρων των ΕΑΣ γίνει μετά την έναρξη της εκκαθάρισεως από τον εκκαθαριστή, θα πρέπει την απόφαση για την μίσθωση ή την μεταβίβαση αναλόγως της κρίσεως της γενικής συνελεύσεως να την αποφασίσει, η γενική συνέλευση των αντιπροσώπων της ΕΑΣ, με τις προβλεπόμενες αυξημένες απαρτίες και πλειοψηφίες, που ορίζεται. Η γενική συνέλευση οφείλει να προσδιορίσει και το ύψος του μισθώματος καθώς και το τίμημα της πωλήσεως καθώς επίσης μπορεί να ορίσει και όρους παροχής εγγυήσεως.

εε) Οι ΕΑΣ, οι οποίες έχουν αρνητική οικονομική θέση, μπορούν, εφόσον επιθυμούν τη μετατροπή τους σε ΑΣ ή ΑΕΣ και δύνανται να εξυγιανθούν, να συντάξουν σχέδιο εξυγίανσης και αναδιάρθρωσης, με το οποίο όμως καθίσταται δυνατή η εξυγίανση και η βιωσιμότητα του νέου ΑΣ

ή της ΑΕΣ, που θα προκύψει, από τη διαδικασία συγχώνευσης- μετατροπής. Τα σχέδια αυτά πρέπει να τύχουν της έγκρισης της ενυπόθηκης τράπεζας με το μεγαλύτερο ύψος απαιτήσεων κατά της ΕΑΣ, ή του εκκαθαριστή της υπό **εκκαθάριση ΑΤΕ Α.Ε.** Το σχέδιο εξυγίανσης και αναδιάρθρωσης που εκπονείται κατά τα παραπάνω, εφόσον το αποδεχθούν εγγράφως πιστωτές των ΕΑΣ που εκπροσωπούν τουλάχιστον το 51% των συνολικών οφειλών, συμπεριλαμβανομένων των ενυπόθηκων δανειστών, δεσμεύει και το

Δημόσιο, τους ασφαλιστικούς οργανισμούς, κύριας και επικουρικής ασφάλισης, τους ΟΤΑ και τα ΝΠΔΔ. Η διάταξη ισχύει και για τις ΚΑΣΟ και ΚΕΣΕ, οι οποίες μετατρέπονται σε ΑΣ ή ΑΕΣ.

Σύμφωνα με την άνω διάταξη, αν με οποιονδήποτε τρόπο μπορεί να εξασφαλισθεί η βιωσιμότητα μιας ΕΑΣ, ΚΕΣΕ και ΚΑΣΟ, η οποία αδυνατεί να μετατραπεί λόγω της αρνητικής οικονομικής της θέσης, μπορεί να συντάξει και να υποβάλλει σχέδιο **εξυγίανσης και αναδιάρθρωσης**, με τους όρους του οποίου, μπορεί να εξασφαλίζεται η βιωσιμότητα της συνεταιριστικής οργάνωσης κατά την μετατροπή της. Στα σχέδια εξυγίανσης, μπορεί βεβαίως να προβλέπεται και μείωση του προσωπικού των εργαζομένων μείωση ή ρύθμιση οφειλών προς τις πιστώτριες τράπεζες, το Ελληνικό Δημόσιο, τα Ασφαλιστικά Ταμεία Κυρίας και Επικουρικής Ασφάλισης. Εφόσον το σχέδιο εξυγίανσης και αναδιάρθρωσης, το οποίο εξασφαλίζει την βιωσιμότητα του νέου ΑΣ ή της ΑΕΣ, **με τους όρους που αυτό θέτει**, το αποδεχθούν εγγράφως πιστωτές των ΕΑΣ που εκπροσωπούν τουλάχιστον το 51% των συνολικών οφειλών, συμπεριλαμβανομένων των ενυπόθηκων δανειστών, τότε το σχέδιο αυτό όπως έχει εκπονηθεί και με τους όρους, που θέτει, δεσμεύει απολύτως και το Δημόσιο, τους ασφαλιστικούς οργανισμούς, κύριας και επικουρικής ασφάλισης, τους ΟΤΑ και τα ΝΠΔΔ. **Η διάταξη αυτή παρέχει σημαντικές δυνατότητες, για την εξυγίανση μιας συνεταιριστικής οργάνωσης και εμποδίζεται έτσι η θέση της σε εκκαθάριση.**

δ. Τα νομικά πρόσωπα των Αγροτικών Συνεταιρισμών, που θα προκύψουν από την συγχώνευση - μετατροπή είναι **καθολικοί διάδοχοι των ΑΣ και ΕΑΣ** που θα συγχωνευθούν - μετατραπούν, κατά τα ανωτέρω, και τις υποκαθιστούν πλήρως σε κάθε δικαίωμα και υποχρέωση, καθώς και στις εκκρεμείς δίκες τις οποίες συνεχίζουν. Η διάταξη ισχύει και για τις ΑΕΣ που προέρχονται από μετατροπή. Οι νέοι ΑΣ ή ΑΕΣ που προέκυψαν από την μετατροπή των ΕΑΣ, ΚΕΣΕ και ΚΑΣΟ, θεωρούνται καθολικοί διάδοχοι αυτών και για κάθε είδους επιχειρησιακά προγράμματα που έχουν αναλάβει, διότι οι διατάξεις περί συγχωνεύσεως και μετατροπής είναι υποχρεωτικές από τον νόμο.

ε. Οι Συνεταιριστικές Εταιρείες (ΣΕ) του άρθρου 32 του ν. 2810/2000, μετατρέπονται σε Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις (ΑΕΣ) κατόπιν τροποποίησης του καταστατικού τους. Μέλη των εταιρειών αυτών είναι οι ΑΣΟ του παρόντος νόμου, ανεξάρτητα από τον αριθμό των μετοχών που κατέχει εκάστη. Αυτό σημαίνει ότι μια ΣΕ, που μετατρέπεται σε ΑΕΣ, οι μέτοχοί της συνεχίζουν να κατέχουν τον ίδιο αριθμό των μετοχών, που κατείχαν μέχρι την μετατροπή τους, εκτός των περιπτώσεων που πρέπει να ρυθμίσουν θέματα εκ της συμμετοχής τους σε αυτές τρίτων μη συνεταιριστικών οργανώσεων, οπότε υποχρεωτικά θα εφαρμοστούν οι διατάξεις των καταστατικών τους, που ρυθμίζουν αντίστοιχα θέματα.

στ. Οι Κεντρικές Συνεταιριστικές Ενώσεις (ΚΕ.Σ.Ε.) και οι Κοινοπραξίες Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (Κ.Α.Σ.Ο.), των άρθρων 29 και 30 του ν. 2810/2000 μετατρέπονται σε ΑΕΣ ή ΑΣ. Η μετατροπή μιας ΚΕΣΕ ή ΚΑΣΟ σε ΑΕΣ, δεν παρουσιάζει προβλήματα ως προς την μετατροπή της. Ακολουθεί την ίδια διαδικασία που ακολουθεί μια ΕΑΣ. Η μετατροπή όμως μιας ΚΕΣΕ ή ΚΑΣΟ σε αγροτικό συνεταιρισμό εμφανίζει δυσκολίες, διότι μέλη των ΚΕΣΕ κυρίως ήταν Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών. Επειδή ο νόμος δεν αναφέρει ειδική διαδικασία, για την μετατροπή αυτή, θα πρέπει να γίνει **αναλογική** εφαρμογή του άρθρου 21 του ν. 2810/2000 και του ν. 4015/2011. Έτσι φυσικά πρόσωπα μέλη των ΑΣ αυτών, γίνονται αυτοδίκαια κατά την διάταξη της **παρ. 6 του άρθρου 21 του ν. 2810/2000**, τα φυσικά πρόσωπα μέλη των πρωτοβαθμίων μελών των ΕΑΣ ή των ΑΣ μελών της ΚΕΣΕ ή ΚΑΣΟ, βεβαίως **εφόσον το επιθυμούν** και τα οποία όμως συγκεντρώνουν τους όρους και τις προϋποθέσεις, που ορίζονται στην απόφαση και στους όρους της μετατροπής κυρίως στις περιπτώσεις, που αποφασίστηκε η μετατροπή σε κλαδικό αγροτικό συνεταιρισμό, όπου τα μέλη πρέπει να είναι παραγωγοί του αντιστοίχου προϊόντος να προσκομίζουν τουλάχιστον το 80% της παραγωγής τους στον συνεταιρισμό κατά τους όρους του καταστατικού του Α.Σ. Επίσης λειτουργούν ΚΕΣΕ, οι οποίες παρέχουν υπηρεσίες στα μέλη τους.

Οι ΚΕΣΕ αυτές μετατρέπονται σε ΑΣ ή ΑΕΣ, με τον αντίστοιχο καταστατικό τους σκοπό. Κατά τα λοιπά εφαρμόζεται η ίδια διαδικασία, που εφαρμόζεται και στις Ενώσεις. Οι οργανώσεις της διάταξης αυτής θα πρέπει να έχουν ολοκληρώσει τη διαδικασία συγχώνευσης (εφόσον πρόκειται για κοινοπραξίες με μέλη αγροτικούς συνεταιρισμούς)- μετατροπής τους, μέχρι **30.9.2014** η δε θητεία των οργάνων διοικήσεώς τους λήγει την ημερομηνία αυτή.

ζ. Οι ΑΣ, οι ΕΑΣ, οι ΚΕΣΕ οι ΚΑΣΟ και οι ΣΕ, που συγχωνεύονται – μετατρέπονται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου, απαλλάσσονται της υποχρεώσεως καταβολής κάθε είδους φόρου, τέλους, τέλους χαρτοσήμου, φόρου υπέρ τρίτων, δικαιωμάτων υποθηκοφυλάκων, της μεταγραφής γενομένης ατελώς, δικαιωμάτων Ταμείων, αναλογικών δικαιωμάτων συμβολαιογράφων και κάθε άλλης απαλλαγής που προβλέπεται για την περίπτωση αυτή στον κ.ν. 2190/1920 και τους αναπτυξιακούς νόμους 1297/1972 και 2166/1993, όπως αυτοί ισχύουν. Η διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 23 του ν. 4014/2011, που αφορά στα αυθαίρετα ακίνητα, όπως ισχύει, δεν εφαρμόζεται και στην περίπτωση

συμβάσεων μετατροπής και συγχώνευσης των νομικών προσώπων του παρόντος άρθρου.

Η διάταξη ισχύει από 21.9.2011. Επίσης προσθέτουμε ότι σύμφωνα με την διάταξη του δευτέρου εδαφίου της παραγράφου 4 του άρθρου 21 του ν. 2810/2000, το οποίο ισχύει σύμφωνα με την παρ.2 του άρθρου 19 του ν. 4015/2011, η τυχόν υπεραξία, που προκύπτει από την αποτίμηση των περιουσιακών στοιχείων απαλλάσσεται από κάθε φόρο και τέλος και εγγράφεται σε λογαριασμό του τακτικού αποθεματικού της νέας οργάνωσης, που προκύπτει από την συγχώνευση-μετατροπή.

ζ. Το Δικαστήριο στο οποίο υποβάλλεται για έγκριση, το καταστατικό του νέου Αγροτικού Συνεταιρισμού, που προέρχεται από τη συγχώνευση - μετατροπή μιας ΕΑΣ ή ΚΕΣΕ ή ΚΑΣΟ ερευνά την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου, ώστε να ελέγχεται αν για την συγχώνευση και μετατροπή εφαρμόστηκαν οι διατάξεις του νόμου αυτού, προκειμένου να μη μένει ανέλεγκτος η διαδικασία συγχωνεύσεως - μετατροπής. Η διάταξη ισχύει και καταλαμβάνει και τις εκκρεμείς δίκες, για κάθε συγχώνευση - μετατροπή των προαναφερομένων οργανώσεων.

η. Οι προβλεπόμενες στο νόμο αυτό και παρεχόμενες στους συνεταιρισμούς φορολογικές διευκολύνσεις, πρέπει να υλοποιηθούν από τους ενδιαφερόμενους αγροτικούς συνεταιρισμούς **μέσα σε χρονικό διάστημα δύο (2) μηνών από την έναρξη ισχύος του νόμου, δηλαδή μέχρι το τέλος του Σεπτεμβρίου 2014.**

Ειδικότερα με την παράγραφο 12 η οποία προστέθηκε με το προαναφερόμενο άρθρο 61 του ν. 4277/2014 στο άρθρο 19 του ν. 4015 /2011, ορίστηκε ότι :

« Ανενεργοί Αγροτικοί Συνεταιρισμοί μπορούν να αποφασίσουν τη λύση τους και τη θέση τους σε εκκαθάριση σύμφωνα με τα άρθρα 24 και 25 του ν. 2810/2000. Για τη διευκόλυνση της εκκαθάρισεως αυτής, οι συνεταιρισμοί αυτοί, αφού υποβάλουν φορολογική δήλωση για την τρέχουσα οικονομική χρήση εντός προθεσμίας δύο μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, απαλλάσσονται για τις παρελθούσες οικονομικές χρήσεις από κάθε προσαύξηση ή πρόστιμο, το οποίο επιβλήθηκε λόγω της μη υποβολής παντός είδους φορολογικών δηλώσεων, όπως εισοδήματος, Φ.Π.Α., ακινήτου περιουσίας, παρακρατούμενων φόρων, μεταβολών μητρώου, μισθωτών υπηρεσιών και λοιπών δηλώσεων. Η διάταξη αυτή ισχύει και για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς που συγχωνεύονται, καθώς επίσης και για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς οι οποίοι δεν συγχωνεύθηκαν, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 19 του νόμου αυτού, οι οποίοι όμως - συνεταιρισμοί, οφείλουν εντός προθεσμίας δύο μηνών από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, να υποβάλουν τις δηλώσεις αυτές, για την τακτοποίησή τους».

Από την άνω διάταξη με σαφήνεια προκύπτει ότι αγροτικοί συνεταιρισμοί, οι οποίοι έλαβαν ή πρόκειται να λάβουν απόφαση από την γενική τους συνέλευση, για να τεθούν σε εκκαθάριση ή έχουν τεθεί σε καθεστώς εκκαθάρισεως σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 24 και 25 του ν. 2810/2000, όπως ισχύει και οι συνεταιρισμοί αυτοί λόγω αδράνειάς τους, παρέλειψαν να υποβάλλουν κάθε είδους φορολογική δήλωση, όπως εισοδήματος, Φ.Π.Α., ακινήτου περιουσίας, παρακρατούμενων φόρων, μεταβολών μητρώου, μισθωτών υπηρεσιών και λοιπών δηλώσεων, για τις οποίες ήσαν υπόχρεοι, μπορούν μέσα σε προθεσμία δυο μηνών από την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού, **δηλαδή από 1.8.2014 μέχρι 30.9.2014**, να προσέλθουν στις αρμόδιες /ΟΥ, στις

οποίες υπάγονται και να υποβάλουν μαζί με την δήλωση της τρέχουσας οικονομικής χρήσεως, και όλες τις δηλώσεις που έχουν παραλείψει να υποβάλουν μέχρι και την 30η Σεπτεμβρίου 2014, απαλλασσόμενοι από κάθε προβλεπόμενο, για τις περιπτώσεις αυτές πρόστιμο ή τέλος ή οποιαδήποτε άλλη επιβάρυνση, η οποία δημιουργείται από την αιτία αυτή, δηλαδή λόγω μη εμπρόθεσμης υποβολής των φορολογικών αυτών δηλώσεων.

Η διάταξη αυτή της απαλλαγής ισχύει και για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς οι οποίοι ήδη συγχωνεύθηκαν με τις μετατρεπόμενες ΕΑΣ και δημιουργήθηκε ο νέος αγροτικός συνεταιρισμός. Οι συνεταιρισμοί αυτοί παρά το γεγονός ότι συγχωνεύθηκαν, που σημαίνει ότι διαλύθηκαν χωρίς να τεθούν σε εκκαθάριση, οφείλουν να προσέλθουν στις αρμόδιες ΔΟΥ, για την φορολογική τους τακτοποίηση, η οποία δημιουργείται από την διάλυσή τους. Για τον λόγο αυτό η ίδια προθεσμία χορηγήθηκε και για την κατηγορία των συνεταιρισμών αυτών.

Ο νομοθέτης προέβλεψε επίσης η ίδια διάταξη να ισχύσει ακόμη και για τους συνεταιρισμούς εκείνους, οι οποίοι δεν συγχωνεύθηκαν σύμφωνα με την μεταβατική διάταξη του άρθρου 19 του ν.4015/2011, αλλά κατόπιν αποφάσεως της γενικής συνελεύσεως των μελών τους επέλεξαν την αυτόνομη λειτουργία τους.

Είναι εμφανές ότι με την προαναφερόμενη διάταξη επιδιώκεται η φορολογική τακτοποίηση των εκκρεμοτήτων όλων των αγροτικών συνεταιρισμών, μέσα στο πλαίσιο εξυγίανσης αυτών και εκκαθάρισεως του νέου Εθνικού Μητρώου των ΑΣΟ, και βεβαίως κυρίως αυτών, που λόγω μακροχρονίου αδρανείας τους, η οποία τις περισσότερες φορές συνεπάγεται και την έλλειψη διοικήσεως, δεν καθίστατο δυνατό να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους, ως νομικά πρόσωπα, ενώπιον των φορολογικών αρχών, τα οποία νομικά πρόσωπα, δηλαδή οι συνεταιρισμοί, εφόσον δεν είχαν διαλυθεί υφίσταντο.

Επειδή τίθενται πολλά ερωτήματα, σχετικά με το ποια Διοίκηση είτε θα συγκαλέσει γενική συνέλευση, για να αποφασίσει την εκκαθάριση, είτε για να υποβάλει τις απαιτούμενες φορολογικές δηλώσεις, τονίζουμε ότι η Διοίκηση πρέπει να είναι ενεργός. Τούτο σημαίνει ότι πρέπει ο Συνεταιρισμός να έχει εκλέξει νομίμως διοικητικό συμβούλιο, το οποίο να διανύει την προβλεπόμενη από το καταστατικό θητεία του. Αν ο Συνεταιρισμός έχει τεθεί σε εκκαθάριση, τον συνεταιρισμό εκπροσωπεί ο εκκαθαριστής. Στην περίπτωση, που δεν υπάρχει ενεργός διοίκηση κατά τα ανωτέρω, τότε καθίσταται υποχρεωτική η προσφυγή στο Ειρηνοδικείο της έδρας του Συνεταιρισμού, για τον διορισμό προσωρινής διοικήσεως, η οποία θα συγκαλέσει την γενική συνέλευση των μελών του συνεταιρισμού, για την εκλογή οριστικής διοικήσεως.

Περαιτέρω, για την λήψη αποφάσεως από την γενική συνέλευση του συνεταιρισμού, για θέση του σε εκκαθάριση, σύμφωνα με τα άρθρα 24 και 25 του ν. 2810/2000, όπως ισχύουν μετά την τροποποίησή τους, απαιτείται η αυξημένη απαρτία και πλειοψηφία των άρθρων 11 παρ. 3 και 12 παρ.2 του ν. 2810/2000. Δηλαδή η γενική συνέλευση βρίσκεται σε **απαρτία** και συνεδριάζει εγκύρως, εφόσον, στην έναρξη της συνεδρίασης, είναι παρόντα μέλη του συνεταιρισμού, που έχουν δικαίωμα ψήφου και εκπροσωπούν τουλάχιστον τα δύο τρίτα

(2/3) του όλου αριθμού των ψήφων. Εάν δεν συντελεστεί η απαρτία αυτή, η γενική συνέλευση συνέρχεται σε επαναληπτική συνέλευση, οπότε βρίσκεται σε Απαρτία, εφόσον στην έναρξη της συνεδρίασης είναι παρόντα μέλη του συνεταιρισμού, που έχουν δικαίωμα ψήφου και εκπροσωπούν τουλάχιστον το μισό (1/2) του όλου αριθμού των ψήφων.

Η γενική συνέλευση **αποφασίζει** με αυξημένη πλειοψηφία των δύο τρίτων (2/3) των ψήφων, που εκπροσωπούνται σε αυτήν.

θ. Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί, οι οποίοι ήταν μέλη πρώην Ενώσεων Αγροτικών συνεταιρισμών, και δεν συγχωνεύθηκαν συνεπώς έχουν ακολουθήσει αυτόνομη πορεία, οφείλουν, εφόσον έχει λήξει η θητεία των οργάνων διοικήσεώς τους να διενεργήσουν αρχαιρεσίες, μέχρι **30.9.2014**.

Η διαδικασία συγχωνύσεως μετατροπής των ΕΑΣ ΚΕΣΕ ΚΑΣΟ σε ΑΣ ή ΑΕΣ και των ΣΕ σε ΑΕΣ, θα πρέπει να ολοκληρωθεί μέχρι **30.9.2014**. Η ΠΑΣΕΓΕΣ οφείλει να διενεργήσει αρχαιρεσίες μέχρι **30.10.2014**. Για τον σκοπό αυτό παρατείνεται και η θητεία των οργάνων διοικήσεως τους μέχρι τις άνω ημερομηνίες αντίστοιχα.

ι. αα) Σύμφωνα με την παράγραφο νέα παράγραφο 14 του άρθρου 19, η μετατροπή των ΕΑΣ, ΚΑΣΟ, ΚΕΣΕ και ΣΕ σε ΑΕΣ κηρύσσεται άκυρη με απόφαση του Ειρηνοδικείου, το οποίο δικάζει

κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας αν: αα) δεν τηρήθηκαν οι διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 19 του ν. 4015/2011, ββ) αν αποδειχθεί ότι η απόφαση μιας συνεταιριστικής οργανώσεως, που αποφάσισε και ενέκρινε τη μετατροπή, δεν ελήφθη ή είναι άκυρη ή είναι ακυρώσιμη κατά τις διατάξεις του άρθρου 13 του ν. 2810/2000. Η αγωγή για την ακύρωση της μετατροπής ασκείται εντός προθεσμίας έξι (6) μηνών από την έναρξη ισχύος του παρούσας διάταξης. Το αρμόδιο δικαστήριο παρέχει στις ενδιαφερόμενες συνεταιριστικές οργανώσεις προθεσμία για την άρση των λόγων της ακυρότητας της μετατροπής, αν είναι εφικτή. Η δικαστική απόφαση που κηρύσσει την ακυρότητα της μετατροπής δημοσιεύεται στο ΓΕΜΗ και δεν θίγει το κύρος των υποχρεώσεων που γεννήθηκαν σε όφελος ή σε βάρος της ΑΕΣ στην περίοδο μετά την ημερομηνία καταχώρισης της ΑΕΣ στο ΓΕΜΗ και πριν τη δημοσίευση της απόφασης αυτής.

ββ) Εναντίον της απόφασης του Ειρηνοδικείου, που εγκρίνει το καταστατικό του ΑΣ, ο οποίος προήλθε από τη μετατροπή ΕΑΣ, ΚΕΣΕ, ΚΑΣΟ ασκείται έφεση ή τριτανακοπή από οποιονδήποτε έχει έννομο συμφέρον αν δεν τηρήθηκαν οι διατάξεις του άρθρου 19 του νόμου αυτού, όπως ίσχυσε πριν την τροποποίησή του με το παρόν άρθρο 61.οι οποίες ασκούνται εντός προθεσμίας ενός (1) έτους από την έναρξη ισχύος της παρούσας διάταξης.

Δικαίωμα ασκήσεως εφέσεως έχει και η Εποπτική Αρχή του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Και στην περίπτωση αυτή σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ.3 του ν. 2810/2000, ο Ειρηνοδίκης μπορεί να καλέσει τα μέλη του /Σ, για να κάνουν τις απαραίτητες διορθώσεις, πριν από την έγκριση του καταστατικού ή την τροποποίηση αυτού του νέου ΑΣ.

γγ) Με την διάταξη που ακολουθεί, ο νομοθέτης, επειδή εμφανίστηκαν παραλείψεις και παρατυπίες μη οφειλόμενες σε υπαιτιότητα των συνεταιρισμών, που εφήρμοσαν τις διαδικασίες συγχώνευσης και μετατροπής, αλλά σε δυσχέρειες στην εφαρμογή των διατάξεων του νόμου, και δεδομένου ότι δεν υπήρχε προηγούμενη εμπειρία για συγχώνευση ανομοιοβάθμων αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων, χορηγεί μια δυνατότητα διορθώσεως των σφαλμάτων αυτών. Έτσι προβλέπει ότι, Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΕΑΣ), Κεντρικές Συνεταιριστικές Ενώσεις (ΚΕΣΕ) και Κοινοπραξίες Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (ΚΑΣΟ), οι οποίες έχουν ήδη μετατραπεί σε Αγροτικούς Συνεταιρισμούς (ΑΣ), μπορούν μέσα σε **τρεις (3) μήνες** από τη δημοσίευση της παρούσας διάταξης δηλαδή μέχρι **1.11.2014**, να διενεργήσουν εκ νέου οποιαδήποτε πράξη είτε παρέλειψαν να διενεργήσουν είτε διενήργησαν πλημμελώς, η οποία αφορά στη διαδικασία συγχωνεύσεως ή και μετατροπής τους.

Οι πράξεις αυτές θα πρέπει να εγκριθούν από τη γενική συνέλευση του νέου αγροτικού συνεταιρισμού, ο οποίος προήλθε από τη συγχώνευση ή και μετατροπή. Η διάταξη αφορά και όλες τις υποθέσεις, οι οποίες εκκρεμούν ενώπιον των /ικαστηρίων και αφορούν στους λόγους αυτούς.

Η διάταξη θεσπίστηκε, διότι σύμφωνα και με την εν τω μεταξύ διαμορφωθείσα νομολογία, τα Δικαστήρια κατά την έγκριση των καταστατικών των αγροτικών συνεταιρισμών, οι οποίοι προέρχονταν από συγχώνευση και μετατροπή, δεν είχαν υποχρέωση ελέγχου της ορθής τήρησης της διαδικασίας της συγχώνευσης-μετατροπής, αλλά μόνον της νομιμότητας των διατάξεων των καταστατικών.

13) Με την τροποποίηση του άρθρου 19 α η αναστολή των ποινικών διώξεων, των διοικητικών μέτρων και των διοικητικών κυρώσεων καταλαμβάνει και τα νομικά πρόσωπα των ΕΑΣ κλπ, τα οποία έχουν κηρυχθεί σε κατάσταση **πτωχεύσεως**.

14) Επιλύεται ένα σημαντικό θέμα, το οποίο αφορούσε στους παλαιούς ασφαλισμένους στο ταμείο ΤΣΕΑΠΓΣΟ. Έτσι ασφαλισμένοι οι οποίοι μέχρι **31.7.2007** είχαν ασφαλιστικό δεσμό με το ταμείο αυτό, για απασχολήσεις τους από 1.8.2007 και μετά σε Συνεταιριστικές Οργανώσεις, θα ασφαλιζονται και θα συνταξιοδοτούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του ταμείου ΤΣΕΑΠΓΣΟ.

15). Τροποποιήσεις που αφορούν κυρίως στον ν. 2810/2000:

αα) Για τη σύσταση αγροτικού συνεταιρισμού απαιτείται η σύνταξη καταστατικού και η υπογραφή του **από δέκα (10) τουλάχιστον φυσικά πρόσωπα**. Τα άνω πρόσωπα πρέπει να συγκεντρώνουν τις

προϋποθέσεις του άρθρου 5 του ν. 2810/2000. Το καταστατικό εγκρίνεται από το Ειρηνοδικείο της έδρας του Αγροτικού Συνεταιρισμού.

ββ) Μέλη του ΑΣ μπορεί να γίνουν φυσικά πρόσωπα, που έχουν πλήρη ικανότητα για δικαιοπραξία, απασχολούνται σε οποιονδήποτε κλάδο ή δραστηριότητα της αγροτικής οικονομίας που εξυπηρετείται από τις δραστηριότητες του ΑΣ, πληρούν τους όρους του καταστατικού του και αποδέχονται να χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες του. Επίσης, μέλος ΑΣ μπορεί να γίνει και άλλος ΑΣ κατά τους όρους που θα ορίσει το καταστατικό του συνεταιρισμού.

γγ) Η εθελοντική εργασία που παρέχουν τα Μέλη του Αγροτικού Συνεταιρισμού προς το Συνεταιρισμό τους, ανάλογα με τις ανάγκες του, δεν θεωρείται ότι παρέχεται στα πλαίσια σχέσης εξαρτημένης εργασίας. Ο Συνεταιρισμός εκδίδει αποδείξεις δαπάνης για την καταβαλλόμενη αμοιβή της προσωπικής εργασίας που παρέχεται από τα Μέλη του, σύμφωνα με τα οριζόμενα από τις διατάξεις του άρθρου 15 του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων (ΚΒΣ), όπως ισχύει, ανεξάρτητα από το ύψος του ποσού που καταβάλλεται και εφόσον ο δικαιούχος δεν είναι επιτηδευματίας από άλλη αιτία. **Το εισόδημα της παραγράφου αυτής θεωρείται γεωργικό εισόδημα.**

δδ) Το συνεταιριστικό κεφάλαιο των ΑΣ ανέρχεται κατ' ελάχιστο στο ποσό **των δέκα χιλιάδων (10.000) ευρώ.**

εε) Η αύξηση ή η μείωση της αξίας της μερίδας γίνεται με απόφαση της γενικής συνέλευσης και **τροποποίηση του καταστατικού.**

στ) Τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του συνεταιρισμού δεν μπορεί να είναι λιγότερα από **τρία (3).**

ζζ) Μία σημαντική αλλαγή, με την οποία επανέρχεται η διάταξη περί ελέγχου του ν. 2810/2000, σύμφωνα με την οποία ο διαχειριστικός, λογιστικός και οικονομικός έλεγχος των ΑΣΟ, για τις οποίες συντρέχουν οι προϋποθέσεις ελέγχου των ανωνύμων εταιρειών με βάση τα προς εκτέλεση του κ.ν.2190/1920 εκδοθέντα ή εκδοθησόμενα Προεδρικά διατάγματα ή υπουργικές αποφάσεις διενεργείται από μέλη των ορκωτών ελεγκτών σύμφωνα με τις διατάξεις του ίδιου νόμου, όπως κάθε φορά ισχύει. Στις λοιπές ΑΣΟ διενεργείται από ορκωτούς ελεγκτές ή από ελεγκτές πτυχιούχους ανωτάτων σχολών, που έχουν άδεια άσκησης οικονομολογικού επαγγέλματος, σύμφωνα με τις σχετικές ισχύουσες διατάξεις.»

ηη) Η διάταξη αφορά τις περιπτώσεις λύσεως ενός αγροτικού συνεταιρισμού, αλλά και την δυνατότητα αναβιώσεως του. Έτσι οι ΑΣ λύνονται:

1) Αν έληξε ο χρόνος διάρκειάς τους, που ορίζεται στο καταστατικό και δεν αποφασίστηκε η παράτασή του από τη γενική συνέλευση.

2) Με απόφαση της γενικής συνέλευσης, που λαμβάνεται με την απαρτία της παραγράφου 3 του άρθρου 11 και την πλειοψηφία της παραγράφου 2 του άρθρου 12.

3) Αν κηρυχθούν σε κατάσταση πτώχευσης.

4) Αν ο συνεταιρισμός διαλύθηκε λόγω λήξης της διάρκειάς του ή λόγω της πτώχευσής του, η οποία όμως ανακλήθηκε ή περατώθηκε με συμβιβασμό, είναι δυνατή η αναβίωσή του με απόφαση της γενικής συνέλευσης που καταχωρίζεται στο μητρώο ΑΣ. Σε περίπτωση αναβίωσης λογίζεται ότι ο συνεταιρισμός δεν έχει ποτέ διαλυθεί. Η αναβίωση αποκλείεται όταν έχει αρχίσει η διανομή της περιουσίας του συνεταιρισμού.

ε) Με απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου της έδρας των ΑΣ μετά από αίτηση του Διοικητικού Συμβουλίου ή των 2/3 του συνολικού αριθμού των μελών τους ή της Εποπτική Αρχής. Η απόφαση υπόκειται σε έφεση.

θθ) Με την τροποποίηση του τελευταίου εδαφίου της παραγράφου 3 του άρθρου 25 του ν. 2810/2000, λύεται ένα πρόβλημα το οποίο είχε δημιουργήσει ερμηνευτικά προβλήματα, αν και ενδεχομένως δεν θα έπρεπε, διότι κανόνας στο συνεταιριστικό δίκαιο, είναι η αρχή της αφιλοκερδούς διανομής. Έτσι λοιπόν ρητά ορίστηκε ότι , το υπόλοιπο του ενεργητικού που απομένει μετά την εκκαθάριση, διατίθεται, με απόφαση της γενικής συνέλευσης, αποκλειστικά για σκοπούς συνεταιριστικούς ή κοινωνικούς. Ουδέποτε διανέμεται στα μέλη.

Κατά τα λοιπά για την διαδικασία της εκκαθάρισεως, όπως προαναφέρθηκε εφαρμόζονται οι διατάξεις περί δικαστικής εκκαθάρισης κληρονομιάς.

ι) Με την διάταξη της παρ. 14 του άρθρου 19 του ν. 4015/2011 , **καταργείται το Πειθαρχικό**

Συμβούλιο της ΠΑΣΕΓΕΣ, που προβλέπεται στο άρθρο 51 της ΚΥΑ 52800/2006 των Υφυπουργών Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας –Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (Β' 1443), η οποία εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση της παρ. 2 του άρθρου 38 του ν. 2810/2000, όπως αυτό αντικαταστάθηκε με την παρ. 17 του άρθρου 18 του ν. 3147/2003 και την παρ. 19 του ιδίου ως άνω άρθρου 18 του ν. 3147/2003, καταργείται **από 14.2.2012**.

Η κατάργηση θεωρήθηκε επιβεβλημένη μετά την έναρξη ισχύος του Μνημονίου ΙΙ, σύμφωνα με το οποίο καταργήθηκε η μονιμότητα του προσωπικού των ΑΣΟ.

ιι) Τέλος με το άρθρο 32 του ν. 4282/2014 «Ανάπτυξη Υδατοκαλλιεργειών και άλλες διατάξεις» προστέθηκε νέο εδάφιο στο τέλος της περ. δ' της παρ.9 του άρθρου 61 του ν. 4277/2014, σύμφωνα με το οποίο, «Μέλη των κλαδικών αγροτικών συνεταιρισμών που προέκυψαν από μετατροπές ΚΕΣΕ και ΚΑΣΟ είναι μόνο όσοι απασχολούνται με το αντικείμενο δραστηριότητας του κλαδικού αυτού ΑΣ και καταβάλλουν τη συνεταιριστική τους μερίδα που όρισε η απόφαση μετατροπής».

Η διάταξη αφορά στις Κεντρικές Συνεταιριστικές Ενώσεις (ΚΕΣΕ) και στις Κοινοπραξίες Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων (ΚΑΣΟ), οι οποίες μετετράπησαν σε Α.Σ, σύμφωνα με την παρ.8 του άρθρου 19 του ν.4015/2011, όπως ίσχυσε, πριν την τροποποίησή του με το άρθρο 61 του ν. 4277/2014. Σύμφωνα με την διάταξη αυτή, μέλη των αγροτικών αυτών συνεταιρισμών που προέκυψαν από την διαδικασία μετατροπής μιας ΚΕΣΕ ή ΚΑΣΟ σε αγροτικό συνεταιρισμό, είναι μόνον τα μέλη ,τα οποία έχουν ως αντικείμενο της αγροτικής τους δραστηριότητας το προϊόν ή τα όμοια ή ομοειδή προϊόντα ,σύμφωνα με τον καταστατικό σκοπό του συνεταιρισμού, και τα οποία έχουν καταβάλει την συνεταιρική τους μερίδα, όπως αυτή ορίστηκε με την απόφαση της μετατροπής τους, η οποία βεβαίως δεν επηρεάζεται από την νομική μορφή, στην οποία αποφάσισαν να μετατραπούν τα μέλη των ΚΑΣΟ και ΚΕΣΕ.

Ο Γενικός Γραμματέας
Μόσχος Κορασιδής

100 χρόνια από την ψήφιση του νόμου 602/1914 (του Κ. Παπαγεωργίου)

Στις 31 Δεκεμβρίου 2014 συμπληρώθηκαν 100 χρόνια από την ψήφιση του νόμου 602 «περί συνεταιρισμών, από την Κυβέρνηση Ελ. Βενιζέλου, με εισηγητή τον Υπουργό Ανδρέα Μιχαλακόπουλο. Ο νόμος αυτός, όπως έχει γενικά αναγνωρισθεί, ήταν ένας πολύ καλός νόμος και αφορούσε τους συνεταιρισμούς κάθε μορφής.

Ο συνεταιριστικός θεσμός, εκτός από τους πρωτοπόρους Γ. Γρηγοριάδη και Ν. Μιχόπουλο, οι οποίοι ίδρυσαν τον πρώτο γεωργικό συνεταιρισμό Αλμυρού το 1900 και τους πρωτεργάτες ίδρυσης του αστικού συνεταιρισμού Τεχνοεργατών Λαμίας τον ίδιο χρόνο, ευαισθητοποίησε πολλές προσωπικότητες της επιστήμης και της πολιτικής, όπως ο Σ. Ιασεμίδης, ο Θ. Τζωρτζάκης, ο Β. Σιμωνίδης, ο Δ.Θ. Πάνος, ο Σπ. Χασιώτης, ο Δ. Καλιτσουνάκης, ο Αλ. Παπαναστασίου, ο Αλ. Σβώλος, ο Αλ. Μυλωνάς, ο Π. Καναγκίνης, ο Ντ. Μαλούχος, ο Χρυσός Ευελπίδης, ο Αρ. Σίδερης, ο Π. Δεκάζος, ο Δ. Σταφανίδης, ο Σπ. Αντωνιάδης, ο Χαρ. Παπαχρίστος, ο Αλ. Μπαλτατζής, ο Ι. Αφεντάκης, ο Β. Ιλαντζής, ο Α.Ν. Κλήμης, ο Ν. Κολύμβας και πλειάδα άλλων που ίσως έγιναν λιγότερο γνωστοί αλλά πρόσφεραν σημαντικό έργο, σε περιόδους ειρήνης και σε περιόδους πολέμου.

Οι συνεταιρισμοί διαδραμάτισαν εξαιρετικό ρόλο στη στήριξη της οικονομίας και της κοινωνίας, ιδιαίτερα στον αγροτικό χώρο. Δεν έλειψαν οι περίοδοι κάμψης και κρίσεων, οι οποίες συνήθως έπονταν περιόδων ακμής και οφείλονταν σε μέτρα πολιτικής, αποτέλεσμα της επιρροής που ασκούσαν στους πολιτικούς τα αντιτιθέμενα συμφέροντα.

Παρά τις ενδιάμεσες παραμορφώσεις του, ο νόμος 602 διατηρήθηκε μέχρι το 1979, ενώ είχε γίνει δυσλειτουργικός ακριβώς λόγω των παραμορφώσεων. Τότε, ύστερα από πολύχρονες διαβουλεύσεις, ψηφίστηκε χωριστός νόμος για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς. Ακολούθησαν χωριστοί νόμοι για τους αστικούς συνεταιρισμούς και επίσης χωριστοί νόμοι για άλλες κατηγορίες συνεταιρισμών. Στο μεταξύ, με νομοθετικά μέτρα, αλλοιώθηκε και η φύση του συνεταιριστικού θεσμού, ο οποίος κατέστη υποχείριο κομματικών εξαρτήσεων και σκοπιμοτήτων, με κύρια επιδίωξη την κομματική χειραγώγηση, ύστερα από εκμαυλισμό των αγροτικών συνεταιρισμών με παροχές σκοπιμότητας.

Αποτέλεσμα αυτών των παρεμβάσεων ήταν η υπερχρέωση των συνεταιρισμών, η οποία, παρά τις λεγόμενες ρυθμίσεις, οδήγησαν στη συντριβή κορυφαίων συνεταιριστικών φορέων.

Μια προσπάθεια επαναφοράς του συνεταιριστικού θεσμού στον παγκοσμίως αποδεκτό δρόμο, έγινε με τον νόμο 2810/2000, για να ακολουθήσει το 2011 ένας ανεκδιήγητος νόμος, ο νόμος 4015/2011, ο οποίος δεν έχει όμοιό του σε παγκόσμιο επίπεδο.

Έτσι, με τη συμπλήρωση 100 χρόνων από τον πρώτο συνεταιριστικό νόμο, έχουμε να επιδείξουμε απίστευτη οπισθοδρόμηση και διαστροφή του συνεταιριστικού θεσμού. Αποδεικνύουμε έτσι ότι δεν μας φτάνει οι άλλοι για το κατόντημα όχι μόνο του συνεταιριστικού θεσμού αλλά και του γεωργικού τομέα, που θα έπρεπε σε περίοδο κρίσης να αποτελεί το μοχλό ανόρθωσης της οικονομίας.

Αντί πανηγυρισμού μιας επετείου, τελούμε μνημόσυνο.

Τα 100 χρόνια από την ψήφιση του νόμου 602/1914, οι αγροτικοί συνεταιρισμοί γνώρισαν άνοδο, πτώση και λεηλασία. Ένας συνοπτικός απολογισμός (του Γ. Σελλιανάκη)

▪ Ψηφίστηκε το 1914

Πριν από 100 ακριβώς χρόνια, ψηφίστηκε ο Νόμος περί Συνεταιρισμών, γνώριμος στην εφαρμογή του στους παλιούς Συνεταιριστές, αναγνώστες, φυσικά, αυτού του περιοδικού.

Ήταν Γερμανικής προέλευσης, ψηφίστηκε από την Ελληνική Βουλή το 1914 επί Κυβερνήσεως Ελευθέρου Βενιζέλου με τον αριθμό 602 και λειτούργησε μέχρι το έτος 1979 (66 χρόνια).

▪ Το 1980 μπήκε ο κομματισμός στα σπλάχνα του

Από το 1980, με την ισχύ του Νόμου 921/1979 επί Κυβερνήσεως Κωνσταντίνου Καραμανλή, αφαιρέθηκε από τον νόμο 4640/1930 (που είχε τροποποιήσει τον νόμο 602/1914) το άρθρο 56 του νόμου που απαγόρευε σε όσους διετέλεσαν ή υπέβαλαν υποψηφιότητα βουλευτή ή δημάρχου, επί μία τριετία να είναι υποψήφιοι για συνεταιριστικό αξίωμα. Με την αφαίρεση αυτής της διάταξης αφαιρέθηκαν τα στοιχεία που του διασφάλιζαν την αυτενέργεια στον αγροτικό χώρο. Έτσι, το μικρόβιο του κομματισμού φώλιασε στα σπλάχνα του συνεταιρισμού, οπότε έχασε τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του της αλληλοβοήθειας και της αλληλεγγύης και έφυγε από το παράθυρο του οικοδομήματός του, κατά την ρήση των παλαιότερων Συνεταιριστών, που μας έλεγαν ότι «*όταν ο κομματισμός μπει από την πόρτα στα γραφεία του Συνεταιρισμού, ο Συνεταιρισμός φεύγει από το παράθυρο*».

▪ Το 1980 οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί μας βρίσκονταν στον κολοφώνα της δόξας τους

Ένας απολογισμός της Εποπτικής Υπηρεσίας της Αγροτικής Τράπεζας – που και αυτή καταργήθηκε το 1996 για την ανεμπόδιστη διείσδυση του κομματισμού στον Συνεταιρισμό – δίδει μια αυθεντική εικόνα για το 1980 της τόσο αναγκαίας σήμερα τεράστιας δύναμης του Αγροτικού Συνεταιρισμού στη χώρα μας.

Υπήρχαν, γράφει στην έκθεσή της η αξέχαστη εκείνη Υπηρεσία της ΑΤΕ, 900.000 αγροτικά νοικοκυριά στη χώρα μας, συντεταγμένα σε 7.611 πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς, 132 Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών, 8 Κοινοπραξίες πρωτοβάθμιων συνεταιρισμών, 9 Κοινοπραξίες ενώσεων συνεταιρισμών, 10 Κεντρικές Ενώσεις, 18 ανώνυμες εταιρείες Α.Σ.Ο. αμιγείς, 7 ανώνυμες εταιρείες περιορισμένης ευθύνης, 8 Κοινοπραξίες Α.Σ.Ο. και ΑΤΕ, και 14 άτυπες Κοινοπραξίες Α.Σ.Ο., συνεργασίες Α.Σ.Ο., κλπ.

Ένας τεράστιος οικονομικός οργανισμός, δικτυωμένος στην παραγωγική ύπαιθρο, με τεράστιες επίσης εγκαταστάσεις αποθήκευσης, επεξεργασίας και τυποποίησης αγροτικών προϊόντων, με προσωπικό όλων των ειδικοτήτων και παραδοσιακά κατακτημένες αγορές, που σήμερα είναι καταχρεωμένος, απαξιωμένος, παροπλισμένος και λεηλατημένος, μετά την κομματική αλλοτρίωσή του για ψήφους και κομματική στήριξη, επί περισσότερα από 30 χρόνια, όταν άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αξιοποιούσαν, με τις επιδοτήσεις και τα προγράμματά της μέσα από τους συνεταιρισμούς τους και άλλες αγροτικές συλλογικές δραστηριότητες, την αγροτική τους παραγωγή.

▪ Μπροστά στην πραγματικότητα

Δεν είναι χώρος για περισσότερα, όλοι τα ξέρομε, όλοι τα ζήσαμε, όλοι τα ζούμε, και μπροστά μας έχουμε:

-Έναν παροπλισμένο στο σύνολό του, λεηλατημένο, καταχρεωμένο και οπωσδήποτε ανήμπορο να συνεχίσει τα βήματά του, όπως το 1980, οργανισμό, που θα πρέπει να ξαναβρεί την ταυτότητά του.

Τι πρέπει να κάνουμε;

-Η αγροτική μας γη έγινε βοσκοτόπια χωρίς πρόβατα, και εμείς τρώμε προϊόντα της γης τα οποία αγοράζουμε με δανεικά. Τι πρέπει να κάνουμε;

-Οι νέοι, από τη ραχοκοκαλιά της χώρας μας (την ύπαιθρο), όπως αυτάρεσκα και μεγαλόφωνα λέγονταν πριν από 50 χρόνια, ψάχνουν σήμερα για παρασιτική δουλειά στα αστικά κέντρα, που να τους δίνει χρήμα, αλλά χρήμα δανεικό αντί για χρήμα από παραγωγή και από παραγωγή να

ξαναβγαίνει χρήμα. Τι πρέπει να κάνουμε;

Οτιδήποτε άλλο, όχι κλάματα πάνω στο χυμένο γάλα.

▪ **Να θυμηθούμε τους πολιτικούς και τους αγροτικούς μας ηγέτες της 10ετίας του 1910**

Με το νόμο 602/1914, οι θαρραλέοι, αποφασισμένοι και τολμηροί πολιτικοί και αγροτικοί ηγέτες μας πήραν τους αγρότες μας από τους τοκογλύφους της 10ετίας του 1910 και τους ενέταξαν σε συνεταιρισμούς, με γνήσια χαρακτηριστικά την αλληλεγγύη και την αυτοβοήθεια, αυτόνομους, αυτοδύναμους, ελεγχόμενους, εποπτευόμενους και χρηματοδοτούμενους από εξειδικευμένο τραπεζικό ίδρυμα, που είχε δική του τεχνική υπηρεσία (για την εκτίμηση των αναγκών σε χρήμα και το ύψος χρηματοδότησης) και εποπτική υπηρεσία (για τον έλεγχο της νομιμότητας και την εκτέλεση των αποφάσεων των Διοικήσεων).

Μέχρι και το 1980, δηλαδή 66 χρόνια (1914-1980) καμία δεν υπήρξε πτώχευση, κατάχρηση, κακοδιαχείριση και όλα πήγαιναν πολύ καλά στους αγροτικούς συνεταιρισμούς στη χώρα μας και με συνεχή ανοδική πορεία. Είναι ένα καλό προηγούμενο, που δεν δικαιολογεί τη διαπιστωμένη αδράνεια που ισοδυναμεί με αδιαφορία.

▪ **Παράδειγμα για την κρατική εξουσία**

Το πείραμα στους αγροτικούς συνεταιρισμούς με την εφαρμογή του νόμου 602/1914, θα έπρεπε να παραδειγματίσει πρώτα την κρατική εξουσία. Αν στα δάνεια που έπαιρνε το Κράτος ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, ακολουθούσε τη διαδικασία του νόμου αυτού, δηλαδή την προεκτίμηση της ανάγκης για δανεισμό, την ωφελιμότητα της επένδυσης στην οποία θα διετίθετο το δάνειο και τους πόρους από τους οποίους θα εξοφλείτο, την ανοικτή διαπραγμάτευση από τους δανειστές, την έγκρισή του από τη Βουλή και την ανάθεση της διαχείρισής του μέχρι την αποπεράτωση του έργου και αποπληρωμή του δανείου, δεν θα φθάναμε στα όρια – αν δεν βρισκόμαστε ήδη – της χρεοκοπίας.

Δυστυχώς, η κρατική εξουσία δεν έχει πάντα συνέχεια, γιατί οι φορείς της δεν είναι πάντα ίδιοι. Η περιπέτεια των Α.Σ.Ο. στη χώρα μας με το νόμο 602/1914 αυτή την αλήθεια επαληθεύει.

Μερικές απορίες (του Κ. Παπαγεωργίου)

Επί περίπου τριάντισυ χρόνια, οι ασχολούμενοι με τους αγροτικούς συνεταιρισμούς διερωτώνται:

- Ποιοι υπήρξαν οι συντάκτες του νόμου 4015/2001, ο οποίος από κάθε πλευρά έχει κριθεί ως απαράδεκτος;
- Η αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων δεν ήταν μεταξύ των εισηγητών, αφού ο τότε Διευθυντής, κ. Αντ. Σωφρονάς, δεν μετείχε στη σύνταξή του. Μετά την αποχώρησή του από την Υπηρεσία, ήταν Πρόεδρος της Ομάδας Εργασίας (Ο.Ε.) που συγκρότησε το 2002 ο τότε Υπουργός κ. Α. Τσαυτάρης, με σκοπό να εισηγηθεί τροποποιήσεις του νόμου και συνυπέγραψε το σχετικό πόρισμα της Ο.Ε. , που ουσιαστικά υποδείκνυε την κατάργηση αυτού του νόμου.
- Το Ινστιτούτο Γεωργοοικονομικών και Κοινωνιολογικών Ερευνών του Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού Δήμητρα Δρ. Κ. Ηλιόπουλος, σοβαρός μελετητής του συνεταιριστικού θεσμού επί χρόνια, προφανώς δεν ήταν μεταξύ των εισηγητών, όπως προκύπτει από δηλώσεις του, που φιλοξένησε η «Καθημερινή» της 16.11.2014. Στις δηλώσεις αυτές τονίζεται το αδιανόητο να παρεμβαίνει το Κράτος συχνότατα στους συνεταιρισμούς, με νομοθετήματα και διατάξεις αδιανόητες για ιδιωτικές επιχειρήσεις.
- Η ΠΑΣΕΓΕΣ δεν ήταν μεταξύ των εισηγητών, ή καλύτερα ήταν μεταξύ αυτών που επέκριναν έντονα τις διατάξεις του νομοσχεδίου κατά την ακρόαση στην Επιτροπή Παραγωγής και Εμπορίου της Βουλής, όπως ήταν σχεδόν το σύνολο των κληθέντων στην ακρόαση.
- Τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν φαίνεται να είχαν κάποια εμπλοκή, όπως έχουν απαντήσει σε σχετικά ερωτήματα οι ασχολούμενοι με τους συνεταιρισμούς.
- Το Ινστιτούτο Συνεταιριστικών Ερευνών και Μελετών (Ι.Σ.Ε.Μ.) ουδεμία ανάμιξη είχε, διότι ποτέ δεν του ζητήθηκε, όπως βεβαιώνει ο Πρόεδρος του Καθηγητής κ. Κ. Αποστολόπουλος. Να σημειωθεί ότι το ΙΣΕΜ απέστειλε και επιστολή στον Πρωθυπουργό, επισημαίνοντας τις σοβαρές αδυναμίες του νόμου 4015/2011, χωρίς να αξιωθεί απαντήσεως...

Τότε, από πού αντλήθηκε τεχνογνωσία για τη σύνταξη ενός τόσο σημαντικού νόμου;

- Γιατί επί 3 χρόνια δεν έγινε καμιά ενέργεια διόρθωσης των κακώς κειμένων του νόμου 4015/2011;

Ο διάδοχος του εισηγητή του νόμου 4015/2011 κ. Κ. Σκανδαλίδη, Καθηγητής κ. Α. Τσαυτάρης, που ορίστηκε Υπουργός στις 21.6.2012, συγκρότησε Ομάδα Εργασίας, τον Αύγουστο του 2012, με σκοπό τη υποβολή εισήγησης για τροποποιήσεις του νόμου 4015/2011, στην οποία μετείχαν γνωστοί για την ευρυμάθειά τους γνώστες του αντικειμένου, προερχόμενοι τόσο από το Υπουργείο, όσο και εκτός αυτού. Η Ο.Ε. υπέβαλε το πόρισμά της στις 3 Οκτωβρίου του 2012 (βλ. το Πόρισμα στο τεύχος 2 του περιοδικού). Καμιά ενέργεια δεν έγινε. Τον επόμενο χρόνο (2013) ο ίδιος υπουργός συγκρότησε νέα Ο.Ε., πάλι με γνώστες του αντικειμένου και με εκπροσώπους σημαντικών συνεταιριστικών οργανώσεων, υπό την προεδρία του Γενικού Γραμματέα κ. Μ. Κορασίδη. Τα μέλη της Ο.Ε. διατύπωσαν τις απόψεις τους για βασικές αδυναμίες του νόμου. Στην περίπτωση αυτή απετράπη ακόμη και η σύνταξη τελικού πορίσματος. Και πάλι αδράνεια επακολούθησε, μέχρι την αντικατάσταση του Υπουργού (10.6.2014) από τη σημερινή ηγεσία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Ας σημειωθεί ότι ο νυν Υπουργός απειλούσε με κατάργηση του νόμου πριν γίνει Υπουργός αλλά λησμόνησε την απειλή του στη συνέχεια.

Ποιος θα απαντήσει στο ερώτημα του τίτλου;

3. Πώς συμβαίνει ένας τόσο κακός νόμος να έχει συγκεντρώσει σημαντική πλειοψηφία στη Βουλή για τις περισσότερες διατάξεις του:

Πράγματι, είναι απορίας άξιο το γεγονός ότι οι περισσότερες διατάξεις του νόμου 4015/2011 ψηφίσθηκαν όχι μόνο από την τότε κυβερνητική πλειοψηφία του ΠΑΣΟΚ αλλά και από την αξιωματική αντιπολίτευση της Ν.Δ.

Τρομάζει κανείς με τη σκέψη ότι η περίπτωση του νόμου 4015/2011 μπορεί να αποτελεί αντιπροσωπευτικό δείγμα για το πώς νομοθετεί και πώς κυβερνάται η Ελλάδα!

Θετικές ρυθμίσεις και διατηρούμενες αδυναμίες στη νομοθεσία για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς. (του Κ. Παπαγεωργίου)

Με το άρθρο 61 του νόμου 4277/1.8.2014 (ΦΕΚ Α 156) επιδιώχθηκε, έστω με καθυστέρηση, να προστεθεί ένα ακόμη μπάλωμα στα πολλά του νόμου 4015/2011 για τις αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις.

Τα θετικά σημεία αυτής της προσπάθειας είναι:

1. Η επαναφορά του αφορολογήτου των πλεονασμάτων των συνεταιρισμών. Αυτή η πολύ σημαντική ρύθμιση, επαναφέρει τη διάταξη του νόμου 2810/2000, με την οποία αναγνωρίζεται η διαφορά μεταξύ πλεονασμάτων και κερδών, είχε καταργηθεί από τον νόμο Διαμαντοπούλου (Ν. 4072/2012) (Δες σχόλιο με τίτλο «Δόκιμα και Αδόκιμα» στο προηγούμενο τεύχος). Όμως, η διαφορά αυτή είναι ουσιώδης για τους συνεταιρισμούς, διότι το πλεόνασμα δεν αποτελεί παρά παρακράτηση ποσών που ανήκουν στα μέλη και πρέπει να αποδοθούν σε αυτά. Άρα δεν υπάρχει φορολογητέα ύλη.

Η άγνοια της ουσιαστικής διαφοράς μεταξύ συνεταιρισμών και Α.Ε. ακόμη και από τους ίδιους τους συνεταιρισμούς, ίσως παρακίνησε ορισμένες Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών να επιλέξουν τη μετατροπή τους σε Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις (δηλ. σε Ανώνυμες Εταιρείες). Ως Ανώνυμες Εταιρείες δεν μπορούν να κάνουν διάκριση μεταξύ πλεονασμάτων και κερδών, οπότε οφείλουν να επιλέγουν προσεκτικά την πολιτική τους κατά την τιμολόγηση των υπηρεσιών τους, για να μην φορολογούνται διπλά.

2. Η μείωση του αριθμού των μελών που απαιτούνται για την ίδρυση αγροτικού συνεταιρισμού. Αφού με αυτοσχδιασμούς των νομοθετών ο αρχικός αριθμός 7 ιδρυτικών μελών του νόμου 602/1915, πέρασε από διάφορα στάδια, για να ικανοποιεί τις ιδεοληψίες των νομοθετών, επανήλθε στο 7 με τον νόμο 2810/2000, για να αυξηθεί και πάλι σε 20 με τον νόμο 4015/2011. Αυτός ο αριθμός μειώθηκε τώρα σε 10, με το άρθρο 61 του νόμου 4277/2014.

Ορθή η μείωση, αν και θα ήταν ορθότερη η επιλογή του αριθμού 7, έστω «τιμής ένεκεν» για τον σοφό νόμο 602/1915, που συμπλήρωσε 100 χρόνια από την ψήφισή του.

3. Η μείωση του κεφαλαίου των μερίδων από 30.000 ευρώ σε 10.000 ευρώ. Ο κανόνας που υπερισχύει στις νομοθεσίες ανά τον κόσμο, είναι να αφήνεται στο καταστατικό να ορίζει το ύψος της μερίδας ή του αθροίσματος των μερίδων, διότι ορισμένες κατηγορίες αγροτικών συνεταιρισμών έχουν ανάγκη από σημαντικό ύψος συνεταιριστικού κεφαλαίου και άλλες από πολύ περιορισμένο. Άλλωστε, ένα οποιοδήποτε ύψος συνεταιριστικού κεφαλαίου θα αποδεικνύεται ασήμαντο για έναν μεγάλο συνεταιρισμό αλλά πολύ μεγάλο για έναν μικρό συνεταιρισμό. Οι ίδιοι οι ενδιαφερόμενοι γνωρίζουν καλύτερα τις ανάγκες του συνεταιρισμού τους και τις δικές τους δυνατότητες. Το γεγονός ότι το ελάχιστο κεφάλαιο για την ίδρυση μιας Α.Ε. μειώθηκε από 60.000 ευρώ σε 24.000 ευρώ, μιας Ε.Π.Ε. από 4.500 ευρώ σε 2.400 ευρώ και για την ιδιωτική κεφαλαιουχική εταιρεία απαιτείται μόνο 1 ευρώ, έπρεπε να προβληματίσει τον νομοθέτη. Να επισημανθεί ότι ο Κανονισμός 1435/2003 όρισε ελάχιστο συνεταιριστικό κεφάλαιο 30.000 ευρώ για Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό, που θα έχει μέλη από 2 ή περισσότερες χώρες. Πάντως, και το γεγονός ότι περιορίστηκε το εξωπραγματικό 30.000 ευρώ αποτελεί σημαντική πρόοδο.

4. Ελεγκτές πτυχιούχοι οικονομικών σχολών. Η δυνατότητα να χρησιμοποιούνται ως ελεγκτές μικρών συνεταιρισμών και πτυχιούχοι οικονομικών σχολών με άδεια ασκήσεως επαγγέλματος ελεγκτού, συνιστά σημαντικό βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση. Ο νόμος 4015/2011 όριζε ότι για κάθε συνεταιρισμό έπρεπε να ορισθούν δύο ορκωτοί ελεγκτές! Εννοείται ότι κάθε μικρός συνεταιρισμός, που, όμως, ήταν αναγκαίος για τα μέλη του, θα ήταν αναγκασμένος να κλείσει υπό το βάρος της σχετικής δαπάνης. Οι μικροί συνεταιρισμοί είχαν κηρυχθεί υπό διωγμό με το νόμο!

5. Η διάθεση του υπολοίπου του ενεργητικού μετά την εκκαθάριση. Πρόκειται για μια σημαντική προσθήκη στη νομοθεσία, και ειδικότερα στο νόμο 2810/2000, που είναι σύμφωνη με τις συνεταιριστικές αξίες και την αρχή για το αδιανέμητο αποθεματικό. Από την πρακτική πλευρά, εμποδίζει τη δόλια διάλυση συνεταιρισμού, με σκοπό να επωφεληθούν τα υφιστάμενα κατά τη δεδομένη περίοδο μέλη. Η τροποποίηση ορίζει ότι σε περίπτωση διάλυσης και εκκαθάρισης, το υπόλοιπο του ενεργητικού δεν διανέμεται στα μέλη αλλά διατίθεται για συνεταιριστικούς ή κοινωνικούς σκοπούς.

Παρά τις βελτιωτικές προσπάθειες, διατηρούνται σημαντικές αδυναμίες του νόμου 4015/2011, οι οποίες συνοψίζονται στη συνέχεια, με την προσδοκία για μια ευρύτερη αποκατάσταση των συνεταιριστικών κανόνων στο εγγύς μέλλον.

1. Κατάργηση της δυνατότητας ίδρυσης συνεταιρισμών ανωτέρου βαθμού (2^{ου} ή και 3^{ου}) κατά την κρίση των ίδιων των συνεταιρισμών. Τέτοια απαγόρευση, δεν έχει βρεθεί σε καμία γνωστή νομοθεσία ανά τον κόσμο, καθόσον στην ουσία αποτελεί αναίρεση της δυνατότητας του συνεταιρίζεσθαι. Έτσι, ενώ οι εταιρείες μπορούν να συνεργάζονται και να ιδρύουν νέες εταιρείες, οι συνεταιρισμοί δεν μπορούν να συνεταιρίζονται και να ιδρύουν νέους συνεταιρισμούς. Καλό είναι να αρθεί, το συντομότερο δυνατό, η απαγόρευση ίδρυσης συνεταιρισμών ανωτέρου βαθμού, για να μην εκτίθεται η χώρα διεθνώς.

2. Η δια νόμου υποχρέωση των μελών να διαθέτουν μέσω του συνεταιρισμού τουλάχιστον το 80% των αγροτικών προϊόντων που παράγουν. Πρόκειται για μια σύγχυση του νομοθέτη, ο οποίος μεταφέρει στους συνεταιρισμούς μια διάταξη των Ομάδων Παραγωγών (Ο.Π.), αγνοώντας ότι:

(α) Η διάταξη αυτή τίθεται στο καταστατικό των Ομάδων Παραγωγών και όχι σε διάταξη νόμου γενικού για όλους τους αγροτικούς συνεταιρισμούς. Αυτό σημαίνει ότι τα ίδια τα μέλη αποφασίζουν και υιοθετούν αυτόν τον κανόνα, εάν επιθυμούν να αναγνωρισθούν ως Ομάδα Παραγωγών, και δεν τους τον επιβάλλει το κράτος. Αυτή η υποχρέωση αποτελεί προϋπόθεση για να μπορούν οι Ομάδες Παραγωγών να απολαμβάνουν ορισμένα οφέλη, που προβλέπουν οι κανονισμοί της Ε.Ε. για τις Ο.Π.

(β) Ως Ο.Π. μπορούν να αναγνωρισθούν, αν το επιθυμούν, εκείνοι οι συνεταιρισμοί που πληρούν τις συγκεκριμένες προϋποθέσεις που θέτουν οι κανονισμοί.

Παραβλέπει ο νομοθέτης ότι ο συνεταιριστικός θεσμός είναι ευρύτερος από τον θεσμό των Ο.Π.. Ένας αγροτικός συνεταιρισμός μπορεί να μην αναλαμβάνει καν την εμπορία αγροτικών προϊόντων. Μπορεί, π.χ. να αναλαμβάνει μόνο την επεξεργασία των προϊόντων των μελών του, αλλά όχι την από κοινού διάθεση, οπότε δεν τίθεται θέμα αναγνώρισής του ως Ο.Π.. Αν, αντίθετα, τα μέλη επιλέγουν να διαθέτουν τα προϊόντα τους από κοινού και επιθυμούν να επωφεληθούν αφενός μεν από τις οικονομίες κλίμακος και από την αυξημένη διαπραγματευτική δύναμη και αφετέρου από τις κοινοτικές παροχές, τότε οφείλουν να δεσμεύονται μέσω του καταστατικού ότι θα διαθέτουν από κοινού τουλάχιστον το 80% της παραγωγής τους. Διαφορετικά δεν αναγνωρίζονται ως Ο.Π.. Συνεπώς, το συντομότερο δυνατόν, θα πρέπει να αρθεί η αναγωγή σε αρχή των συνεταιρισμών και σε νόμο για όλους τους αγροτικούς συνεταιρισμούς ενός κανόνα των Ο.Π., που εφαρμόζεται μόνο σε όσους συνεταιρισμούς έχουν τη βούληση και τη δυνατότητα να αναγνωρισθούν ως Ομάδες Παραγωγών. Αλλά και αν δεν αρθεί, ουδέποτε θα εφαρμοσθεί, διότι είναι αδύνατο να εφαρμοσθεί από όλους τους αγροτικούς συνεταιρισμούς.

3. Η διάκριση των συνεταιρισμών σε ενεργούς και ανενεργούς. Η διάκριση αυτή μπορεί να ξεκινά από αγαθές προθέσεις (να μη νοθεύεται η δημοκρατία στους συνεταιρισμούς) αλλά καταλήγει σε παράλογη διάκριση μεταξύ ιδιωτικών επιχειρήσεων και συνεταιρισμών. Αντί της διάλυσης και εκκαθάρισης των ανενεργών συνεταιρισμών, θα αρκούσε η διαφοροποίηση της δύναμης ψήφων ανάλογα με τον κύκλο εργασιών, οπότε σε μηδέν κύκλο εργασιών θα αντιστοιχούσαν μηδέν ψήφοι και αποκλεισμός από τη συμμετοχή στη γενική συνέλευση της συνεταιριστικής οργάνωσης

ανωτέρου βαθμού. Δεν χρειάζεται δίκαννο για να σκοτωθεί ένα κουνούπι!

Αλλά και στις τροποποιήσεις που εισήγαγε το άρθρο 61 του νόμου 4277/2014, μπορούν να γίνουν ορισμένες επισημάνσεις.

1. Τα ποσοστά των εταίρων στις Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις (Α.Ε.Σ.)

Στο άρθρο που αντικατέστησε το άρθρο 6 του νόμου 4015/2011, αναφέρεται ότι στις Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις δεν επιτρέπεται ένας μέτοχος να κατέχει πλέον του 20% ή του 50% (όταν οι μέτοχοι είναι λίγοι) των μετοχών. Όμως, στην προκειμένη περίπτωση δεν γίνεται λόγος για σύμπραξη φυσικών προσώπων αλλά νομικών προσώπων. Ακόμη και στις αρχές του συνεργατισμού αναφέρεται χωριστά η ισχύς του κανόνα της μιας ψήφου κατά μέλος όταν πρόκειται για συνεργασία μεταξύ φυσικών προσώπων. Στην περίπτωση συνεταιρισμών ανωτέρου βαθμού, αναφέρεται ότι η διοίκηση ασκείται με δημοκρατικό τρόπο. Στην πράξη, αυτό ερμηνεύεται ως τρόπος που δεν επιτρέπει την επιβολή των μεγάλων και την εξαφάνιση των μικρών. Αναζητείται, συνεπώς, τρόπος που να ανταποκρίνεται στην προσφορά κάθε συνεργαζόμενου μέλους στην επίτευξη του σκοπού, για τον οποίο δημιουργείται η ανωτέρου βαθμού συνεταιριστική οργάνωση. Η παρέμβαση του νομοθέτη με καθορισμό ποσοστών συμμετοχής στο κεφάλαιο είναι μάλλον περιττή. Εξάλλου, όταν η εισαγόμενη ρύθμιση αντιπαρατεθεί με τη διάταξη του άρθρου 19, που αναφέρεται στη μετατροπή των υφιστάμενων συνεταιριστικών εταιρειών σε Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις, θα φανεί η αντίφαση, διότι εκεί τα υφιστάμενα ποσοστά διατηρούνται. Έτσι θα υπάρχουν δύο κατηγορίες Α.Ε.Σ.: μία με περιορισμούς στα ποσοστά συμμετοχής των εταίρων και άλλη χωρίς περιορισμούς.

2. Η εκπροσώπηση στη γενική συνέλευση της ΠΑΣΕΓΕΣ

Η τουλάχιστον περιέργη ρύθμιση που όριζε ο νόμος 4015/2011 για τις αρχαιρεσίες στην ΠΑΣΕΓΕΣ, επιδιώκεται να εκλογικευθεί με τη ρύθμιση που προβλέπεται στο άρθρο 61 του νόμου 4277/2014 ως προς την εκπροσώπηση των μελών. Με τη ρύθμιση αυτή, το Διοικητικό και το Εποπτικό Συμβούλιο της ΠΑΣΕΓΕΣ εκλέγονται από τους αντιπροσώπους των μελών της. Ο αριθμός των αντιπροσώπων ορίζεται με βάση τον αριθμό φυσικών προσώπων/μελών κάθε συνεταιρισμού.

Παρά την ουσιαστική βελτίωση που επέρχεται με τη ρύθμιση αυτή, θεωρούμε χρήσιμο να εκτεθούν ορισμένες απόψεις, ενδεχομένως χρήσιμες.

(α) Το κριτήριο για τον καθορισμό του αριθμού αντιπροσώπων

Για τις εκλογές στην ΠΑΣΕΓΕΣ, το κριτήριο για τον καθορισμό του αριθμού των αντιπροσώπων κάθε μέλους, είναι ο αριθμός των φυσικών προσώπων-μελών. Η αδυναμία αυτής της ρύθμισης είναι ότι δεν λαμβάνεται υπόψη το επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας κάθε μέλους της ΠΑΣΕΓΕΣ, οπότε δεν επηρεάζουν τα αποτελέσματα οι πιο δραστήριοι και αποτελεσματικοί αλλά οι πλέον πολυάνθρωποι συνεταιρισμοί. Ορθότερη συνεταιριστικά θα ήταν η ρύθμιση που είχε υιοθετηθεί από τον νόμο 2810/2000 για τις ενώσεις συνεταιρισμών, δηλ. να έχουν όλα τα μέλη από μία ψήφο και πρόσθετες ψήφοι να χορηγούνται ανάλογα με το ύψος συναλλαγών, μέχρι ενός ανώτατου ορίου ψήφων.

(β)) Ο αριθμός αντιπροσώπων των συνεταιρισμών στην ΠΑΣΕΓΕΣ

Ο αριθμός αντιπροσώπων των συνεταιρισμών στην ΠΑΣΕΓΕΣ είναι ενδεχόμενο να δημιουργήσει προβλήματα δυσλειτουργικότητας. Ένας συνεταιρισμός που προήλθε από μετατροπή ένωσης, μπορεί να έχει 10.000 μέλη, οπότε θα έχει 21 αντιπροσώπους στην ΠΑΣΕΓΕΣ. Αυτό μπορεί να προκαλέσει δύο ειδών προβλήματα. Πρώτον, οι δαπάνες που θα απαιτηθούν για την εκπροσώπηση του συνεταιρισμού θα είναι σημαντικές και δεύτερον, η γενική συνέλευση της ΠΑΣΕΓΕΣ ενδέχεται

να περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό αντιπροσώπων, οπότε περισσότερα προβλήματα θα δημιουργούνται παρά θα επιλύονται. Με το νόμο 2810/2000, είχε γίνει προσπάθεια (άρθρο 27, παρ. 3) να είναι ένας εκπρόσωπος κάθε μέλους, με διαφοροποιημένο τον αριθμό των ψήφων, οπότε οι αντιπρόσωποι θα ήταν λιγότεροι, οι δαπάνες μικρότερες και η αποτελεσματικότητα μεγαλύτερη [Δεν συζητείται εδώ το γεγονός ότι παρά την πρόβλεψη του νόμου να υπάρχει ένας αντιπρόσωπος κατά μέλος, με διαφορετικό αριθμό ψήφων, στην πράξη η διάταξη του νόμου δεν εφαρμοζόταν].

Πρωτοβουλίες και στόχοι του κ. Π. Κουκουλόπουλου (του Κ. Παπαγεωργίου)

Οι αρμοδιότητες για τα θέματα των Αγροτικών Συνεταιρισμών στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων έχουν αναληφθεί από τον Υπουργό Αναπληρωτή κ. Π. Κουκουλόπουλο.

Όταν ανέλαβε τα καθήκοντά του, ο κ. Κουκουλόπουλος, με την ορμητικότητα που χαρακτηρίζει συνήθως τους νέους υπουργούς, είχε δηλώσει στη γενική συνέλευση της ΠΑΣΕΓΕΣ ότι «ο νόμος 4015/2011 θα εφαρμοσθεί μέχρι κεραίας». Συμπλήρωσε δε: «Προέρχομαι από μια παράταξη που σέβεται το συνεταιριστικό κίνημα και δεν πρόκειται να γίνω νεκροθάφτης του συνεταιριστικού κινήματος». Όσοι τον άκουσαν, βέβαια, σκέφθηκαν ότι και ο κ. Κ. Σκανδαλίδης, προέρχεται από την ίδια παράταξη, οπότε καλό είναι να μην επαίρεται για την παράταξη ο κ. Κουκουλόπουλος.

Το καλό είναι ότι σε σύντομο χρόνο ο κ. Υπουργός αντιλήφθηκε ότι «κάτι δεν πάει καλά» με το νόμο 4015/2011 και ότι πήρε την πρωτοβουλία να εισηγηθεί τροποποιήσεις του, που ψηφίσθηκαν και αποτέλεσαν το άρθρο 61 του νόμου 4277/1.8.2014 (ΦΕΚ Α 156). Αυτές οι τροποποιήσεις σχολιάζονται σε άλλο σημείο αυτού του τεύχους.

Σημαντικό είναι να λεχθεί ότι σε συνέντευξη του κ. Κουκουλόπουλου στον ραδιοφωνικό σταθμό «Ακρόαμα» (του Βόλου) στις αρχές Νοεμβρίου, προχώρησε σε δύο δηλώσεις, τις οποίες σημειώνουμε ιδιαίτερα. Η πρώτη αναφέρεται στην ανάγκη να υπάρχει περισσότερη ελευθερία στο συνεταιριστικό κίνημα και η δεύτερη ότι διαφωνεί με την ορολογία περί ενεργών και ανενεργών συνεταιρισμών, που έχει εισαγάγει ο νόμος 4015/2011.

Όσον αφορά το βαθμό ελευθερίας στους συνεταιρισμούς, είναι ευχής έργον που το αναφέρει ο αρμόδιος Υπουργός, αντιλαμβανόμενος τους απίστευτους περιορισμούς και εκβιασμούς του νόμου 4015/2011. Υποθέτουμε ότι ο κ. Κουκουλόπουλος πρόλαβε να ενημερωθεί από γνώστες της φυσιολογίας των συνεταιρισμών, ότι όχι μόνο η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση (I.C.A.) αλλά και ο ΟΗΕ και ο Διεθνής Οργανισμός Εργασίας (ILO) διακηρύσσουν την ανάγκη πιστής τήρησης των Παγκόσμιων Αρχών του Συνεργατισμού, μία από τις οποίες (η 4η), είναι η αρχή της Αυτονομίας και Ανεξαρτησίας των συνεταιρισμών, η οποία αναφέρει:

«Οι συνεταιρισμοί είναι αυτόνομες οργανώσεις αυτοβοήθειας, διοικούμενες από τα μέλη τους. Εάν συνάπτουν συμφωνίες με άλλους φορείς, συμπεριλαμβανομένων των κυβερνήσεων ή αντλούν κεφάλαια από εξωτερικές πηγές, το πράττουν ελεύθερα, υπό τον όρο ότι διασφαλίζεται ο δημοκρατικός έλεγχος από τα μέλη τους και διατηρούν τη συνεταιριστική αυτονομία».

Όπως τονίζεται στο ερμηνευτικό κείμενο (Background paper) που συνοδεύει τις συνεταιριστικές αρχές *«Η αρχή για την αυτονομία αναφέρεται στην ουσιαστική ανάγκη των συνεταιρισμών να είναι αυτόνομοι, κατά τον ίδιο τρόπο όπως οι επιχειρήσεις που ελέγχονται από το κεφάλαιο είναι αυτόνομες στις σχέσεις τους με την κυβέρνηση».*

Αφού, λοιπόν, οι συνεταιρισμοί είναι ιδιωτικές επιχειρήσεις, η μεταχείρισή τους εκ μέρους των κυβερνήσεων δεν πρέπει να είναι διαφορετική από τη μεταχείριση των ιδιωτικών επιχειρήσεων. Εύλογα, λοιπόν, θέτονται τα ερωτήματα:

- Ποιες ιδιωτικές επιχειρήσεις αξιολογεί - και δικάζει - το Κράτος;
- Ποιες ιδιωτικές επιχειρήσεις αποφασίζει να τις διαλύσει το Κράτος;

Πόσο μάλλον, που το ελληνικό Σύνταγμα επιτάσσει ότι το Κράτος οφείλει να μεριμνά για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών!

Εύλογος αλλά ρηγός είναι ο αντίλογος. Υποστηρίζουν οι θιασώτες του κρατικού ελέγχου ότι το κράτος παρεμβαίνει ενισχυτικά, με παροχές προς τους συνεταιρισμούς. Αν αυτό συμβαίνει, κακώς συμβαίνει. Αυτό που ζητείται από το Κράτος δεν είναι παροχές για τους συνεταιρισμούς αλλά ευνοϊκό θεσμικό περιβάλλον, με το οποίο να αναγνωρίζονται οι ιδιαιτερότητες του συνεταιριστικού θεσμού. Κρίμα που στον τόπο μας ο μέσος πολίτης έχει πεισθεί ότι για τα χρέη των συνεταιρισμών στο παρελθόν υπαίτιοι ήταν σχεδόν αποκλειστικά οι αγροτικοί συνεταιρισμοί, ενώ το «παντοδύναμο Κράτος» (κατά τον Laidlaw), αφού τους εκμαύλισε, τους παρέσυρε στον κατήφορο.

Η δεύτερη ένσταση του κ. Κουκουλόπουλου αναφέρεται στη διάκριση των συνεταιρισμών σε ενεργούς και ανενεργούς. Από αυτά που αναφέρθηκαν πιο πάνω, είναι σαφές ότι δεν είναι ο ρόλος του Κράτους να καταργεί επιχειρήσεις, έστω και αν είναι ανενεργές. Οι ανενεργές, έχουν οι ίδιες συμφέρον να αποφασίσουν τη διάλυσή τους ή όχι, αρκεί να τηρούν τους νόμους.

Το πρόβλημα που θέλησε να αντιμετωπίσει ο νομοθέτης του 4015/2011, αναφερόταν στην τήρηση των δημοκρατικών διαδικασιών και κυρίως να μην επηρεάζουν τις αρχαιρεσίες στις δευτεροβάθμιες οργανώσεις με τις ψήφους τους. Η πρόθεση του νομοθέτη ήταν απολύτως θεμιτή. Υπάρχουν όμως πολύ απλούστερες λύσεις σ' αυτό. Θα μπορούσε να θεσμοθετηθεί ο κανόνας ότι όσοι δεν πληρούν ορισμένες προϋποθέσεις, π.χ. να έχουν ορισμένο ύψος συναλλαγών με τα μέλη τους, να αποκλείονται από τη συμμετοχή στη γενική συνέλευση των ανωτέρου βαθμού συνεταιριστικών οργανώσεων. Μάλιστα, ένας τέτοιος κανόνας θα μπορούσε να ορίζεται από το καταστατικό της ανωτέρου βαθμού συνεταιριστικής οργάνωσης.

Οι τρόποι που επινόησε ο νόμος 4015/2011 είναι οι πλέον αδόκιμοι. Αναμένεται να βρεθεί ο αρμόδιος Υπουργός ο οποίος μετά τις διαπιστώσεις θα προχωρήσει σε πράξεις.

Εκλογές στην ΠΑΣΕΓΕΣ

Στις 21 Δεκεμβρίου πραγματοποιήθηκαν αρχαιρεσίες στην κορυφαία συνεταιριστική οργάνωση εκπροσώπησης και συντονισμού της αγροτικής συνεταιριστικής κίνησης της χώρας, την ΠΑΣΕΓΕΣ. Τα νεοεκλεγέντα 21 μέλη του Δ.Σ. συγκροτήθηκαν σε σώμα, ως ακολούθως:

Πρόεδρος: Καραμίχας Τζανέτος

Αναπληρωτής Πρόεδρος: Κουτσοπιάς Θωμάς

Α' Αντιπρόεδρος: Σκιαδάς Κωνσταντίνος

Β' Αντιπρόεδρος : Ανέστης Γεώργιος

Γ' Αντιπρόεδρος: Κιτσικίδης Λάζαρος

Γενικός Γραμματέας: Μπαρλιάς Χρήστος

Ταμίας: Τσιγήτας Χρήστος

Μέλη:

Αραμπατζής Παύλος

Βαϊόπουλος Γεώργιος

Βουμβουλάκης Μιχάλης

Γανιάρης Κωνσταντίνος

Γιαννακάκης Χρήστος

Κοζομπόλης Βασίλης

Λεπίδας Κωνσταντίνος

Λύτης Βασίλειος

Μαρασλής Ευάγγελος

Μπαμπατσούλης Σταύρος

Πεβερέτος Παναγιώτης

Σωτηρόπουλος Αθανάσιος

Τσιώνης Γεώργιος

Φόλιος Διονύσης

Τα εκλεγέντα μέλη του Εποπτικού Συμβουλίου συγκροτήθηκαν σε σώμα ως εξής:

Πρόεδρος: Γωνιωτάκης Γεώργιος

Αντιπρόεδρος: Παπαδάκος Σπύρος

Μέλη:

Βεργόπουλος Δημήτριος

Γιούσμπαση Οσμάν Γκιουκσέλ

Ριζάκος Παναγιώτης

Στεργίου Νικόλαος

Φωτεινός Ευθύμιος

Παγκρήτια Συνεταιριστική Τράπεζα: Συνεργασία με την Action Finance

Υπεγράφη σύμβαση συνεργασίας μεταξύ της Παγκρήτιας Συνεταιριστικής Τράπεζας και της Action Finance Initiative (AFI), στην οποία συμμετέχει πλειοψηφικά η Action Aid Hellas, με σκοπό την παροχή μικροπιστώσεων προς ευάλωτες ομάδες πολιτών.

Η Action Finance Initiative είναι ένας νοεϊδρυθείς μη κερδοσκοπικός οργανισμός, που αποσκοπεί στην ανάπτυξη του θεσμού των μικροπιστώσεων στην Ελλάδα.

Η συνεργασία με την Παγκρήτια Τράπεζα είναι η πρώτη που πραγματοποιείται στη χώρα μας, το δε πρόγραμμα έχει πιλοτικό χαρακτήρα.

Να σημειωθεί ότι κατά την πιλοτική φάση του προγράμματος θα χρηματοδοτηθούν επιχειρήσεις που πληρούν τα χαρακτηριστικά των δικαιούχων, ενώ παράλληλα θα καθοριστούν οι ανάγκες σε κεφάλαια στον τομέα των μικροπιστώσεων για τα επόμενα χρόνια, καθώς και η μεθοδολογία για την διευκόλυνση της πρόσβασης των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων στη χρηματοδότηση.

Πιο συγκεκριμένα η συνεργασία αποσκοπεί:

- στην προαγωγή των μικροπιστώσεων (μικροδάνεια) στην Ελλάδα για την αντιμετώπιση του οικονομικού και κοινωνικού αποκλεισμού ανέργων, αυτοαπασχολούμενων και εν γένει ευάλωτων κατηγοριών πολιτών, ώστε να μπορέσουν να οργανωθούν, να αναπτύξουν βιώσιμες μικροεπιχειρήσεις και να αποκατασταθούν επαγγελματικά.

- στην προώθηση στην κοινωνία των βασικών αξιών της κοινωνικής οικονομίας, καθώς το εγχείρημα υποστηρίζεται από μια οργάνωση με έντονα ανθρωπιστικό χαρακτήρα και την Παγκρήτια, μια τράπεζα που λειτουργεί με βάση τις αρχές και τις αξίες του συνεργατισμού και της κοινωνικής οικονομίας.

Τη σύμβαση υπέγραψαν από την πλευρά της AFI η πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου κυρία Αλεξάνδρα Μητσοτάκη και από την πλευρά της Παγκρήτιας Τράπεζας ο αντιπρόεδρος κύριος Νικόλαος Μυρτάκης.

Να σημειωθεί ότι η Action Finance Initiative (AFI) διατηρεί για την ενίσχυση της προσπάθειάς της επαφές με την Τράπεζα της Ελλάδος και το υπουργείο Ανάπτυξης.

Ένωση Μαστιχοπαραγωγών: Η μαστίχα Χίου στην πολιτιστική κληρονομιά της UNESCO

Η Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου με ιδιαίτερη χαρά ενημερώνει, ότι στις 26 Νοεμβρίου 2014 σε συνεδρίαση Διακυβερνητικής Επιτροπής για τη Διαφύλαξη της Άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, που πραγματοποιήθηκε στο Παρίσι, εγκρίθηκε τελικά η πρόταση υποψηφιότητας για εγγραφή της «Μαστίχας Χίου», ως πολιτισμικού αγαθού, στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO.

Η ιστορία, η κληρονομιά, τα έθιμα της μαστίχας και της καλλιέργειάς της, αποτελούν πλέον κομμάτι της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO. Η εξέλιξη αυτή δικαιώνει πολυετείς προσπάθειες πολλών, και ενισχύει περαιτέρω τις δράσεις της Ένωσης για την προβολή της μοναδικότητας του προϊόντος.

Στο μέλλον, και σε συνεργασία με τους εμπλεκόμενους φορείς, υπουργείο Πολιτισμού και Πολιτιστικό Ίδρυμα Πειραιώς, που συνέβαλαν τα μέγιστα στην ένταξη της μαστίχας, θα πραγματοποιηθεί αναλυτική παρουσίαση και ενημέρωση.

Σχετικά το υπουργείο Πολιτισμού αναφέρει τα εξής: «Η τεχνογνωσία της Μαστίχας είναι πλέον ένα αναγνωρισμένο στοιχείο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας.

Η καλλιέργεια του μαστιχοφόρου θάμνου στην Νότια Χίο και η εξαγωγή της αρωματικής μαστίχας συνιστά μία μοναδική παγκοσμίως παραδοσιακή καλλιέργεια, που μεταβιβάζεται προφορικά και εμπειρικά από γενιά σε γενιά. Διαμορφώνει εδώ και αιώνες το πολιτισμικό- αρχιτεκτονικό, κοινωνικό και φυσικό- τοπίο των 24 Μαστιχοχωρίων.

Η μαστιχοκαλλιέργεια είναι κάτι παραπάνω από μία παραδοσιακή τεχνογνωσία καθώς γύρω από αυτήν υφαίνονται ποικίλα δίκτυα αλληλοβοηθείας και συμμαχιών μεταξύ των κατοίκων – καλλιεργητών των Μαστιχοχωρίων. Έως σήμερα, επιβιώνουν σχετικές με τη μαστιχοκαλλιέργεια γλωσσικές εκφράσεις, παραδόσεις και θρύλοι, όπως αυτός του μαρτυρίου του Αγίου Ισιδώρου που προκάλεσε το δάκρυ του θάμνου. Οι Μαστιχοκαλλιεργητές αναγνωρίζουν σε αυτήν ένα συνεκτικό στοιχείο ταυτότητας.

Η εγγραφή της Μαστιχοκαλλιέργειας στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας αποτελεί αναγνώριση της αξίας αυτού του στοιχείου της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και, παράλληλα, το εντάσσει σε ένα παγκόσμιο σύστημα για την ανάδειξη και τη διαφύλαξη των ζωντανών παραδόσεων».

Περισσότερα για τη λειτουργία της Σύμβασης για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς στην Ελλάδα, μπορείτε να βρείτε στο σχετικό ιστότοπο του ΥΠΠΟΑ:

<http://ayla.culture.gr/>

[Στέφανος Παπαπολυμέρου \(papapolimerou@paseges.gr\)](mailto:papapolimerou@paseges.gr)

Εύκαρπον: Αγροτικός Συνεταιρισμός παραγωγών «υπερτροφών»

Με αφορμή τα εγκαίνια της μονάδας επεξεργασίας ελληνικών Super Foods στην Ματαράγκα Καρδίτσας, ο βουλευτής του Νομού, Γ. Αναγνωστόπουλος παρατηρεί:

Το παλλαϊκό αίτημα δημιουργίας θέσεων εργασίας για να αντιμετωπίσουμε την οικονομική εξαθλίωση που συνεπάγεται η ανεργία ρεκόρ στη χώρα μας, απαντιέται με τον ιδανικότερο τρόπο με τη νέα μονάδα επεξεργασίας super foods, "Εύκαρπον". Τα super foods είναι καρποί από φυτά που εύκολα μπορούν να καλλιεργηθούν στον Θεσσαλικό κάμπο. Καρποί όπως το Γκότζι Μπέρι, το μύρτιλλο, η αρωνία, το ιπποφάες, είναι περιζήτητοι καρποί παγκοσμίως για την αντιοξειδωτική τους δράση και τις θεραπευτικές τους ιδιότητες. Αποτέλεσμα της υψηλής ζήτησης και αξίας αυτών των καρπών είναι και η τιμή τους:

Τα μύρτιλλα π.χ. πωλούνται 4 Ευρώ το κιλό και τα Γκότζι Μπέρι 25-30 Ευρώ το κιλό. Δηλαδή από 10 έως 75 φορές περισσότερο απ' ότι το κιλό βαμβάκι. Αντιλαμβάνεται κανείς πώς μπορεί να απογειωθεί το εισόδημα του καλλιεργητή, χάρις στην ύπαρξη του Συνεταιρισμού, ο οποίος θα απορροφήσει τις παραγόμενες ποσότητες έχοντας διασφαλίσει αγορές για τον καρπό στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Σήμερα ο Συνεταιρισμός έχει 115 μέλη που καλλιεργούν 617 στρέμματα σε 18 νομούς της χώρας.

Η επένδυση που στην πλήρη της ανάπτυξη θα φθάσει τα 3,5 Εκ. Ευρώ, θα επεξεργάζεται, τυποποιεί και εμπορεύεται τους καρπούς, δίνοντας παραγωγική διέξοδο σε πάνω από 700 καλλιεργητές. Έτσι, η Ματαράγκα, δείχνει τον δρόμο για την ανάπτυξη της οικονομίας, μέσα από τον εκμοντερνισμό της αγροτικής παραγωγής με πολλαπλάσια αποδοτικές καλλιέργειες και την κατάργηση των μεσαζόντων στο κομμάτι της εμπορίας.

Η Ελλάδα χρειάζεται εκατοντάδες πρωτοβουλίες σαν αυτή της Ματαράγκας. Γιατί η ανάπτυξη θα 'ρθει από εμάς τους ίδιους και όχι από το κράτος, το οποίο θα πρέπει απλά να θεσπίζει το υγιές νομοθετικό πλαίσιο. Όταν αυτό γίνει αντιληπτό, ότι δηλαδή εμείς οι ίδιοι θα πρέπει να σώσουμε το εαυτό μας και τη χώρα μας, τότε όλα θα έχουν αλλάξει, προς το καλύτερο, καταλήγει ο Γιώργος Αναγνωστόπουλος.

Γυναικείος Συνεταιρισμός Γαβαλοχωρίου Χανίων

Στον Γυναικείο Αγροτικό Συνεταιρισμό του Γαβαλοχωρίου, όπου κάθε Παρασκευή καταφτάνουν εκατοντάδες επισκέπτες του κρουαζιερόπλοιου Navigator of the Seas, στήνεται ένα πραγματικό πανηγύρι με επίκεντρο την κρητική παράδοση και τα προϊόντα της.

Τους τουρίστες υποδέχεται μεταξύ άλλων και η Ζαμπία, μια γυναίκα που εδώ και περίπου 70 χρόνια, από τότε που ήταν 7 χρόνων πλέκει το κοπανέλι δημιουργώντας εκπληκτικά εργόχειρα που εντυπωσιάζουν τους ξένους.

Μετά την κατοχή και μέχρι και τη δεκαετία του 70 το κοπανέλι ήταν περιζήτητο και έμποροι έρχονταν εδώ ακόμα και από την Αθήνα για να αγοράσουν από τις γυναίκες του χωριού τα ακριβά πλεκτά. Τα περίτεχνα σχέδια του προίκισαν κοπέλες και βοήθησαν τον οικογενειακό προϋπολογισμό αποτελώντας σημαντικό έσοδο και βασικό στοιχείο της τοπικής οικονομίας.

Πλέον το κοπανέλι αποτελεί την τουριστική ατραξιόν του χωριού και εκατοντάδες επισκέπτες από τα κρουαζιερόπλοια που δένουν στο λιμάνι της Σούδας έρχονται να δουν από κοντά αλλά και να αγοράσουν τα μοναδικά εργόχειρα.

Οι τουρίστες φτάνοντας στο Γαβαλοχώρι με συνήθως 7-8 πούλμαν, από το κρουαζιερόπλοιο Navigator of the Seas, έχουν ενημερωθεί από τις ξεναγούς ότι θα γνωρίσουν ένα παραδοσιακό χωριό της Κρήτης, με πετρόκτιστα σπίτια.

Αυτό που τους κάνει ιδιαίτερη εντύπωση αναφέρει η ξεναγός κ. Ειρήνη Αθανασίου είναι η ηρεμία που έχουν οι άνθρωποι όπως και το κοπανέλι καθώς είναι κάτι που δεν το έχουν ξαναδεί πουθενά. Οι τουρίστες αγοράζουν από σαπούνι φτιαγμένο από ελαιόλαδο μέχρι εργόχειρα και ροφήματα

Στο Γυναικείο Αγροτουριστικό Συνεταιρισμό Γαβαλοχωρίου οι τουρίστες έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν και να αγοράσουν διάφορα κρητικά προϊόντα από ροφήματα και γλυκά μέχρι διάφορων λογίων κεντήματα.

Οι εγκρίσεις δαπανών στους συνεταιρισμούς (του Γ. Σελλιανάκη)

Απαντώντας σε δηλώσεις του Προέδρου της ΠΑΣΕΓΕΣ κ. Τζ. Καραμίχα σε όσα σ' αυτόν καταλόγισε με δηλώσεις του ο Αναπληρωτής Υπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων κ. Κουκουλόπουλος, δηλαδή ότι «όλα όσα αναφέρθηκαν στις δηλώσεις του Υπουργού έχουν εγκριθεί από τα όργανα της ΠΑΣΕΓΕΣ», ο συνεταιριστής Γεώργιος Σελλιανάκης, πρώην Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Γεωργίας σε θέματα Α.Σ.Ο., με επιστολή τους στον κ. Κουκουλόπουλο, υποστηρίζει ότι:

«εγκρίσεις, για όμοιες με τις κατηγορίες των οργάνων διοίκησης όλων των Α.Σ.Ο. συμπεριλαμβανομένης και της ΠΑΣΕΓΕΣ, ουδέποτε υπήρξαν και ότι ένας τέτοιος ισχυρισμός είναι εξοργιστικός, ακόμα και σήμερα, που οι Έλληνες βιώνουν την ασθένεια του Μυθριδατισμού της διαφθοράς, ότι δηλαδή τα διοικητικά όργανα των Α.Σ.Ο. βουλεύονταν και έπρατταν όπως ο σημερινός Πρόεδρος της ΠΑΣΕΓΕΣ ισχυρίζεται»

Ένας τέτοιος ισχυρισμός – γράφει στην επιστολή του – ενοχλεί και προσβάλλει όσους υπηρέτησαν από θέσεις ευθύνης το αγροτοσυνεταιριστικό κίνημα της χώρας μας την περίοδο που μεσουρανούσε, χωρίς επιδοτήσεις και κομματική στήριξη.

Με την ίδια επιστολή του, ο π. Γενικός Γραμματέας ζητεί από τον κ. Κουκουλόπουλο να ανοίξει τα κλειστά θέματα των Α.Σ.Ο. που άπτονται της διαφθοράς, παραπέμποντάς τον γι' αυτά σε συγκεκριμένες σελίδες του τελευταίου βιβλίου του **«Οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα: Η άνδρωση, η πτώση και η λεηλασία τους»**.

Βαγγέλης Σκουλάς

Στις 9 Νοεμβρίου έφυγε από τη ζωή ο Βαγγέλης Σκουλάς, πρώην Πρόεδρος της ΠΑΣΕΓΕΣ.

Ο Βαγγέλης Σκουλάς ήταν δικηγόρος στο Ηράκλειο Κρήτης, γιος του αγωνιστή της Αντίστασης Παπα-Γιάννη Σκουλά. Υπήρξε συνεταιριστής επί αρκετά χρόνια πριν αναδειχθεί επικεφαλής ομάδας στελεχών, που διεκδίκησε και πέτυχε να εκλεγεί στη διοίκηση της ΠΑΣΕΓΕΣ, της οποίας χρημάτισε Πρόεδρος από το 1983 ως το 1986. Αποχώρησε από τη θέση του Προέδρου της ΠΑΣΕΓΕΣ όταν εκλήθη από τον τότε Πρωθυπουργό Ανδρέα Παπανδρέου να προσφέρει τις υπηρεσίες του ως Σύμβουλος του Πρωθυπουργού επί συνεταιριστικών θεμάτων.

Ο Βαγγέλης Σκουλάς συνδύαζε τα χαρακτηριστικά του ηγέτη με την απλότητα και την προσήνεια, την ειλικρίνεια και την εντιμότητα στο χειρισμό συλλογικών υποθέσεων. Προήδρευσε της ΠΑΣΕΓΕΣ σε μια δύσκολη περίοδο αντιπαραθέσεων μεταξύ πολιτικών παρατάξεων, τόσο ως προς την αλλαγή προσανατολισμού των συνεταιρισμών όσο και ως προς την αγροτική πολιτική και την προσαρμογή της χώρας στο Κοινοτικό κεκτημένο. Χωρίς να το δείχνει, εξαιτίας του παραστήματος και της βροντερής φωνής του, ήταν άνθρωπος με ευαισθησίες, που ήξερε να κάνει φίλους και να τους διατηρεί, όχι από συμφέρον αλλά από αμοιβαία εκτίμηση.

Δεν διέκρινε πάθος για τίτλους και εξουσία τον Βαγγέλη Σκουλά και γι' αυτό αποσύρθηκε στο Ηράκλειο και στις επαγγελματικές του ενασχολήσεις όταν έληξε η θητεία του ως Συμβούλου του Πρωθυπουργού. Η τελευταία του εμφάνιση ήταν, θα λέγαμε, δοξαστική, αφού αφορούσε τα αποκαλυπτήρια της προτομής του πατέρα του, που έγινε παρουσία του τ. Πρωθυπουργού Γ. Παπανδρέου .

Η κηδεία του Β. Σκουλά έγινε στις 10 Νοεμβρίου στον Ιερό ναό της Αγ. Τριάδος στο Ηράκλειο και η ταφή του στα Ανώγεια της Κρήτης.

Ήταν 75 ετών και είχε τρία παιδιά.